

8621

ప్రతి 1.

సంపాదకుడు :
తిరుమల రామచంద్ర

సంయుక్త సంపాదకుడు :
తిమ్మావజ్జుల కోదండరామయ్య

సంచిక

మనవి మాటలు

స్వరాష్ట్రం సాధించుకొని ఏడాది తిరుగకముందే మరొక విశ్వవిద్యాలయం నెలకొల్పుకొన్న ఆంధ్రావళి అభినందనీయం. కృష్ణరాయల వసంతకాల విద్యా వినోదాలు వెలసిన తిరుమల-తిరుపతి ఈ విశ్వవిద్యాలయానికీ నెలపుకావడం మెచ్చదగిన మరొక ముచ్చట.

నాటి గురుకులం మహామహోపాధ్యాయ కపిస్థలం దేశికాచార్యులు, నర కంఠీరవశాస్త్రిలు, నేలం సుబ్బారావు, గిరిధరాచార్యులు మున్నగు పండిత వతంసుల పాఠప్రవచనాలు ప్రోదిగా శ్రీ వేంకటేశ్వర సంస్కృత కళాశాలగా రూపొంది, పరిశోధనాలయమై, నేడు విశ్వవిద్యాలయంగా పరిణమించడం పాఠ విద్యార్థులందరికీ గర్వకారణం.

విద్యారంగంలో జీవితంపండి వివేకంనిండిన డాక్టర్ గోవిందరాజులునాయుడు గారి అధిపత్యంలో ఈ విశ్వవిద్యాలయం ప్రాచ్యవిద్యల పరిశోధనలో, లలిత కళల లాలనలో తానే తనకు సాటిగా, విలక్షణరతో వెలుగొందగలదని ఆశించడం అడియాస కానేరదు. వైద్యరత్న పండిత డి. గోపాలాచార్యుల ప్రప్రథమ శిష్యులు శ్రీ చింతలపల్లి వెంకటసుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగారు ప్రధాన ప్రాణాచార్యులుగా పూచి, పండి, ఏకారణాననో మోడుపోయిన ఆయుర్వేదశాఖకూడ ఈ విశ్వవిద్యాలయంలో తిరిగి చిగిర్చుతుం దనడం కూడ అసంభావ్యంకాదు.

తుర్తప్ప త్రవ్వించిన కాల్య

శ్రీమతి బాణగిరి రాజమృగారు

—: ౦: —

బుక్కరాయలు విద్యానగర రత్నసీంహాసనం అధిష్టించి రాజ్యమేలుతున్న కాలమని, ఒకానొక వనంతఋతువులో వెన్నెల రాత్రి రాయలకు నగరసౌందర్యం చూడాలని బుద్ధి పుట్టింది. ఆయన సవరిహారంగా బయలుదేరి, నగరమధ్యలో - హారానికి పతకంవలె వున్న మతంగపర్వతంపక్క నగరసౌందర్యం చూచి ఆనందిస్తున్నాడు.

ఇంతలో దూరంలో ఏవో కేకలు, బండల చప్పుడూ వినిపించాయి. వెంటనే అంగ రక్షకుడైన బోయసరదారు తుర్తప్పవైపు చూచాడు రాయలు; సంగతి కనుక్కొని వెంటనే తలుపు అన్నట్టు. తుర్తప్ప అంగకు అరవై మెట్లుగా గలగల కొండదిగివెల్లి, అరగడియలో తిరిగివచ్చి సమాచారం మనవి చేసినాడు. మళ్ళీమీ లేదు - రాజధానికంతా మంచినీటి ఒనకరు తుంగభద్ర ఒక్కటే. దూరాన వుండేవారు బళ్ళకట్టకుని ఏటికొకచ్చి పెద్దసంఘాలలో, గంగాళాలలో నీళ్ళతోలు కుని పోతున్నారు.

ఏమయిన పర్యపాధారమైందో, దినం జరుగుతూవుండేదో కొని, రాయలుమాత్రం విని తెల్లబోయాడు. “ఎడతెగపాకే తుంగభద్ర ఒడ్డునవు తన ప్రజలకు ఈ నీటికరువేమిటి?” ఆయన ముఖించితతో మడుతలపడింది. ఇంతలో ఏదో తట్టింది మెరపువలె. ఆయన ముఖం కొంచెం తేలపడింది. “నగరుకు అగ్నేయంగా ఆముడదూరంలో...” అంటూ మంత్రి వైపుచూచాడు. మంత్రి చిటికెలో గ్రహించాడు. “కొంత బయట, ఒక వైపు మెట్ట, కొండవాగుల నీరుకూడా చేరుతుంది. చెరువు తవ్వడానికి అనువైనప్రాంతం” అని కంత పాతం చేసినది ఒప్పించినట్టుగా ఒప్పించాడు మంత్రి. రాయలు ఆగమన్నట్టుగా చేయి చూపుతూ, తుర్తప్పవైపు తిరిగాడు; చెరువు తవ్వించే బాధ్యతకంతా నీది అన్నట్టు “ఎండలోకి దేవరా?” అన్నాడు తుర్తప్ప.

నేలారు బోయసరదారులు ఆ

నెలలలో చెరువు నీడమైంది; కేరు బుక్కపాగరం - బుక్కరాయలుగదా తవ్వించిన వాడు! కొని, ఈ చెరువుకల్ల రాయలు అనుకున్నంత ఫలం కలగలేదు. నగరమధ్యలోని వారికినీటిఇబ్బందిమామూలే. “తుంగభద్రనుంచి కొలవతవ్విస్తే...” రాయలు ఈ ఊహతో ఉప్పొంగిపోయాడు. “కొని తవ్వించడం ఎక్కడి నుంచి? ఎక్కడ తు గభద్రకు ఆనకట్ట కట్టాలి? నగరంలో అన్నిప్రాంతాలకూ నీళ్ళ లభించేట్టు తవ్వాలి! తవ్వించేబాధ్యత వాసు కాస్త్రం తెలిసిన వానికి అప్పగించాలి,” ఈలాటి ఆలోచనలతోనే ఆయనకు కుమకు పట్టింది.

ఆ కుమకులోనే రాయల కొక కలవచ్చింది; తన వాంఛితం ఈజేకే బంగారుకల. ఒక దేవతామూర్తి ప్రత్యక్షమయ్యాడు. రాయలు వెంటనే లేచి పాస్తాంగ దండప్రణామం ఆచరించి మహానుభావా ఎవరుమీగు? ఏమిటి అజ్ఞ అని ప్రశ్నించాడు. “కీను ఆదిశేషుణ్ణి, నీవేదో కొలవ తవ్వించ దలచుకున్నావు గదా! దానికి సహాయం చేద్దామని కచ్చాసు” అన్నాడు ఆదిశేషుడు. “చిత్తం” అన్నాడు రాయలు. “ఇదిగో! నామాట విను. నీవు ఎక్కడినుంచి కొలవ తవ్వలచావో అక్కడికివెళ్లి, నన్ను తలచుకుని నమస్కారంచేసి వెనక్కు తిరిగిచూడకుండా నీ ఇష్టంవచ్చినట్టు పరుగెత్తు. నీ వెనుక పెద్దకొలవ పడుతూ వస్తుంది. తిరిగిచూస్తే పని జరుగదు. కొలవ అగిపోతుంది. నీ ఇష్టం! ఎన్నికంపులు తిరిగినా సరే, వెనక్కుమాత్రం చూడకుడదు. ఇదే నాపరకు,” అని అంతరాన ముయినాడు.

రాయలు కళ్ళుమలుపుకుని లేచినాడు. కల! ఆయినా కల్లకొలవనీన అవసరంలేదు. తెల్లవారగానే, కొల్య కృత్యాలు ముగించి, స్వప్న కృతాంతం అందరికీ తెలియజేసాడు. కొలవ హేమకూటానికి పరువు ఎగువనుంచి ప్రారంభం కావాలని వాస్తవాత్మకాలు నిర్ణయించారు. రాయలు ఆప్రాంతానికి వెళ్లి వెను తిరిగిచూడకుండా పరుగెత్తసాగాడు. వెనుక

పోతన కవిత్వపటుత్వం

శ్రీ తాపీ ధర్మరావుగారు

ముక్కుతిమ్మనార్కు ముద్దుపలుకన్నటే, పోతన్నది సహజ పాండిత్యమనీ, అతను రామభక్తి పరాయణుడనీ, సహృదయులు తమ ఆభిప్రాయాన్ని “గురికాయాపంగా” ప్రకటించారు. కానితో ఇటీవలి పాతకలోకానికి బమ్మెరపోతరాజు, యెడ్ల రామదాసు, ఒక్కతరగతి రచయితలుగా కనబడ నారంభించారు.

సహజ పాండిత్యం కాబట్టి, పోతన్న ఆంధ్ర శబ్ద చింతామణిగాని, కనీసం చిన్నయనూరి వ్యాకరణంగాని, నేర్చుకొనే ఉండడు. కాబట్టి అతని కవిత్వంలో వ్యాకరణ దోషాలు, తప్పుడు సంధులూ కనబడతాయి; రజల పరిజ్ఞానం అనలేదు; అందుచేతనే అప్పకవిలాంటి లాక్షణికులు పోతరాజును ప్రామాణిక కవిగా అంగీకరించలేదు.

మరేమొదగు లేకపోయినా రచనలో శబ్దాడంబరమయినా ఉంచాలని పోతన్న అంత్యమ ప్రాసకొనం ప్రాకులాడి నిఘంటువులన్నీ గాలించాడని కొంద రనుకున్నారు.

ఇక పోతన రామభక్తుడన్నార సహృదయులు. కాబట్టి అతని కవిత్వం (?) భక్తి ప్రేరితమూ, భక్తిపూరితమూ; భక్తి ఆశోకం వల్ల ఒళ్లుమరచి ఏదో అన్నాడు, ఏదో ప్రాకాడు; ఆ భక్తి సంబంధమైన గొడవ మినహాయిస్తే, ఇంక పోతనలో కవిత్వమేమి కనబడుతుంది అన్నారు మరికొందరు విద్యాధికులూ విమర్శక ప్రముఖులూ.

అయ్యో! పోతనామాత్య! నీవు “దుర్గ, మాయమ్మ, కృపాబ్ధి, యాభుత కవిత్వ పటుత్వ మహత్వ సంపదలో” అని అరిచినదంతా తర్జిభేదమా? “కాటుకంటినిరు చతుకట్ట పయింబడ” నేడుస్తున్నట్లు కనిపించిన సరస్వతీ దృశ్యమంతా నిఘంటువుల నిషేధానా? ఇమ్మమనేక్యరాధముల కివ్వనని చెప్పుతూ “నల్లత్తల్ హరికులైననీమి? గహనాంతర నీమల కంఠమాల కొద్దారికులైననీమి?” అని

సత్కవిగా, సగర్వంగా, చెప్పినదంతా వట్టి బాకా ఊదుడేనా?

ఆభిప్రాయ గురికలవల్ల కలిగిన అనర్గమిది, ఆనాటి సహృదయులు ఆ కవులలోని గుణాలన్నీ చూచినవారే; అందులో మరీ స్ఫుటంగా ఉన్న ఏగుణాన్నో ఒకదానిని గురికాయాపంలో ప్రకటిస్తూ; తక్కిన కవితా విశేషాలు లేవని వారెప్పుడూ అనలేదు; అయినా, ఆ గురికా ప్రభావం విపరీతంగా పరిణమించింది; వారు పేర్కొన్న గుణములన్నీ ఆ కవిలో ఉన్నట్టూ, తక్కిన గుణాలు-ఏవీగూడా - లేనట్టూ ఇటీవలి పాతకలోకం ఆర్థం చేసుకుంది; రసపోషణగాని, కవితా శిల్పంగాని, భావనిరూపణంగాని, విషయ చిత్రణంగాని, ఆ కవిలో ఉంటాయని అనుకోరు; చూదామని శ్రద్ధగూడ తీసుకోరు.

పోతన్న అంత తేలికగా ప్రోసివేయదగిన వాడుకాడు; ఎందరో మహాకవులకన్న మిన్న.

ఆంధ్రకవితా పితామహుని వరూధిని మర్త్య కాంత - తనకంటే తక్కువజాతిపై పుట్టక పోయానే అని విచారిస్తుంది; అలాగే, పోతన గోపిక ఒక కడుదు మొక్కగా యమునానదీ తీరములో పుట్టకపోయానే అని చింతిస్తుంది.

ఎంతకవంబుచేసి జని

యించినవారొకా మర్త్యభామినులో;

కాంతు డవణ్ణ చేసినను

కాయమువాయుదు; తే నమర్త్యునై

చింతలవంతలం విడికి

నిగ్గరితిన్; మృతిలేని నాడు చె

ల్వంతయు శూన్యదేహమున

కెత్తిన దీపిక యయ్యెనక్కటా!

అని వరూధిని గణితంలో ఒక లెక్కచేసినట్టూ, లాయర్ వాదించినట్టూ, విచారించింది.

పోతన గోపిక అలాకాదు;

నామోసంబున కెద్రేమేర వినవే

నాభూర్వ జన్మంబులన్

రమా, నోములు నోచునో, నకట కా
లిండి తటిన్ నేమై
భూవిన్ పుట్టెదనంచు గోరదగదే
బోధిల్లి; యట్టైన నీ
బామం దిప్పుడు మౌధపాధర సుధా
పానంబు గల్గుంగదే!
అని శ్రీ భావనమాజంగా రసమట్టిపడేటట్టు,
చింతించింది.

వామనావతార ఘట్టములో పోతన్న
చూపిన 'కవిత్వ పటుత్వము' ఆసాధారణము;
ఆ ఘట్టాన్ని అంత సమర్థతతో చిత్రించగల
కవులు ఒకరిద్దరికి మించి ఉండరు. బలిచక్ర
వర్తి దానాన్ని గ్రహించి, వామనుడు త్రివిక్ర
ముడై బ్రహ్మాండం నిండిపోతాడు. వటుడిం
లెంతై మరింతయి పెరిగిపోతూండడం పోతన్న
హృదయానికి ప్రత్యక్షంగా కనిపిస్తూంది. ఆ
విధంగానే పాతకునికిగూడా కనబడాలిగాదా!
ఆ బ్రహ్మాండత్వం పాతకునికి ప్రస్ఫుటం
కావాలిగాదా! ఆలా జరిగినప్పుడేకదా ఆ రసం
పలికినట్టవుతుంది!

ఇంతలై వటుడింతయై మరియూ దా
నింతై, నభోబిధిపై
నంతై, తోయదమండలాగ్రమున క
ల్లంతై, ప్రభారాశిపై
నంతై, చంద్రునికంతయై, ధ్రువునిపై
నంతై, మహారాష్ట్రపై
నంతై, సత్యపదోన్నతుండగుచు బ్ర
హ్మాండంత సంతరియై

అని వర్ణించాడు; ఆకాశవిధి, మేఘమండ
లము, కాంతిగాళి, చంద్రుడు, ధ్రువుడు, మహ
రాష్ట్ర, సత్యపదమూ అని ఆ రూపాన్ని
పెంచాడు. కాని... ఆ బ్రహ్మాండత్వం పాత
కులకు కరతలావలకంగా కనిపించిందా?
ఆ మహద్భూతాకార మంత పెద్దదో కంటికికట్టి
నట్టయిందా? తృప్తిలేదు. కాబట్టే,

రవిబింబం బువమింప బాత్రమగు; ఛ
త్రంతై, శిశోరత్నమై,
శ్రవణాలంకృతియై, గౌతమీరణమై,
సావర్ణకాయూరమై,
భవిమత్కంకణమై, కటిస్థలివదం
చక్రంబయై, నూపుర
త్రకరంబై, పదవీతమై వటుడుదా
బ్రహ్మాండమన్నిండుచోక.

అని వర్ణించి కృతానుభూతుడు; ఆ మహా
ద్భుత రూపాన్ని ప్రత్యక్షంగా చూపించి పాత
కులను చరితార్థుల చేశాడు.

ఓడిమిలనున్న నూర్వలించాన్ని చూడ
మన్నాడు. అని ఎంతయెత్తున ఉందో, ఎంత
పైకి పోలే దాన్ని తాకగలమో, ఊహా
రూపంగా ప్రతి పాతకుడికి తెలుసును. దృష్టిని
ఆ బింబమీద నే ఉంచి, పోతన్న వామనుడిని
పెంచాడు; వామనుడి కది గొడుగులాగుండ
న్నాడు; ఇంకా పెంచాడు, ఇవ్వడానింబం
తలలో పెట్టుకున్న రత్నంలాగుండన్నాడు;
ఇంకా పెంచాడు; చెవిపోగులాగుండి; ఇంకా—
మెడనున్న రత్నంలాగు; ఇంకా— భుజకీరలాగు;
ఇంకా— ముంజేలి కంకణంలాగు; ఇంకా—
మొలనులి మువ్వలాగు; ఇంకా—కాలి అంబ
లాగు; ఇంకా పెంచాడు—ఆ బింబం పాద
వీతంలాగుండన్నాడు. ఎంత పెద్ద ఆకారాన్ని
ఎంత స్ఫుటంగా చిత్రించాడో చూడండి.
పోతన్న శిల్పనైపుణ్యం ఏమనగలం! మన
మచ్చకపురందరీ మహాకార్యమింత అందంగా
నిర్వర్తించగలరు!

అనకూడదుగాని; శిగవర్ణిలోని విశ్వరూప
సందర్శన ఘట్టములోనైనా ఇంతటి స్ఫుటత్వం
ఉండేమో చూడండి.

ద్యావాపృథివ్యో రిద మంతరం హి
వ్యాప్తం త్వమైకేన దిశశ్చసర్వాః
దృష్ట్యాదృశ్యతంరూప ముగ్రం తవేదం
లోకత్రయం ప్రత్యక్షతం మహాత్మనః.

ప్రహ్లాదచరిత్రలో స్మరింపావతార వర్ణన
ఎంత భయంకరంగా ఉందో, ఎందరు కవులా
రీతిని వర్ణించి సాధకులకు సాక్షాత్కారము
కలిగించగలగో యోచించినట్లయితే, పోతన
కవిత్వ పటుత్వము నిస్సందేహంగా తేట
పడుతుంది.

గజేంద్రమోక్షణ ఘట్టములో పోతన చూపిన
మహాకవి లక్షణాలు ఆమోఘములు. గజేంద్రుడి
ప్రార్థనలో జ్ఞానభక్తి వైరాగ్యప్రభులను
ఏవిధంగా సోపానాలుగా ఉపయోగించాడో
చూడగలసినదే. విషుమూర్తి భక్తవాత్సల్యం
ప్రకటించడానికి పోతన మేఘాన్నపథకం,
కేరల భక్తిక్రేరిత మేకాడు; అత్యుత్తమ కవితా
భరితము.

నిరాశంకముగా అక్టోబరుతో కాలం గడుపుచును నిశ్చయించుకున్న విప్లూ ర్మితో మనలను ఆ వైకుంఠపురంలో, నగరిలో ఆ మూలసాధన దాపల, మంచారవనంలో, నెలయేటి ప్రక్కనున్న కలువలి న్ని దగ్గరకు పోతన్న తీసుకొన్నాడు. అక్కడ మంచి రసకంఠమయిన పట్టులో గజేంద్రుడి మొగ్ర వినిపించాడు. ఊణంలో రమావినోదితనం ఎగిరిపోయింది; ఆపన్నప్రసన్నత మూర్తీభవించింది; ఆ పైట చెంగు పట్టుకొనే విప్లవు సంగంభంతో బయలుదేరాడు.

ఆ సంగంభం ఒక మహాప్రవాహంలాగా కవివృద్ధులలో పరిగడుతూ ఉంది; ఆ ప్రవాహ వేగంలోనికి మనలనిద్దాడు పోతనమాడుపద్యాలలో. సిరికి చెప్పకుండా శంఖచక్రాలు తీసుకోకుండా విప్లవు వెళ్తున్నాడు; చేతిలో పైట చెంగు చేతిలో నేపింది. అక్టో పాపం, ఏమో తెలియక కాటిముక్తకుడంబుతో, తాటంకొచలనంబుతో, వెంటపడ్దది.¹

కలువలి న్ని నుంచి తీరుగు ప్రయాణమారంభమయింది. ఆ మంచారవనంలో మరెవ్వరూలేరు కాబట్టి, తన వెంటన్ సిరిమాత్రమే. తరువాత ఆమూలసాధనలో కొస్తారు; అక్కడున్న అహోధ్రవాతం వెంటపడుతుంది; చావడిలో పక్షింద్రుడు మొదలైనవారు—నగరి వెలుపలికి వచ్చేసరికి వైకుంఠంలోని ఆబాలగోపాలం వెంటబడ్డారు. వారిలోనే మనమూ ఉన్నట్లు పోతనకవి చేశాడు, చూడండ్రాక్షుం:

తన వెంటన్ సిరి; లచ్చి వెంట నవరో

ధ వ్రాతనున్, దాని వె

న్నును పక్షింద్రుడు, వాని పొంతను ధనుః
కామోడకీ శంఖ చ

క్రమియించును, నారదుండు, ధ్వజని

కంతుండురా, వచ్చి రో

య్యన వైకుంఠపురంబునం గలుగు వా
రాబాలగోపాలమున్.

పద్యారంభంలో 'వెంట' 'వెన్న' 'పొంత' అన్నమాటల నుపయోగించిన పోతన్న పోను పోను సంగంభాతిశయంవల్ల వాటినుపయోగించ

చడం మానుకున్నాడు. తా నూహించిన సంగంభభావాన్ని పాతకుల వృద్ధులలో నింత చక్కగ ప్రతిఫలించినట్లు చేసిన పోతనలో కవితావిశేషం లేదా?

ఇంతేకాదు; అతి సున్నితమయిన మానసికావస్థలకు చిత్రించడంలోగూడా పోతన్న ఏ కవికీ తిసిపోడు. పాత్ర వృద్ధయం తనదిగా చేసుకొని, దానికి సరిపోయినట్లు భావాలను ప్రకటించగలగడం పోతన్న కలవడినట్లు ఎందరికీ అలవడలేదు.

రుక్మిణి తన బ్రాహ్మణుడిని కష్టమిది దగ్గరకు పంపించింది; ఇంకొరాలేను; ఇక్కడ వివాహ ప్రయత్నాలు సాగిపోతున్నాయి.

కూర్చొని అనుకుంటూంది:

ఘనదా భూసురుడేగెనో, నడుమ మా

ర్గ క్రాంతుడై చిక్కెనో,

విని కృష్ణుడిది తప్పుగా తలచెనో,

విచ్చేయునో, యీశ్వరం

డనుకూలంప దలంచునో తలపడో,

ఆర్యామహాదేవియన్

నను రక్షింపనెరుంగునో యెరుగదో,

నాభాగ్య మెట్లున్నదో.

ఈ పద్యంలో పోతన రుక్మిణి వృద్ధయంలో ప్రవేశించాడు. అనిన మాటలు కొన్ని; అనకుండా ఉన్న ఊహలు కొన్ని; అతి మనోహరమయిన పద్యం. భూసురుడేగెనో అన్నదేగాని 'లేదో' అనలేదు. ఆ ఘనదే విషయంలో కళ్ళక పోవడమన్న ఊహగూడా రుక్మిణి సహించలేదు; మార్గానుసంపల్ల కొంచె మాలగ్య మయ్యంటుందని సుమరించుకొని, వెళ్లే ఉంటాడు. కృష్ణుడితో చెప్పే ఉంటాడు అనుకొన్నది. విని కృష్ణుడిది తప్పుగా భావించుంటాడా? అని ప్రశ్నించుకుంది. అతనలాగతలచేవాడుకాడే అనుకొని, విచ్చేయునా అనే అన్నదిగాని, విచ్చేయడో అనదు. ఆ ఊహాతనకు దుర్బరము. 'లేదు' అన్నపదం తన నోటపలకదు. తానూ భూసురుడూ కృష్ణుడూ అయిపోయారు; ఇక మిగిలినది దేవతలు. వారిలో తన (తరువాతి రీతి వ పుటలో)

1. పరుగున పోతున్న శ్రీని అల్లసాని పెద్దనగూడా వర్ణించాడు.

మట్టెల్ మోతగ, గల్చినన్నగవ, కంపంబంద, వేటిభరం

బట్టిట్ట కటిచిమ్మచీకటులుగా... అని; దీనిని పోతన వ్రాసిన తాటంకొచలనంబుతో,

దువవట్టదమిలు బుందంబుతో... నగంబుతో చదివెనాడమది పాడకుండు... మొదల

నిఘంటువు కెక్కని నన్నయపదాలు

శ్రీ నిడదవోలు వెంకటరావుగారు

—: ♦ :—

ద్విప్పటికి ముప్పయిరెండేండ్ల క్రిందట కీర్తిశేషులు గిడుగు రామమూర్తి పంతులు గారు నన్నయ భారతభాగము ప్రామాణిక పాఠముతో పరిష్కరించి, ప్రకటింప వలసిన గాఢ్యతనుగూర్చి 1 'రాజరాజు కాలముందున్న తెనుగుభాష' అనే వ్యాసములో ఉద్ఘాటించినారు. ఆ పైని క్రీ. శ. 1987 వారి కిష్యులలో ప్రధానమైన చిలుకూరి హరారావు గారొంద్రభాషాచరిత్ర ద్వితీయసంపుటములో నన్నయ భాషనుగూర్చి పరిశ్రమచేసి పరిష్కరణ విధానాన్ని నూచిత్తూ సాపక్షోపాఖ్యానము అచ్చువేసివారు. క్రీ. శ. 1940 లో తిరింగ రజతోత్సవ సంపుటిలో డాక్టరు గిడుగు సీతాపతి పంతులుగారు నన్నయ భారతభాగ పరిష్కరణావశ్యకతను చక్కగా నిరూపించి, యీ ఉద్యమమునకు ప్రోత్సాహించినారు. ఈ పరిశోధన పత్రికలో ప్రకటితములైన శ్రీ నిడదవోలు వేంకటరావుగారి నన్నయ పదాలను గూర్చిన వ్యాసములు పరిశీలించినట్లయితే, ఆ గ్రంథపున శ్లోకజానకశ్లోకత ఎంతగా నున్నదీ మనకు తెలియగలదు. ప్రత్యేకాంధ్రరాష్ట్రమేర్పడినది. మన సాహితీ సంస్కృతుల ప్రత్యేకత వెల్లడింపవలసిన సమయము వచ్చినది. ఆ సంస్కృతి కాధారమైన నన్నయ భారతభాగము ప్రామాణిక పాఠముల తోడను, కూలంకషవ్యాఖ్యానములతోడను త్వరలో ముద్రితము గావించి లోకమునకందింప వలసిన బాధ్యత ఆంధ్రమహాజనులపై నున్నది.

— సంపాదకులు.

(1) రచయించు:

నేటికాలమున 'రచయించు' అను తత్వము క్రియగ్రంథములు రచయించుట యను సర్థమున నియతమైయున్నది. నన్నయ కాలమున నీ క్రియ కట్టడములు మొదలగు వానిని నిర్ణయించుటయందు వాడబడుచుండెను. "ఇమ్ముగ విశ్వకర్మ రచియించిన కాంచన హర్మ్యకుంఠ శృంగమ్మల

— ఆది. 8-71

"ప్రాకారములను గర మొప్పుచుండ రచియించె నభక్" — సభా 1-11.

కావనములలో వాడ దీపమునిచ్చి, దీపము పెట్టె మొదలగువాని దీపము రచియించె అని వాడప్రయోగమైనది. వాడిండ్ల కావనమున "అఖండదీపరత్నము రచియించె నారవిమలాధార తారకమై వెలంగగాన్" అనికలదు.

రచియించు అను క్రియను గ్రంథరచనము నందు తోలుత నుపయోగించినకవి పాల్కురికి సోమనాథుడు. పండితారాధ్య చరిత్ర కృత్వత తరణికలో

"రచియింతుఁ బండితారాధ్య చరిత్ర మచరిత్రప్రీతి నీకతికయభక్తి"

అని కలదు శివకవుల ననుసరించిన తిక్కన, పై ప్రయోగమును చూచియే "మహాకవిత్వకీర్తివిధి నొందిపద్యముల గద్యములన్ రచియించె దన్ గృతలో" — (విరాట 1-8) అని గ్రంథరచనా పరముగా దీని నుపయోగించినాడు. తరువాతి కవులు దీని ననుసరించిరి. తిక్కన వైవిధ్యముగఁ బ్రయోగించినను నన్నయ ననుసరించి చేసిన ప్రయోగములువాడ లేకపోలేదు. "పర్వకాలలు వే రచియించి రుఁదింపు విధముననధిపా" — విరాట 1-182.

వాక్యములు సమకూర్చు. కూర్పు అనునర్థమున శ్రీనాథుడును "నానావిధ చిత్రవాక్య రచనాచర" అను కృపంతరూపము వాడి యున్నాడు.

రచియించు = రచించు. 'రచించు' అను రూపమునకు చాలా ప్రయోగములున్నవి. రెండు మాత్రము తెలుపుతున్నాను. "కృతిరచింపుము మాకు" — మనుచరిత్ర.

1. రాజరాజనరేంద్ర పట్టాభిషేకసంచిక, పుట 128

2. మోడుడు. మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయమువారి తెలుగుకవుల చరిత్ర.

“అరవిశారకంబుగ నుదా
హరణంబు రచించె శ్రీ వి
ప్రాతః”.....
-తాళ్లపాక పెదతిరుమలయ్య-వేంకటేశ్వ
రొదాహరణము.
“జనముల్ మెచ్చగమున్ రచించితి నుదం
చరైవళిన్...”
— ప్రభావతి ప్రద్యుమ్నము

(2) మనుమడు-మన్మడు.
నన్నయ యీ శబ్దమును ‘మన్మడు’ అను
రూపముతో ప్రయోగించి యున్నాడు.
“మతిలోకోత్తరఁడైన యంగిరసు మ
న్మండాక్రితుం...”—అది. 8-118.
మనుమడు—అది 7-149 అరణ్య 8-67.
పాధారణముగ మనుమడు శబ్దమే వాడు
కలో నున్నది.
“మనుమని-సఖానిర్మితుఁడై మనుమని
డివించె.”—అనిరుద్రచరిత్ర. ౩ ఆ.
కాని ‘మనుమడు’ అను శబ్దముపై భట్టారక
ప్రయోగము ననుసరించి ‘మనమడు’ అను
రూపమును పొందినది:-మనుమడు-మన్మడు -
మనమండు-మనమడు. వసుచరిత్రలో
“తే. గీ. భవ్యగుణముంజి.
మనమరాలు.....”
“మనమరాళి(లి) మానసమున, మన మరాళి
(లి), మనమరాళి వివాహసంధ్రముఁ జూడ”
అని శబ్దస్వరూపము మార్పరాని శ్లేషస్థలమున
గలదు. 5-85
కాని మనమరాలు శబ్దము నిఘంటువులలో
లేదు.

(8) రుంద్రము.
నన్నయ యీ పదమును ప్రయోగించి
యున్న ను ముదిత పాతములో లోపించినది.
సీ. “బ్రహ్మణ్యుఁడగు కేశ్యవ బ్రహ్మవరమున
విసతకుఁ బుట్టిన యనఘమూర్తి
బాలభిల్లులడయ వరపక్షికులమున
కిందుఁడైపరగిన యిద్దతేజఁ(రుంద్రతేజః)
దుడధిలోనున్న యత్యుగ్ర నిహదుల
నారంగ మ్రొంగిన ఘోరవీరఁ
డిభకచ్చపముల రాపిఁగ కాఖిలోనై త్రి
కొని దివిఁబలచివ యనిలవేగి.”
—అది. 2-88.

పై సీసపద్యమున రెండవ పాదమున
“ఇంద్రుఁడై పరగిన రుంద్రతేజః” అను పదమే
యుండవలెను. వ్రాతప్రతులలో నట్లేయున్నది.
ప్రస్తుతము ముదిత ప్రతిలోనున్న ‘యిద్దతేజః’
అను పాతములోనున్నచో నది నన్నయ సీస
పద్యరచనాపద్ధతికి విరుద్ధమగును. పై పద్యమున
ద్వితీయపదమున నన్నియుప్రాసయతులే కలవు.

1. విసతకు - అనఘమూర్తి
2. కిందుఁడై - యిద్దతేజః (రుంద్రతేజః)
8. నారంగ - ఘోర
4. కొనిదివి - అనిలవేగి.

పై పాదములలో మూడింటిప్రాసయతి, ఒక
చోట సాధారణ యతిగలదు. మూడింటిలో
ప్రాసయతి యున్నప్పుడు తక్కిన పాదములో
నుండుట నిశ్చితమే యగుచున్నది. అచ్చట
“రుంద్రతేజః” అని యున్న నందును ప్రాస
యతియే యుండు నన్నయ నియమమునకు నది
పోవును. క్రీ.శ. 1858 లోని ప్రథమ ముద్రణ
ప్రతిపాతమే తరువాతి ముద్రణముల కెక్కినది:
క్రీ.శ. 1118 లో నూరని కాసనమున (పద్య
మయము) సీపదము ప్రయుక్తమైనది...

“...నఖండపంబు నిల్పెవా
చంద్రతారకముగ రుంద్రముగఁడు.”

(4) అమ్మాయము-వంశము.
“ధరణీసురామ్నాయము - భార. అద్వి. 1-89.
అమ్నాయమునకు వంశము అను సరముగల
ప్రయోగములు రెండు నన్నయభట్టారకునివి
మాత్రమే నూర్వారాయాంధ్ర నిఘంటువున
జూపబడినవి. కాన నూరన మార్కండేయ
పురాణములో నీ ప్రయోగము గలదు.
“నాపేరు సమాధి యే ధనిక తైక్యామ్నాయ
సంజాతుఁడన...”—6-18.

(5)—అగుదెంచె (అర. 4-8)
అరుగుదెంచె (అర. 4-85)
పోవుదెంచె - (అది 8-40)

తెంచు ధాతు వసుప్రయుక్త మైనప్పుడు
నన్నయకాలపు భాషలో నొక విశిష్టమైన
అర్థముగ వాడుకలో నుండెడిది. “మునికాప
దినమ్యులు పోవుదెంచె” —అంటే పోయెను
అని అర్థముకొడు. కాపదినములు ‘పోవచ్చెను’
అనిఅర్థము. పోవుదెంచెను=పోవచ్చెను.

అట్లే 'అగుదెంచె' అనగా కావచ్చును అని అర్థము. తిక్కాచారుల ప్రయోగములో నీ శబ్దమున పై అర్థవిభిన్నత కానరాదు.

ఈ 'అగుదెంచు' అను ప్రయోగమునకు మూర్ఖారాయాంధ్ర నిఘంటువున కడచు-గలించు అనునర్థములు వ్రాయబడినవి. కాని యవి గరికాపు. ప్రకరణమునుబట్టి చూడగా అగుదెంచెను అనగా కావచ్చుననియు యర్థము పరిపక్వము. ప్రకరణమిది "ఏనేడు అగుదెంచె నర్జునుండేని యింతకే తెంచుఁ బూని దివ్యాస్త్ర మాలి వడసి" అని ధర్మరాజు సరనారాయణా శ్రమ ముందున్నప్పుడు తమ్మునితో నన్నాడు. ఇచ్చట "ఏనేడు అగుదెంచె" అనగా నైదేండ్లు గడచినవి అన్నచో నది మూలమునకు విరుద్ధముగా నుండును. మూలములో నైదేండ్లు గడవ లేదని కలదు. "సమాశ్చక్రిస్తోఽభిగతాః శివేన చరతాంవనే, కృతోద్దేశస్సు బీభత్సః పంచమీ మభితాంసమామ్" (నవ పర్వము 157-8) కాగా నిచట అయిదేండ్లు కావచ్చినవి అని అర్థమే మూలానుసారి.

(ii) తోడ.

ప్రాచీనకాలమున తోడ విభక్తి ప్రత్యయముగా కన్పట్టులేదు. నన్నయకు ముందు కాలమున, ధర్మవరము కావనములో 'నలరామ విభుతోడ' అనియు, యుద్ధమల్లుని కావనమున 'రమణతో' అనియు ప్రయోగములున్నవి. నన్నయ భారతమున నీ 'తోడ' ప్రయోగము సర్వత్ర నొకేరీతిగాలేదు:

కదిగతోడన్ - అది 1-27

గుఱములతోడ - ,, 1-10

భక్తితోన్... ,, 2-191

రత్నావలితోన్...,, 2-99

దేవములైన విశ్రులతో - ఆరణ్య 2-48.

ఇట్లు పెక్కురూపములతో నున్నది విభక్తి ప్రత్యయము గునా యని సంక్షేపపదాలని యున్నది. క్రిందటి 'పరిశోధన' సంచికలో నావ్యాసమున వ్రాసినట్లుగా, విభక్తి ప్రత్యయ రూపమున్నప్పుడును నొకే రూపమున నుండవలయును. అట్లయిన వైవానిలో నే రూపమును విభక్తి ప్రత్యయముగా పరిగణించుటయో తెలియుటలేదు. 'తోడ' అను మూపమునే గ్రహించిన అది నన్నయలోనే భిన్నముగా గానవచ్చు

చున్నది. వ్యసనముగా సముచ్చయార్థమందు; అనేక శబ్దములతోడ చేరవలసినచో చిరవచ్చుచున్నది.

(1) "తాలకులయు శ్రీదర్శితులయు బులయు లఘుజనంబులతోడ-ఆర. 8-819

"లోమశభామ్యులయు తమ్ములయుతోడ"

—అది. 4-215.

(2) అధ్యయన విషయక మయినప్పుడు గురువులను బోధించు శబ్దములకు చేరుచున్నది.

"ధనుర్వేద మిగ్ని వేకులతోడ నరిగఁబడి"

—అది 8-297

ఇచ్చటనైన తోడ యను రూపమే సర్వత్రలేదు. —అది 4-167

"ప్రమతితోఁ జదివె నెల్లకాస్త్రములు."

"వసిష్ఠతోఁ జదివె"—5-194

"చదివించె భూసురులతో"....7-5

"ఉద్దాలకుతోఁ జదివె."—ఆరణ్య 8-242

ఇట్టి పరిస్థితిని గమనించితే కేతన ఆంధ్ర భాషాభూషణములో తోడ తృతీయావిభక్తి ప్రత్యయముగా పరిగణింపలేదు. విన్నకోట పెద్దన కావ్యాలంకార చూడామణిలో తోడ మూఱురూపముగా నిచ్చియున్నాడు. అనగా పర్యాయపదమని యాతని యిచ్చము. విభక్తి ప్రత్యయమునకు పర్యాయపదము లేకుండును? మఱియును నర్వాచీనకాలమున 'తోడ' మాటాడకునికి? అని (రామాభ్యుదయమున) తోడకు ప్రత్యేక ప్రయోగమే యున్నది. వేటొక విశేషమేమనగా నుదాహరణ గ్రంథములలో తోడ విభక్తి ప్రత్యయముగా నెంతమాత్రము నుదాహరింపరు. (ఒక్క విశ్వవాళవాకు మాత్రము గోపాలగెడ్డి యుదాహరణములో వాడివారు. అది లాక్షణిక విరుద్ధము.)

వాస్తవికస్థితి యిట్లుండగా ఆంధ్రశబ్ద చింతామణిలో విభక్తి ప్రత్యయముగా 'తో', 'చేత', 'తోడ', 'చేవత్వతీయా' అని అజ్ఞప్రసరించేదములో నీయుబడినది. పై నన్నయ భారత ప్రయోగములను బట్టి నన్నయ కాలములో గాని తరువాత కేతన కాలములో గాని అది విభక్తి ప్రత్యయముగా పరిగణనము కాలేదు. ఇక నిట్టి యాంధ్రశబ్ద చింతామణిని నన్నయ రచించె ననుట హాస్యాస్పదము. తోడ విభక్తి ప్రత్యయముగా తొలగితపరిగణితము కాలేదని నిర్ధారము.

ద్విపద భారతము

శ్రీ కొమ్మనమంచి జోగయ్యశర్మగారు

—: ♦ :—

ఆంధ్రనాయక రాజుల కాలములో తంజనగరము అన్ని విధముల విజయనగర సామ్రాజ్యమునకు ప్రతిబింబముగా వచ్చి కట్టినది. అపర కృష్ణరాయలనదగిన రఘునాథరాయల యెల్పడిలో సంగీతసాహిత్యములు రెండును జంట విడువకుండ మహావైభవమును పొందినవి. ఆతని యాస్థానములో అవిరెండును చిద్విలాసముతో పొందిన వివిధవిశ్వాసములే దక్షిణాంధ్ర వాఙ్మయమున కంతకును మేలుబంటులు. అవి పాటలు, పదములు, ద్విపదలు, యక్షగానములు, వచన రచనలు, శృంగార కావ్యములు మున్నగునవి. రఘునాథరాయలు తన సభాంగణమున కెదురుగా ఆ దివ్యమార్పులకు నెలకొల్పిన పూజామందిరమే సరస్వతీమహలు దక్షిణదేశ యాత్రలు చేయబోవు ప్రతియాంధ్రునికిని అది దర్శింపదగిన పుణ్యక్షేత్రము. అందులో మనకు ముఖ్యముగా దర్శనమిచ్చునది ఆంధ్రసరస్వతి. ఆమెకు ఇరువంకల కట్టిన భావమార్పులు కూడ నెలకొల్పుచున్నవి.

కాలాంతరములో తంజపురపాలనము మహారాష్ట్రావళిమైనప్పటికిని నామక రాజులవలెనే వీరుకూడ సంస్కృతాంధ్రముల పట్ల అభిమానము కలవారై ఆ యాకవులను పండితులను ఆదరించియు పోషించియు వారిచేత గ్రంథరచనము చేయించుటయేగాక తాముకూడ తెనుగు నేర్చుకొని ఆ భాషలో గ్రంథములు రచించిరి. వారిలో శ్రీ. శ. 1800-1882 ప్రాంతము వాడైన ఒక శరభాజియను మహారాష్ట్రరాజు దేశము నలుమూలలనుండియు వివిధభాషలకు చెందిన తాళపత్రగ్రంథములు సంపాదించి, నాయకరాజులప్రతిష్ఠించిన కారదామందిరమున సరస్వతీమహలుగా పెంపొందించినాడు. ప్రపంచములోని పెద్దపెద్ద తాళపత్ర గ్రంథాలయములలో ఇది యొకటిగా ప్రసిద్ధిచెందినది. పై ద్విపద భారతము ఈ గ్రంథాలయమునుండి వ్రాసి రేబడినది.

సంస్కృత భారతమును ఆధారముగా చేసి కొని ఆంధ్రమహాభారత మవతరించినట్లే ఆ కవిత్వయు భారతము మాతృకగా చేసికొని ఈ ద్విపద భారతము అవిర్భవించినది. దీనికి నెల్లూరు మండలము జన్మస్థానము. దీనిని రచించినవారు బట్టేపాటి తిమ్మయ, బాలసరస్వతి, ఆకుకూరి సోమన అనువారు. పై ముగ్గురిలో తిమ్మయ అది అరణ్య విరాట ఉద్యోగ భీష్మద్రోణ పర్వములు రచించినాడు. ఇతడు శ్రీ. శ. 1550-1600 ప్రాంతమువాడు. వల్లభమూరి కుమారుడు, కాశ్యపగోత్రుడు కాణ్డవాభియుడు శివభక్తుడును. నెల్లూరు మండలములోని బట్టేపాడు ఇతని వాసస్థానము. తిమ్మన, తిరుమలభట్టు అనికూడ ఇతనికి వ్యవహారమున్నట్లు తెలియుచున్నది. ఈతడు తాను రచించిన భారతభాగములలో ఆదిపర్వమును నరసయాధిపుని కుమారుడైన చాడాయాత్యునకు, విరాటపర్వమును బట్టేపాటి నివాసియగు జంగాలముమ్మయ అను పంటవంశ ప్రభువునకును కట్టిన పర్వములు శ్రీరామునకును అంకితమొనర్చినాడు.

ద్విపద భారత కర్తలలో రెండవవాడు బాలసరస్వతి. ఇతడు పై కేర్లొనిన తిమ్మయకు సమకాలము వాడేకాక అతనికికీఘ్యుడో, శిష్యప్రాయుడో అయినట్లు ఊహింపబడుచున్నది. ఇతడు సభాపర్వమును మాత్రము రచించి రంగయామాత్య పుత్రుడైన అనంతామాత్యునకు అంకితము చేసినాడు.

ఇక మాడవవాడు సోమన. ఇతడు కర్ణ పర్వము మొదలు స్వర్ణారోహణ పర్వమువరకు మొత్తము పనునొకండు పర్వములను రచించినాడు. అదియుగాక ఆదిపర్వకర్తయైన తిమ్మయ ఉపాఖ్యానముల నన్నిటిని విడిచి, కేవల ప్రధాన కథామయముగా అరణ్యపర్వమును రచింపగా ఆ యుపాఖ్యానముల నన్నిటిని కూర్చి ఆ పర్వమును సర్వాంగసుందరముగా

1. నేనును నా మిత్రులు టి. రామచంద్రగారును ఆంధ్రవిశ్వకళాపరిషత్తునకై తంజావూరి మాతృకనుండి ప్రతివ్రాసి యిచ్చితిమి. విశ్వకళాపరిషత్తువారు ఈ గ్రంథమును నాల్గవంతులములలో ప్రకటించిరి.

నిర్మించినాడు. ఇతడు రమారమి క్రీ. శ. 1600-1650 ప్రాంతమువాడు. కల్లూరు మండలములోని ఆరుకురి గ్రామవాసి. ఇంటి పేరును ఆరుకురివారే. తిమ్మయ్య కుమారుడు. పెంకలే శ్వర భక్తుడు. తన రచనయంతయు ఆదేవునకే అంకిత మొనర్చినాడు. ఈ భారతమునంతను ముద్రములవంటి యక్కరములలో తాళపత్రముల మీద వ్రాసిన యితడు కుప్ప యమంత్రి. ఇతడు చోళమండలమును పాలించిన మహారాష్ట్రరాజులలో రెండవవాడగు కాపాణి కొలవుకుంటు ములో వ్రాయసాగాడు. కాపాణియజ్ఞానను సరించినిబాజయిన విద్యాభ్యాధికారి నియోగముచే తానిభారతమున కంతకును ప్రతివ్రాసితి నని యీ లేఖకుడు విరాట ఉద్యోగ భీష్మ అవ్యమేధ పర్యాంతములలో వ్రాసినాడు.

ఏ సారస్వతములో నైనను పద్యకవిత్యము కన్న పదకవిత్యమే ముందు పుట్టి పెరుగును. కాని, ఛందోవ్యాకరణాది నియమము, ప్రాథమగు శైలి, ఇతివృత్తాదార్యము, విజ్ఞాన బోధకత్యము, మొదలైన వివిధములగు కవిత్వాంగములను సంపాదించుకొని పద్యకవిత్యము ప్రాథ సాహిత్యమును పేరతో నాగరికలోకమున ప్రతిష్ఠ సంపాదించుకొనును. పదకవిత్యము ఎంత సహజమనోహరముగను నిరాడంబరముగను ఉన్నను ప్రాథవాప్యములో ప్రవేశింపలేక గాలిలోనే పుట్టి గాలిలోనే పెరుగుచు పుట్టుకబలిమిని బట్టి కొంతకాలము నలీనముగా నుండును. ఇదే మన సారస్వతములో శుద్ధదేశికవిత్వమనిపించుకొన్న కాళి. దీనికిగూడ నాగరికలోకములో సారస్వత ప్రతిష్ఠ సంపాదించుటకు ప్రయత్నించినవారే ద్విపదకావ్యకర్తలు. వీరు, చదువదగిన పద్యకవిత్యముపట్ల ఒకకంటిని, పాడదగిన పదకవిత్యముపట్ల రెండవకంటిని ఉంచి, ఉభయగుణములను ఏకముచేసి జనసామాన్యమునకు గూడ అస్వాదనియుముగా పాకముచేసిన రసాయనమే ద్విపదకవిత్యము. ఏతద్రూపమైన కావ్య నిర్మాణమునకు ప్రథమాచార్యుడుగా పేర్కొనదగినవాడు పాల్కురికి సోమనాధుడు. కాని పండితారాధ్య చరిత్ర మొదలైన యితని ద్విపదకావ్య

ములు ప్రాథమగు శైలిలో నుండుటచేత జనసామాన్యములో ఇతడానించినంత ప్రయోజనము పొందలేక పోయినది. రచనలో సౌలభ్యమును కథాగమనములో క్రొత్తదనమును గలిగి చాలవరకు జనాదరమును సంపాదించు కొన్నది రంగనాధరామాయణము. దీనికింటే ప్రసన్నముగు శైలిలో¹ భాగవతమును పేరుమళ్ళి రంగళాయి ద్విపదీకరించి నాడు.

భారతములోని పరమార్థమును జనసామాన్యమునకు గూడ సుబోధము చేయుటకై ఈ ద్విపద భారతకర్తలు తమ రచనలను సాధ్యమైనంత సరళమార్గములోన, సులభశైలిలోను పాగించినారు. ఇది కవిత్వయ భారతము ననుసరించినను చాలవరకు యధోచ్చానువాదముగానే నడచినదిగాని యధామాతృకముగా పరివర్తితము కాలేను. అనగా కవిత్వయమువారు ఏవిధముగా సంస్కృతభారతములోని కావ్యీయ విషయములు మొదలైనవి విడిచియు తగ్గించియు మార్చియు కూర్చియు తెలుగు భారతమును రచించిలో, అవిధముగనే వీరుకూడ ద్విపదరచనలో ఉండదగినంతవరకే కవిత్వయ భారతమునుండి విషయములు సంగ్రహించిరి. కొన్ని విడిచిపెట్టినవి ఉన్నవి. అందులో లేక పోయినను అవసరమునుబోధిత్వమును పురస్కరించుకొని ఇందు కొత్తగా చేర్చబడిన కథాంశములను గలవు. ఆవిషయముల స్తవముగా వివరింతును.

ఉపపర్వకమంతకాత్మపిణి సంగభాగ్యకథనము, దేవకుని వృత్తాంతము, చ్యుతమునిచరిత్ర ప్రమద్వరాకథ, దేవదానవుల యుత్పత్తి క్రమము, పురురవాది రాజవంశ ప్రసంగము, వ్యధితావ్య క్షేత్రకీతు దీర్ఘతమ నుందోపనుండ మందపాలుర చరిత్ర మొదలైనవి - ప్రధానకథతో అంతగా సంబంధము లేనివి యందులో బోలెగా విడువబడినవి.

భారతకథను మాత్రము స్తవముగా ప్రస్తావించి, కథకు పూర్వరంగమైన సముద్ర మథనము, వానికి హేతుకగు దుర్వాసకృప వృత్తాంతములలో గ్రంథారంభము చేయబడినది. దుర్వాసకృప వృత్తాంతము వ్యాసభార

1. ఇది అముద్రితము. దీనిమాతృక నుద్రాసు ఓరియంటల్ మ్యూజిక్స్ ట్రైబ్రరీలో ఉన్నది.

తములోను, కవిత్వ ఖారతములోను లేదు. ఆ రెండుగ్రంథములలోను సముద్రమథన వృత్తాంతమునాతాత్పర్యంభూతముగా నేకనిపించుచున్నది. దానికి ఉపపత్తిని కలిగించుటకొకతే ఈ వృత్తాంతము విష్ణుపురాణాదులనండి గ్రహింపబడినట్లు తోచుచున్నది. ఈ ఘట్టములో దేవదానవులకు పాత్ర కుదుర్చుటకై రాయబారము నడపిన బృహస్పతియొక్క ప్రగంఠ నిపుణత్వము ద్వితీయ ఖారతకర్తల కైలిలోని సంభాషణ చాతుర్యమునకును, లోకజ్ఞత్వమునకును నిదర్శనము :

“నావును నాచైత్య నాథులతోడ
నా విలుధాచార్యుడనియె నేర్పెగఁగ
ఆమరవల్లభుఁడు మాయందఱతోడ
సముచితముగఁ గూడి చరియింపఁదలఁచి
పవిపాణి మీతోడఁ బలుకుమన్నట్టి
వివరంబు చెప్పెద వినుడు మీరెల్ల
తాము నేమును నన్నదమ్ముల మయ్య
నీయాడ్కి ననోద్యమికుగానేల!
జగతి నేపాద్దొ గోచారాన మనకు
జగదంబు వచ్చిఁగ జనునె పాయంగ!
ఉభయవాదులము మామండినమనకుఁ
ప్రిభువనంబుల నెదిరింపగఁగలరె!
ఓనరంగ మనమెల్ల నొక్కపై దివిజ
దనుజభటాళిచే దడయకయిపుడు
తోయధిమథియింప దొఱకును నమృత
మాయమృతము ద్రావినంతనె మనము
నూపును దెవులును జరయును నెవ్వ
భావింపఁ గారాక భాసిల్లఁ గలము.”

నీచమైన తల్లి దాసీత్వమును, తన నీచత్వమును చూచుకొని గరుడుడు విచారముతోఁగినత నుద్దేశించి పలికిన మాటలలో ఎంత సహజమైన గల్లాపమాధుర్యము కలదో సన్పాదయులు గ్రహించి ఆనందింతురుగాక!

“తల్లి, నిన్నిదియేమి కదిరి మీవార
లిల్లాదిగా వీరికిచ్చిలో వెలకు!
కొదేని నీకొండుకడ దిక్కులేమి
నీదనపాండి నీదినుమ పొందెదవా!
నాకున్న నడవనై కడపుహటికిని
ఈ కద్రువకుఁ బలులిట్లు చేసెదవా!
అదిగాక ప్రతిసత్వైపునీ తగవు
వదలక యిట్లుండ వలచెనే నీకు!
దళిక సన్నిభులు క్రూరకుండగ

దళిక నిష్ఠుర ధరాధమఁడైన వీరిఁ
జేపట్టి కుచ్చితు చెలువున నేను
ఈపాపకొదములు నిట్లుమోచుటకుఁ
బనియేమిచెప్ప మేర్పడనాకు.....”

తేలికైన ఘట్టములుకూడ రచనా చమత్కారమువల్ల వీరి చెలిలో రసవత్తరముగానే తయారయింపి, తండ్రి సంపాదించిన అస్తిసంతను విభావముడొక్కజే కాజేసి అనుభవించుచుండగా తమ్ముడైన కువ్రతీకుడు తన భాగమిమ్మని ఆన్నను నిలువదీసి యడిగినమాటలు ఎంతలోకస్వభావముగా నున్నవో చూడుడు :

“పితృపితామహులైఁ దెంపారఁదొల్లి
యతుల ధనాఘ్యులై యందఱు నేగ
దాఁచిన యర్థమంతయు నొక్కరుడత
చూచి చేకొంటి వచ్చుగ విభాగించి
నాకు నీలవె ధనంబులో సగము!
చేకొని తండ్రిచేసిన ఋణంబున్న
వడిఁబంచి నాకిచ్చు వాఁడవుగావె!
గడుముతనమేల కన్నవారెల్ల
నగుగురు గాన సన్నకుసన్నధనము
సగమిమ్ము.....”

ఈ ద్వితీయ ఖారతము రమారమి కృష్ణరాయల కాలమునకు దగ్గరగా ఆవిర్భవించుట వలనను, ఆది ప్రబంధ వాఙ్మయము ముమ్మరముగా బయలుదేరిన సమయమగుటచేతను ఇందులో అక్కడక్కడ కైలిలోను, వర్ణనలోను ప్రబంధవాఙ్మయ ధోరణి పొడ నూ పినది. దువ్యంతుని మనస్సును ఆకర్షించిన యిందలి శకుంతలా రూపవర్ణనము పీలలమట్టి పినవీరభద్రుని సృష్టికి ప్రతిబింబముగా గోచరించును. పాండురాజు చరిత్రలోని కిరాతులరాక, వేటవర్ణన మొదలైనవి మనుచరిత్రానులలోని మృగయావర్ణనలను తలపునకు దెచ్చును. ఇందలి ద్రాపదీశ్లోకంవర మండపము రఘువంశములోని యించుమతి శ్లోకంవర మండపమును, నైవధములోని దమయంతీ శ్లోకంవర మండపమును చూచి నిర్మించబడ్డవా యనిపించును. అక్కడక్కడ కొన్ని కొన్ని ఘట్టములు రసవత్తరములైన చిన్నచిన్న కావ్యములుగా నిలువదీగినంత మనోహర రచనలో రచింపబడినవి. ఉపరిచరచమవృత్తాంతము, యశులచరిత్ర, సముద్రమథనము మున్నగునవి ఈజాతికి చెందినవి.

పదప్రయోగ విషయములో కేవలము అక్షర

గ్రంథముల యడుగుబాడలలోనే నడవక స్వాతంత్ర్యముచూపిన ప్రాచీనాంధ్రకవులు కొంతమంది కలరు. అందును ద్వీపదకవులు ఆతి స్వతంత్రులేమోయని తోచును. ఈ భారతములో అట్టి వింత పదప్రయోగము తెన్నొకనిపించుచున్నది. 'సుభద్రుపచారములో' 'చక్ర హింసిదియేల' 'మానవనాథనుమానము' 'విప్రులనుమతి' మొదలగు ప్రాచీన లక్షణగ్రంథములను అంతగా లక్ష్యముచేయని ప్రయోగములు చేయుటలో విశేషావధానము పెనుకాడలేదు. 'నియ్యమగ్రహము' 'ఆయ్యన్న' ఇత్యాదిగా కొత్త ఫక్కిలో రూపస్పష్టికూడ చేసినారు. 'కలహారము' 'క్రయము' 'దనుమానము' 'అయివారము' 'తరువాయి' వంటి వ్యావహారిక పదములను ప్రయోగించుటలో చాల చూరవేచూపినారు.

ద్వీపద కావ్యములకుగల పాఠ్యగేయరూపములైన ద్వీపధప్రయోజనములలో పాఠ్యముకన్న గేయత్వమే జనపామోద్యమనకు ఆదరపాత్రమైనది. ఈ ద్వీపదభారతము ఎంత లక్షణయుక్తముగా రచించినను

"క్రిరమారమురామా సీతాభిరామా
ధారూడిపతిరామ దశరథరామా"

అను రీతిగా తాళగతికిని, గానఫణితికిని అనుగుణముగా పాటకజనము పాడు ఫక్కిలోనే అక్కడక్కడ కొన్ని పంక్తులు నిలిచియున్నవి. ఈ విశేషావధానము ప్రాయములో రచయితలు ధంకాభంగమునుగూడ గుర్తించినట్లు లేదు.

"ధూధరేంద్రము బుడబుడరవముతోడ"

"తెల్లచంద్రిక దగడుదీహంబుతోడ"

"వినకకొడుకని కాద్రవేయలు గరుడి"

ఈ మొదలగు స్థలములలో ఇంద్రగణముండవలసినచోట్ల మాత్రాధిక్యము గోచరించును. ఈవిధముగా తాళగమనమున, గానపదధిని సరిపెట్టుకొని రచన సాగించుటలో "ప్రజాదంత తనదు సత్యాలోకమునకు" "నవల రహదీప నామములో వారు" అనురీతిగా హాస్యమును సీరముచేయుటకుకూడ వీరు పెనుకాడలేదు.

ఈ ద్వీపదభారతమునకు సంపూర్ణమైన మౌఖిక ఒక్కతంజాపూరి లైబ్రరీలోమాత్రమే ఉన్నది. మద్రాసు ప్రభుత్వపు ప్రాచ్యలిఖిత గ్రంథాలయముందును, తిరుపతి గ్రంథాలయముందును, కాకినాడ సాహిత్య పరిషత్తులోను,

ఉప్పానియా, ఆంధ్రా యూనివర్సిటీలలోను కొన్ని కొన్ని పర్వముల ప్రతులేయున్నవి. ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్తువారు పరిష్కరించి ప్రకటించిన యీ ద్వీపదభారతమునకు తంజావూరిలో సరస్వతి మహాలలోని సంపూర్ణమైన ప్రతేమౌఖిక, తక్కిన స్థలములలోని ఆయాపర్వముల ప్రతులు అవసరమైనచోట్ల పాతాంతరములు సరిచేసికొనుటకు ఉపయోగింపబడినవి. 1912 వ సంవత్సరములో శ్రీ పనప్పాకం శ్రీనివాసాచార్యులుగారు ఇందలి విరాటపర్వమును అచ్చువేయించి ప్రకటించినారు. అది చూడగా మద్రాసు ప్రతి ననుసరించి వ్రాయబడినట్లు తోచుచున్నది. ఈమధ్య ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయములోని తాళపత్రగ్రంథములను పరిశీలించుచుండగా అందులో 'సీతావిజయము' అను అమూల్యాంధ్ర కావ్యముకటి లభించినది. కర్తరింగకవి. ఇతడు పీఠికలో:

"విప్రువర్ణుడ వేదవిరుడ సీతారామ

.....ప్రాప్త సరస

సత్కవిత్వ మనోజ్ఞ పామ్రాజ్యముఖపరా

యణుడను విద్యజ్ఞవాళిసతుడ

అత్రేయగోత్ర పవిత్రుడ నర్చనన్

కొండన్న గారికి కూర్మిగల్లు

తమ్ముడ నర్నాంబ ధర్మనార్యుండును

తల్లియుండంద్రియై తనరువాడ

లింగకవి యాడ్రునాపేన లీలమెఱసి

తెనుగునను భారతంబెల్ల ద్వీపదచేసి

హరికి నంకిత మునరించి తధికులైన

కవివరేణ్యుల నిరేడు సత్కవియనంగ."

అని చెప్పికొన్నాడు. ఈ లింగకవి యొక్కడివాడో, యెప్పుటివాడో, ఈతడు గచించిన భారతము స్వరూప పట్టిదో తెలియరాదు. కాలగర్భములో ఇంకను ఇట్టి గ్రంథములెన్ని మరుగుపడియున్నవి.

ఇప్పటికి లభించిన యీ తంజావూరు ప్రతిని మాలరూపమును మార్చకుండ, వీలయినంత నిర్దుష్టముగాను, సమగ్రముగాను సంస్కరించి ఆంధ్ర మహాజనలకు అందించినందులకు ఆంధ్ర విశ్వకళాపరిషత్తువారు ఎంతయు శ్లాఘనీయులు. పాతకమహాకావ్యము నీనిని కవిక్రయ భారత మతోరసిపోల్చి ఇందులో ఇదిలేవు అనిలేవు అని యాగుడింపకుండుడు క! ఏమనగా, ఇది పుట్టిన

కాళిదాసుని దేశాటనము

శ్రీ కట్టి సాంబమూర్తిశాస్త్రిగారు

“స్వరత్నందుర్లభం లోకే
విద్యాతత్రసుద్దుర్లభా,
కవిత్వం దుర్లభం తత్ర
శక్తిస్తత్ర ముద్దుర్లభా.”

అను కావ్యకార వచనము ప్రసిద్ధము. శక్తియనగా లోకకాస్త్రాది పరిజ్ఞానమువలన గలుగు ప్రతిభ. ప్రతిభ రాజ్యతంత్రనిర్వాహకుల కెంత అవసరమో, కావ్యనిర్వాహకుల నంత అవసరమే. ప్రతిభలేని వానికవిత్వ రసములేని చొప్పదంటు. ప్రతిభగల కవియైనచో నవరస రుచిరమగు కావ్యమును నిర్మించి యపరవిధాతగా బ్రఖ్యాతిగాంచును.

ప్రతిభాపాదకము లన్నింటిలోను దేశాటనము, బహుశ్రుత సాంగత్యము ననునవి ముఖ్యములు. కవులు సాధారణముగా తమ యనుభవములను దమ కావ్యములందు వ్యంగ్యరీతిని బ్రతిష్ఠించుట స్వాభావికము. తమ కాలము నందలి సాంఘికాచార వ్యవహారములు, రాజకీయములు, మతవిషయములును గవులు దమ కృతులందు ప్రతిఫలింపజేయుచు నే యుందురు. దానివలననే మనకు బూర్వ చరిత్రను తెలియుట సంభవించుచున్నది. మృచ్ఛకటిక నాటకమును జీతగిరిపుడు, దారిద్ర్య దుఃఖము, దాన ప్రీతితచే దారిద్ర్య సంప్రాప్తి: ఆరక్షకాధి

కారుల మూర్ఖతలు, అన్యాయదోషదోషములు, దుర్భాతవ్యసనములు, చార్యచాతుర్యములు మొదలగు సకల విషయములు నానాదు వర్ణింపబడినవి యీనాడును సరిగ నారీతి నే జరగుచున్నవి కనుక నే మృచ్ఛకటిక మునకు నాటకలోకమున బ్రత్యేక ప్రశస్తి చేయబడినది.

మన ఆంధ్రకవులలో శ్రీనాథుడు తాను సంపాదించి చూచిన దేశవిశేషములు, అనుభవించిన యనుభవములు నన్నియు దనగ్రంథములందు తెలికొల్పి, మనకన్నులకు గట్టిన ట్లాముచివయములు మాపినాడు. అతని యే గ్రంథము చదివినచు నతని యనుభవము మనకు ననుభావ్యమే యగును కావుననే, యతడు కవిసార్వభౌముడు కాఁగలిగినాడు. అతడు వాచికముగ ననేక విషయములు తెలిపినను వ్యంగ్యముగ ను బహు విషయములు బోధించినాడు. అతని రీతిగ (ఇప్పటి విమర్శకుల యభిప్రాయము ననుసరించి) నభ్యుదయ కక్షిత రచించిన వారా కాలమున నితరులు కానరారు.

సంస్కృత భాషయందన్ననో కాళిదాస మహాకవి కీడగు కవిలేడనుట ముప్రసిద్ధ విషయమేకదా! అతని కవిత్వయంత్ర శైలి, పాకము, అర్థగౌరవము, వర్ణనాచిత్యము, ఆలంకార చాతురి, మకుమార పదలాలిత్యము అన్నింటిని మించిన పాత్రపోషణము మొదలగు విషయములన్నియు నన్యార్థకములే. అన్నియు మహాముఖులే. తక్కినకవుల కృతులందు కొన్ని కొన్ని యస్పష్ట విషయములు లేకపోలేదు. కాని కాళిదాసుని కృతులందువోలే నన్నిగుణముల కేకస్థాననీయత కానరారు. కావుననే యా కవి కంఠటి మహాప్రఖ్యాతి లభించినది. అతడు ఇంచుమించుగ భారతదేశమంతయు సంపాదించినాడు; నాకలచే సుమద్రము లుత్తరించినాడు; విమానములచే నభోగము నధిగమించినాడనుటకును గొంచె మవకాశ మగపడుచున్నది. తాను జూచిన విషయములన్నియు దన కృతులందు చొప్పించి యా కృతులమూలమున మనకు

వోక తరగతి పాతకలోకమునకు, అది జన్మించినది మరొక తరగతి పాతకలోకమునకు. దీని ప్రయోజనము వేరు; దాని ప్రయోజనము వేరు. ఏ మూడువందలయేండ్ల కిందటనో ఆంధ్రావనిపై అనంతరించి, దేశము నలుమూలల సంచారము చేసి, ఇంతవరకును తంజావూరులో తాళపత్ర శరణ్యముగా నున్న యీ మహాగ్రంథము ఈ నాటికైనను ఆంధ్ర విశ్వవిద్యాలయ ద్వారము నుండి వెలుతురులోనికి వచ్చినందులకు సంతసించి వీని ప్రయోజనమును పొందుదురగాక!

(ఆలో ఇండియా శేడీయో విజయవాడ శేడ్రంబారి పోజన్యంతో.)

గూడ దేశపరిజ్ఞానమును గలిగించుచున్నాడు. ఆ మహామనుడు వర్ణించిన దేశస్వరూప మీ నాడును నించుక మోక్షులొందినను ప్రాచీనతా నూచకముగ నిలచియున్నది. ఈ విషయమున గొన్ని యుదాహరణములను చాతకలోకము నెదురనుంచుటయే నాయీ ప్రయత్నము.

రఘునాథము నాలవసర్గమున రఘుమహా రాజు దిగ్విజయయాత్రావసరమున వంగదేశపు రాజులు

శ్లో. "అపాదపద్మప్రణతాః
కలమా ఇన తే రఘుమ్
ఫలైస్సంపద్యమామః
ఉత్థాతప్రతిహ్నితాః."

పెల్లగింపబడి మరల నెలకొల్పబడినవారు వరి చేలవలె రఘువున కధిక ఫలము లొసంగిరిని వర్ణించినాడు. వరిసేద్యమున సాధారణముగ రెండుపద్ధతులు కలవు. త్రేత్రము దమ్యపట్టి బురదగాచేసి, మదివలెనే వేటొక తావున విత్త నములు చల్లి మొలపించిన మొలకలను తెలికి తెచ్చి, యీ త్రేత్రమున దూరదూరముగ నాటుట; లేదా బురదచేసిన మడిలో వరిగింజ లను చల్లుట. ఈ రెండు పద్ధతులు నిపుడు పెక్కుతావుల నగపడుచున్నవి. ఆతని కాల మన గండవ పద్ధతి కలదో లేదో తెలియదు కాని మొదటిపద్ధతి విశేష ఫలప్రదమని తెలియ నగుచున్నది. మఱియు నాకాలమున వంగదేశి యులు నాకాయుధములు గావించువారనియు "వంగానతాయతరసా నేతా గాసా ధ నో ద్యతాన్." అనుదానివలన చెలియును.

శ్లో. "ప్రతిజగ్రాహకారింః
తమస్త్రైర్గజసాధనః,
పక్షచ్ఛేదోద్ధృతం శక్రం
శిలావక్షత పాదపః."

గజసైన్య మత్యధికముగాగల కౌలింగు డాతని నెదిరించెను. కలింగరాజుల కుక్కలారణ్యములు స్వాధ్యక్షములగుట గజసైన్య మధిక ముగా నుండుట పురాణ ప్రసిద్ధమేకాక చరిత్ర ప్రసిద్ధముగాడ నైనదే. ఇప్పటికిని రమారొకొండ ప్రాంతమునకును, గుణువరమున కాలవిమిన్నా జొలాయను త్రేత్రప్రాంతమునకును నడచి యేను గుల మండ ఇప్పటివఱకు వచ్చుచునేయుండును. ఇప్పుడు కుక్కలముగా మోతిన పల్లారు, తాల్వరు

మొదలగు నరణ్య ప్రాంతములం దడిచియేనుగు లను వేటాడిపట్టుచుండుటయు గలదు.

"ఉత్కలాదర్శితపథః
కలింగాభిముఖోయయా."

దీనివలన వంగకలింగదేశముల నడుమ ప్రసిద్ధ మగు రాజ్య మేదియు లేదనియు, ఉత్కలులను నాటవిక జాతిమూత్ర ముండెననియు చెలియు చున్నది. చరిత్రవలన వంగము తరువాతగల దేశమెల్ల గలింగాంతఃపాతీయే యనియు, కలిం గమున కుత్తరభాగ ముత్కలింగమనియు నది మహారణ్య భూయిష్టమై జనపద విరహితమై కిరాతజనాక్షిప్తముగా నుండెడిదనియు చెలియు చున్నది.

శ్లో. "తాంబూలీనాందశ్చైస్త్ర
రచితాపాన భూమయః,
నాభీకేరాసనం యోధాః
కాత్రవంశ పుత్ర్యకః"

కలింగదేశమున రఘుని పైనికులు తమల పాకులు దొన్నెలుగా తేసికొని కొబ్బరికల్లు త్రావిరట. భువనేశ్వర త్రేత్రమునకు నాతి దూరమున గొన్ని యెండ్రకుముచ్చు బయలు పడిన శిశుపాల ఘడము (ఖారవేలుని రాజ ధాని) కు నెదురుగా పూరిత్రేత్రము మొదలు కొని క్రీకాకుళము జిల్లాలోని కలింగపట్టణము వఱకుగల సముద్రతీరమందు కొబ్బరి తోటలు మిక్కిలిగా నుండుట నేడును ప్రసిద్ధమే. ఉద్దాన (ఉద్దాన)ము మఱియు కొబ్బరికి ప్రఖ్యాతిగన్నది. ఇప్పుడీ ప్రాంతమున దొన్నె లుగా చేయుటకు వీలయినంత పెద్ద తమల పాకులు గలవు. వానిని బంగాళా ఆకులని వ్యవహరింతురు. ఇంతపెద్ద యాభు లితర ప్రాంతములం దెచ్చుట నగపడవు. కొబ్బరికల్లు మూత్రమపు డగపడదు. దానిని నేను మదరాసున మూత్రమే మార్చితిని. ఈ ప్రాంతమున నిపు డీతచ్చెల్లనుండి మూత్రమే కల్లు తీయుదురు. కొబ్బరి, తాటిచెట్లధికముగ నున్నను వానినుండి కల్లుతీయుటమూత్ర మిప్పుడులేదు. ఆ కాలపు వర్ణనమునకు సరిపడునట్లు మిక్కిలి నెక్కువగా కొబ్బరి తోటలు, తమలపాకుల తోటలును నిప్పుడును గలవు.

"తతోవేలాతతేనైవ
ఫలవత్కృగమాలిగా,

అగస్త్యచరితామృతా

మనాకాస్య జయో యయాః.”

కళింగమునుండి పోక చెట్లధికముగా గల సముద్రతీరమునుండి యొక్క మాటుగా కావరీ తీరమునకు వెడలిపోయినాడు రఘువు. పైల్లోకమువలన కళింగము తరువాతనున్న ఆంధ్రదేశము నేల పేర్కొనలేదో సందేహము కలుగక తీరును. ఆకాలమున నాంధ్రసామ్రాజ్యము లేదనుటకా వీలులేదు. ఆతనికిఁజొందెము ముందుగనో, వెనుకనో ఆంధ్రులు మగధను పాలించిన కాలమున్నది. ఆ ప్రాచీనకాలము నుండియు నాంధ్రసామ్రాజ్య మవిచ్ఛిన్నముగ పాగమునే యున్నది కావున నెక్కల విడచిన ట్లాంధ్ర రాజన్యాల నాదరింప వీలులేదు. వర్ణించె నందమా—కనబడలేదే— అనిపించుచున్నది. నూత్యముగ బలికిలించిన “ఫలవత్సూగమాలివే లాతల” పదముచే నాంధ్రదేశము కథితమయిన దని లోచించుచున్నది. కృష్ణా గోదావరీ పినాకి న్యాది నదీతీరములందు పూగనారీకేళాదివనము లీనాడు సేత్రపర్వము గావించుచున్నది యా నాడు నుండెననుటకు సందేహము లేదు. శ్రీనాథుడు భీమఖండమున దక్షరామాది ప్రదేశములందు నారీకేళాదివనములు ముమూర్తముగ నున్నట్లు వర్ణించినాడు. కావున శ్రీనాథుని కాలమునకు ముందుగూడ కోనసీమ మొదలగు సముద్రతీరములందు నీ వనము లుండియు యుండును. కాళిదాసు జేకారణముననో యాంధ్ర రాజన్యాల జయోపజయములు రెంటిని వర్ణింపక విడచి భంగ్యంతరమున నాంధ్రదేశ వైభవముమాత్ర ముగ్గడించినాడు.

“మారీవోద్భౌతవరీతా

మలయాద్రుపత్యకాః.”

మలయాగిరి ప్రాంతములు విరియపు తీవలందు నెగురుచున్న హరీతపక్షులతోగూడినవట. హరీతములనగాగోరలని కొందఱుండురు. వానికిమిరియములుగానిమిరపకాయలుగానియీ కాలముందును మేల్పుదురు. హరీతములకుమిరియములు, మిరియపు తీగలచిగుళ్లునుమిక్కిలి ప్రియమైన యాహారము. ఆ మిరియముల పంట యీనాడును నా మలయా ప్రాంతమున గలదు. మరియు గుట్టముల గొట్టిలుచే నలగిన యేలకిపండ్ల ధూళి మదగంధము గల యేనుగుల గండములందు పడినదట. ఘలలు మువ నేలకలపంట యీనాడును ప్రసిద్ధమే

కదా? మఱియు చందన ద్రుమములు నా పర్వతమున విశేషించి కలవట. నేడునక్కడ గందపు ప్రాకులు విస్తారముగ నున్నచోకదా? పై విషయములన్నియు నాతడు కనులార చూచినవి చూచినట్లు వర్ణించినవేకాని కేవలము వినికిడివలన వ్రాసినవి కావనుటకు సంశయము లేదు.

‘తామ్రపర్ణి సమేతస్య ముక్తాపారం మహాదాదేః’—తామ్రపర్ణి నదిపాగరగామియగు ప్రాంతమున మంచుమత్స్యములు లభించుట యిపు డును గలను కడలూరు ప్రాంతసముద్రమునఁ దక్కనింకక్కడను సముద్రమున మత్స్యములు లభించుటలేదు. ఇది యీనాడు నానాడు కూడ నిశ్చయమున్నది. ఇది కవిస్వామభవముమీద వ్రాసిన మాటకాదా?

“మరళామారుతోద్ధూతమగవత్కేతకం రజః”—కేరళమున మరళ లేక మురళీయను నది యున్నదట. ఇది పురాణ ప్రసిద్ధ మహానది కాదుకదా? కవి గ్వయముగ దాని జూడకున్న నానదిని దాని యొడ్డుననున్న కేతకీ కుసుమములు నెట్లు వర్ణింపగలడు. ఆ ప్రాంతమున రాజతాళి (శ్రీతాళి) వనము లీ నాడును బ్రసిద్ధములే. పున్నాగములు, ఖర్జూర తిరువులగూడ బ్రసిద్ధమైనవే. కవి వీనినెల్ల గ్వయముగ నెఱింగియొంధస్థములు గావించినాడు.

“పారశీకాం స్రతోజేతుం ప్రతేనే సల వర్త్యవా”—పశ్చిమదేశములనుండి పారశీకదేశములకు భూమార్గమున వెళ్లెనని వర్ణించుటవలన కవికి సముద్రముపై నాకామార్గముగూడ దెలిసినదేయని మన మూహింపగలము.

పాశ్చాత్యులగు పారశీకుల కశ్వనైస్యము లధికముగా గలవనియు, నారాజాలు గడ్డములు మీసములు పెంచెడివారనియు నాదేశమందు ద్రాక్షతోటలెక్కువగా నున్నవనియు చక్కని చర్యములందు గూర్చుండి ద్రాక్ష మధువు నాదేశీయులు పానముచేసెడివారనియు వర్ణించుట కేవల పురాణ పరిజ్ఞానమున సంభవంపదుకదా? కవి యాప్రాంతము స్వయముగ చూచినదగుట నిర్విశంకము.

“విసితాధ్వక్రమాతస్య

నింధుతీరవిశేషనైః.”

దుధువుర్యాజనస్ఫుంధాన్,

లగ్నకుంకుమకేసరాన్.”

ఉత్తరపుదిక్కునకు వెడలునపుడు సింధునకు
సైకతముల నాతనియశ్వములు పారలాడునపుడు
వాని స్ఫుంధములందు కుంతమను కేసరములు
తగులుకొన్నవట. అదేశమున చూచుటలు
కలరట. పారశీకమునయశముల గలరట.

“కాంభోజాః సమరే సోధం

తస్య పీఠ్యమసిశ్వరాః,

గజాలాన పరిక్లిప్తైః

అంశోరై స్సార్థమానతాః”

కాంభోజదేశమునం దంశోలవృక్షము లధి
కముగానందుట పురాణప్రసిద్ధమగునా? ఎవ
డైనను దాను జూడనివిషయమును జూచినట్లట్లు
వర్ణింపగలుగునా?

“చకంపేత్తిగ్రరాహి త్యై

తస్మిన్ప్రాప్త్యైతిషేశ్వరః,

తద్గజాలానతాంప్రాప్తైః

సహకాలగురుద్రుప్తైః”

హిమవంతిమనుండి ప్రాక్యోతిపమున కేగు
మార్గమున రాహిత్యముననడియు, నాదేశము
లందు కాలాగరు తరువులు నత్యధికముగాగల
వట. ఇంతతటకును బేగ్నొన్న విషయములు
రఘుదిగ్విజయ యాత్రాసందర్భమున చెలుపబడి
నవి. ఇంక నితరస్థలములందలి విషయములు
గమనింపుడు.

పాండ్యదేశమునకు ఉరగాఖ్య పురము రాజ
ధానియట. అది యిపుడు వాగపట్టణమున పేర
గలదు. అతనిచే వర్ణింపబడిన కలింగనాధుడు
హేమాంగదుడు. అతడు మహేంద్రపరవ్రత
ములకును నుదధికిని ప్రభువు. తన శయన
మందిరమున గవాక్షములనుండి చూచిన సముద్ర
తరంగము లగపడును. సగింపముననున్న సము
ద్రపు హోరువలన నాతనికి యామతూర్వముల
(నగారా) యక్కరలేకుండెనట. సముద్ర
తీరములందు తాళవనములచే మొరమొర చప్పుళ్లు
గల యాతని యాద్యానములందు ద్వీపాంతం
ములనుండి లవంగపూవులను దెచ్చెడి కమృ
తెమ్మెరలు వీచునట. మహాభారతమున కలింగ
రాజు రత్నాంగదుడని పేగ్నొనబడినది. అతని
కూతురు చిత్రాంగదనే కర్ణుడు రాజులపెల్లజయించి
స్వయంవరమున దుశ్శోభనున కర్పించినాడు. కలింగరాజుల నొక్కరితినే పెక్కుర నామము
లుందుట ప్రసిద్ధము. గంగావంశమున ఇంద్రవర్య

మహేంద్రవర్య రాజేంద్రవర్య దేవేంద్రవర్య
త్యాదులు. గంగావంశమున ప్రాచీనులు గుజార్లవ
దానార్లవ కామార్లవ రజార్లవ మధుకా
మార్లవాదులు. తరువాతివాడు, ముగ్గురు
వజ్రహస్త దేవులు, పెక్కురు అనంతవర్యులును
బేగ్నొనబడిరి. వీనినిబట్టి కాళిదాసునకు
హేమాంగదుడు పరిచితుడేమోయను నూహ
మున కవకాశము గలదు. నేడా రాజవంశ
ములు నాసామ్రాజ్యముల, నాద్వీపాంతరలవంగ
పుష్పవయనములు లేకున్నను మిగిలినవన్నియు
నున్నవియే. ఇప్పుడేపుడు పురావస్తు రక్షక కాళి
వారిచే క్రవ్వంపబడుచున్న సాలెహండుముకడ
పూర్తిగా బయలుచేసినయెడల నానాటిదే కా
యంతకు బహుకాలము మందటిదగు కలింగ
రాజ ప్రాసాదమును మనము చూడగలుగుదుము.
సాలెహండుము వలకు కడలి తరగలు వచ్చు
చుండుట యిప్పుడును గలదు. కనుక నీ విష
యము లెల్ల కవి చూచినయె యగును.

లంకనుండి జనస్థానమునకు విమానముతో
సముద్రము దాటినవచ్చుచు రాముడు సీతతో

“తవాధరస్పర్శి ఘ విద్రుమేషు

పర్యస్త మేతత్సహసోర్మివేగాత్,

ఊర్ధ్వంకురప్రాత మఖంకంధంచిత్రే

క్షేతాదపాక్రమతి శంఖయూధమ్.”

తరగల వేగముచే బగడపు మొలకలందు
దగులుకొన్న శంఖములు చాలసేపటికిగాని పైకి
పోలేకున్నవి అని చెప్పినాడు. దక్షిణసముద్ర
మున ప్రవాళద్వీపములందుట స్వయముగా
జూడకున్నచో వాని మొలక లూర్ధ్వముఖ
ములుగా నుండుటయు, వానియందు పురుగులు
చచ్చి నీటిపైని జేలుచున్న శంఖములు దగులు
కొనుటయు వర్ణింపగలుగునా?

కొబట్టి యాతడు చూచిన విషయములనే
యత్కింత మనోహరముగా వర్ణించియున్నా
డనట నిక్కము. కావుననే యా మహాకవి
కవిత యనన్యార్థకమై జగజ్జీయమానముగా
నున్నది; అతడును ఏకైక కవియను ప్రఖ్యాతి
నందినాడు. నేడేకాళి యింక ననంతమగుభావి
కాలమునగూడ నతని వర్ణనములు ప్రేక్షకులు
కక్షిగోచరములుగా, నజరామరములుగా నుండు
గలవు.

తెలుగు పలుకుబళ్ల పుట్టుక

శ్రీ కోరాడ రామకృష్ణయ్యగారు.

దేహియంగు తెలుగుభాషలోని పలుకుబళ్లు, పదబంధాలు ఏర్పడిన రీతిని పరిశీలించి నట్లయితే, ఇవి యీ భాషలోని తత్వమతద్భవ శబ్దము లేర్పడినరీతినే యేర్పడి యుండునా, లేదా యని వేరువిధాన నేర్పడియుండునట్లు తోచునాయను విషయమును కనిపట్టి నిర్ధారణ చేయుట కవకాశ మేమైన కనబడునేమోయను నాశతోనే యిదివరలో పలుకుబళ్లు, పదబంధ ములను గూర్చిన పరిశీలనము కొంత చేయుబడి నది. దీనినిబట్టి చూడగా నీ భాషలో ముఖ్య ముగా అర్థభేదమును నూచించుటకై ధాతువుపై ధాతువునో, శబ్దముపై శబ్దమునో చేర్చి, ధాతు పల్లవము లనువానినో శబ్దపల్లవము లనబడు వానినో కల్పించుట ఈ భాషలో నతి ప్రాచీన పద్ధతియని తెలియవచ్చుచున్నది. ఒక ధాతు వుపై మరియొక ధాతువు చేసినప్పుడు కాల క్రమమున వాని స్వరూపములో ననేకవిధము లగు మార్పులు కలుగుచుండ తుయు కగు. ఏయే యర్థమునం దే ధాతువు జేసితో జేరి యెట్టి రూపము నొందినదో పరిశీలించి కనిపెట్ట గలిగి నచో, నీ భాషలోని ధాతువుల మూలరూపము లను గూడ కనిపట్ట నవకాశ మేర్పడును. కొన్ని సందర్భములలో నీ భాషారూపములలో పోల్చి చూచినంత మాత్రమున దాని మూలరూపము లేవో కనిపట్టుటకు సాధ్యము కాకపోవచ్చును. అట్టి సమయములలో సన్నిహిత భాషలలోని రూపములతో బోల్చి చూచినచో వాని పరిణామ క్రమము సుబోధంబై మూలధాతు స్వరూపమును కనిపట్టు నవకాశ మేర్పడ వచ్చును. ఇట్లు పరిశీలించుటచేతనే తెలుగు భాషలో నిప్పుడు మనము ధాతువులని వాడు కొనుచున్న రూపము లనేకములు మూలధాతు రూపములు కావనిన్నీ, ధాతులంతరసంయోగము చేతనో, భృశార్థాలండు ఒకే ధాతువు యొక్క భిన్నరూపముల కూడికచేతనో, యేర్పడిన ధాతుపల్లవము లనిన్నీ, తెలిసికొన గలుగు చున్నాము.

“యథాప్రయోగంబుగ గ్రాహ్యము” అని వైయాకరణుడు చెప్పిన ‘ఇష్టాంతులు, తోలుద్రోక్కులు, వణువట్లు’ వంటి రూపము లన్నీ ఆమూలధాతువుల ప్రాచీన నవీన రూపముల కలయికచే నేర్పడినవని తెలిసికొనగలుగు చున్నాము. దీనినిపట్టి-ఇప్పటి-‘ఇంతు’ ధాతు వునకు ఇంటు-ఇంటు అననది ప్రాచీన రూప ముగా నేర్పడుచున్నది. ఇట్లే త్రోక్కు-అను దానికి తుక్కు-తుక్కుక్కు అనునది వట్టు-వట్టి పోవు-అనుదానికి ‘వణు’ (వణుగు); పీఠు-అనుదానికి ‘పెంటు’ (ప్రాచీనరూపము లైనట్లు తెలియవచ్చుచున్నది. ఇట్లే-బిట్టు-బిగియు-లకు, విణుగు-పీఠు-లకు నిలు-కు, నిక్కు-లకు, దగ్గర సంబంధమే కలదు. ఇక ననేక ధాతువులలోని రేఫములు తరువాత చేర్చబడిన ధాతువులలో కలిసిపోవుటచే మూలధాతుస్వరూపము తెలియ వుండనే పోవుట తటస్థించినది. ఉదా : వర్-వచ్చు, తర్-తెర్-తెచ్చు, పుర్-పుచ్చు, మెల్-మెచ్చు, మొదలగువాని సరిపోల్చి చూచిన గాని, కేరలము ధాతువులుగానే పరిగణింప బడుచున్న ‘వచ్చు, పుచ్చు, మెచ్చు’ అనువానిని బట్టిచూచినచో, వీని పూర్వరూపములలో నొక రేఫముకూడ నుండెనని యూహించుటకే అవకాశము కలుగదు. ఈ భాషలో వీనికి సంబంధించిన కొన్ని యితర రూపములతోగాని, ఇతర సన్నిహిత భాషలలోని ధాతురూప ములతోగాని, పోల్చిచూచినట్లయితే ఇవి వాస్తవముగా ధాతుపల్లవములే కాని మూల ధాతువులు కానేకాదని మనకు తెలియకపోదు.

ఇట్లే తెలుగున శఫసంయుక్తవాక్యస్వరూప మగు సంయుక్తాక్షరము తొలివర్ణముగా గలిగిన యనేక ధాతువులు - శబ్దములనుగూడ, నీ భాషలలోని మూలధాతువులు లేదా శబ్దములు కావనియు, పదాదియందు సంయుక్తాక్షర ముండుట ద్రావిడభాషా సంప్రదాయనిధిమే కాకపోవుటచేత-నీ భాషలోని రూపములన్నీ వర్తవ్యతరహాది సంస్కార ఫలితముగా నీ

భాషలో నొక కాలమున నేర్పడినదేగాని, మూలభాషా స్వరూపమునకు తెలిసినమాత్రము కావని గ్రహింపవలసియుండును. అట్టి యెప్పుడు మన భాషలోని త్రోవ్కు, త్రోయ, మ్రోగు, వ్రాయు, క్రంగు, క్రోలు, మొదలగు ధాతువులయొక్క మూలరూపములు కావని అని తుట్టి-త్తు తొరె-యు, ముగ్గ(ంగు), వస్త్ర, అను మూలధాతువుల నుండియు; మరన్, విరల్, పర, పుగ్గల్-అను మూలశబ్దములనుండి కాలక్రమమున నేర్పడిన రూపములనియు నిశ్చయింపవలసియుండును. ఇట్లే పరిశీలించినచో పదానియందు కథనంయ్యక్తాత్మకమతో గూడిన తెలుగుభాషారూపము లన్నియు నీ భాషలో నేదోయొక కాలమున స్వరవ్యత్యయము మూలముగా గలిగిన వ్యత్యయమువలన నేర్పడినవేయని వ్యక్తము కాకపోదు ఈ వెనుకటి రూపములకు తెలుగుభాషలో వాడుకపోయి, వానిరూప మలిప్రాచీనకాలమున నే మారి పోయి యుండుటచేత - (ఎప్పుడు మారినదో చెప్పట కష్టమే కాని, తెలుగుభాష చరిత్రలోని ప్రాచీన కావనయుగమునకు పూర్వమేయని యని మాత్రము-అనగా క్రీస్తుశకారంభమునకు పూర్వమేయని మాత్రము చెప్పవచ్చును)- ఈ తెలుగు రూపముల నితరస్మిత్త త భాషారూపములతో బోల్చుటకాని, వీని పూర్వరూపములను మూలధాతు రూపములను-కనుగొన శక్యమగుటలేదు. అనగా నీ రూపములు కావన యుగమునకు బూర్వమే యేర్పడియుండునని తలంపవలసియున్నది. ఏలయనగా తెలుగు భాషలో రచింపబడిన తొలి కావనములు లభించినకాలమునకే-లేదా-ఇంకను పూర్వమున, ప్రాకృత సంస్కృత కావనములలో తెలుగు పదములు లభించిన కాలమునకే యిట్టి మార్పులు కొన్ని కలిగినట్లు తెలియవచ్చుచుండుటచేత, కావనకాలమునకు పూర్వమే, తెలుగుభాష రక్షింప ద్రావిడభాషలనుండి విడిచిడిన తరువాత-గల ఆజ్ఞాతయుగములో నీ మార్పులన్నియు గలిగియుండవలెనని యూహింపదగి యున్నది. తమిళ కన్నడములలో నీ తెలుగు శబ్దముల తొలిరూపము లిప్పటికి నట్లే నిలిచి యుండుటచేతనే, తెలుగుభాష కాయజ్ఞాత

యుగమున గలిగిన ఏదో యొకవిధమున సంస్కారముమూలముగా నిట్టిమార్పులేర్పడిన వని తలంపవలసియున్నది.

పైని తెలిపిన స్వరవ్యత్యయ మూలకమై వ్యత్యయ రూపమును మార్పు పదానిని సంయుక్తాత్మకమును చెచ్చి పెట్టుటలోనేకాక ఇంక నితరవిధములగూడ మూలభాషారూపము నీ భాషలోమారి పోయినవి. మూలభాషలోని యనేకములగు నజాది శబ్దముల నీ భాషలో హలారులముగా భాసింప జేయుట కిమాప్సకారణము. ప్రథమపురుష సర్వనామమునందలి ప్రాచీన రూపములగు అవక్, ఇవక్, ఎవక్-అనునవి వాండు, వీండు, ఎవణ్ణు-అగుటకు, ఆదిని-దాని, ఇదిని-దీని, ఎవనివేనియగుటకును ఈపరిణామమే కారణము. అవక్, ఇవక్ మొదలగు రూపములపై యతిర సన్నిహితభాషలలో నిలిచియున్నవి. కావున నాభాషలనుండి తెలుగు విడిచడిన తరువాతనే, యీమా ర్పిభాషలో ప్రత్యేకముగా గలిగినదని యూహింపగలగుచున్నాము. ఈ మార్పునకు లోనైన యతిరశబ్దము లనేకములు కలవు. కొన్నింటి మార్పు ఈ భాషలోనే-అనగా జ్ఞాతయుగముననే జరిగినట్లుకూడా తెలియును. ఏమనగా రెండురూపములకు గూడ నీ భాషలో ప్రయోగము - వాడుక - గానవచ్చుచుండుటయే దీనికి గారణము.

అగ్రచు-గ్రచ్చు-డచ్చు, అడగు > డాగు అగ్రసినపాపంబు-దీని గ్రచ్చువాణ్ణు.

- త. అత్త > తా-తాయి=తె.
- త. ఇరా-తె-రేయి.
- త. ఇలక్కై-తె-ఎలక, తెక్క.
- క. ఇలయ్క-తె-తే-తేడు.
- త. ఉగిర్ } తె-గోరు.
- ఉగురు }
- త. ఉల్-తె లో-లోఁగు, లోపల మొదలగునవి.
- త. ఇల్లె-ఎల్-తె-లేత; ఎలమారి > లేమారి.
- త. ఇల్లంగు-తె-డిగ్గు, దిగు > దిగు.
- త. ఇరండు-తె-రెండు.
- త. ఉరల్-తె-లోలు.
- క. ఉరుక-తె-రుద్దు=ఉరుబు-తె-రుబ్బు.
- త. ఉరోంగల్-తె-రోఁగలి.

వైవానిలో ఎలక > తెక్క, ఎక > లే, అడగు > దాగు అనునవి భాషలో కనబడినను, పెక్కింటి మూలరూపములు తెలుగు భాషలో కనబడనే కనబడవు. కావుననే వీని పరిణామ మజ్ఞాతి యొగమున గలిగినదని చెప్పవచ్చును. ఏమనగా, వీరు దిరుపమును జూడుదు. ఇది-ఉరు (బు) + కల్ అను రెండు శబ్దముల కలయికచే నేర్పడిన శబ్దపల్లవము-లేదా సమాసము, తమిళమున వీ శబ్దము హలంతము (ఉ-గోంగల్). తెలుగున నిది 'రోంకల్-రోంకలి' అని ఇక కారాంత మైనది. 'రోంకల్' అని దీనికి భాషలో ప్రయోగమును గానము. తిరుగులి-కూడ ఇట్టిదే తిరు(గు)-కల్ (కల్లు) తుదిని ఇక కారము చేరినది, తిరుగలియైనది, పిండి మొదలగువానిని "పిసురు" కొనుటకు పయోగించునది ఇప్పటికిని 'తిరుగుకల్లు' తిరుగలియై నా, -ఆ కల్లును (రాతిని) విసిరి (=విసురుగా) త్రిప్పుటవల్లనే యిప్పటికిని మనము పిండి, పప్పు మొదలగువానిని తయారుచేయు కొనుచున్నా (ఈ కల్లును, రాతిని విసురుగా త్రిప్పుటవలననే-పిండివిసురుట-అను పలుకుబడి యేర్పడినదనుట స్పష్టము), ప్రస్తుతకాలమున మనము దంపుటకు పయోగించు "రోంకలి"లో మాత్రము "కల్లు" రాయి కానరవచ్చుటలేదు. ఈ కాలమున చాలవరకు పయోగములో నున్న "రోంకల్లు" కొయ్యరోంకల్లే. దేశమున గొన్ని ప్రాంతముల నెచ్చట నైనా-కొండప్రదేశములో-రాతిరోంకల్లుకూడ వాడుకలో నున్నవేమో కాని తొలుతటి కాలములో రుబ్బు-రోలు వలెనే. 'రోంకలి'కూడా కొయ్యలో చేయబడినదిగాక, 'కల్లు'-రాతిలో చేయబడినదిగానే యుండు ననుటకు సందేహములేదు. రాతి రోంకల్లు ఎత్తి దంపుటకు బరువు గానుండును గనుక-కొయ్య రోంకల్లు వాడుకలోనికి వచ్చియుండును. రుబ్బు, రోలు-శబ్దములు రెండునుగూడ ప్రత్యేకముగా తెలుగుభాష తక్కిన బాహ్య భాషలనుండి విడివడిన తమ బాత నేర్పడినవే. ఏమనగా పదానిని రేఫము గాని శకటరేఫముగాని లకారముగాని వచ్చుట ద్రావిడభాషా సంప్రదాయమేకాదు. కాబట్టే-సంస్కృత శబ్దములు తమిళ కన్నడములలోనికి వచ్చునపుడు, పదాని రేఫలకారములందు 'అ, ఇ, ఉ' అను వర్ణములు చేరుచున్నవి. దీనిని *Prothetic vowels*-అని అధునిక భాషా

తత్వజ్ఞులందు. కావుననే సం. రాజన్-త. అరశన్, క. అరసు (*of* అర సును) త. (అర సాంగం < రాజ్యాంగం), సం. లోకం-త. క. ఉలగం - ఈరితిగా మార్పునొందుచున్నవి. ఆంగ్లభాషలోని "స్కూలు" అను శబ్దమును పలుకలేని-అనగా సంయుక్తాక్షరమును పదానిని పలుకలేని-సామాన్యజనుల, దానిముందొక 'ఇ' కారము నూతగా జేర్చికొని 'ఇస్కూలు' అని పలుకుచుండుట మనమందర మెరిగినదే. అయితే తెలుగుభాషజనులు చిరకాలము క్రిందటనే సంస్కృతభాషా వర్ణోచ్ఛారణ రీతుల కలవడి పోవుట చేతను గానూ, పదానియందు శఫలకారోచ్ఛారము విషయమున విరికి కష్టము తోచినట్లు కనబడదు. రాజా, లోకము మొదలగు వానినట్లే గ్రహించి పలుకగలుగుటయే గాక, మూలభాషలో నవాదులై యున్న పెక్కి శబ్దములను వ్యవ్యర్థముచే, శఫలకారాది శబ్దములనుగాజేసి పలుకు సంప్రదాయమున కల వాటుపడిన వారుగాకూడ నైరి. ఈ కారణము చేతనే-త. అత్తై-అనగా అరగ దీయు-అనునర్థము గలప్రాచీనభాషలోని ధాతువునుండి తెలుగులో "తాయి" అను నామవాచకశబ్దము. పదానిని శకటరేఫము నేర్పడి వ్యవహారములోనికి వచ్చి నది. అట్లే-త. క. ఉత్తై-ఉరు (*to rub*)-అను ప్రాచీన ధాతువునుండి-తెలుగులో వర్ణవ్యర్థ యము మూలముగా "రుబ్బు" అను ధాతువున్న త. ఉరల్. క. ఉరులు = దొర్లు (*to roll*) అను మూలధాతువునుండి 'రోలు'-అను ధాతువును తెలుగులో నేర్పడినవి. పిండి మొదలగువానికి రుబ్బుకొనుటకు, ధాన్యాదులను దంచుకొనుటకు నుపయోగపడు పెద్ద రాతిని గుండ్రముగాజేసి దొర్లించుటయే శుకరము గావున నట్లు దానికి 'రోలు' అను పేరు వచ్చినట్లున్నది. కాని వాస్తవముగా దొర్లించబడు కల్లు-రాయి-ఇదే గావున దీనికే-*"ఉరోంగల్"*-అను పేరు వచ్చియుండవలసినది. ఒక వేళ ప్రాచీనకాలమున నట్లేయుండి, "రోలు" అను పేరు దీనికినిరపడినతరువాత, ఉరోంగల్-*"రోంకలి"* అనుపదము దంచే సాధనమును నూచించునదేమో! ఎట్లయినను నన్నిచోడుడు కుమారసంభవము రచించునాటికే ఆటవికులగు జివరకొమినులు ముల్కెదురుఁ బ్రాలు దంచు కొనుటకు పటికపుటోళ్లు, గొయ్యకొమ్మ రోంకల్లు

వాడుచుచున్నట్లు తెలియకమున్నది. (కు.సం. 6 అ.47) కాబట్టి అప్పటికి 'ఉరోంగల్'-లో కలి-లోని "కల్లు" సాధమును గౌరుకొమ్మ, కొయ్య, అక్రమించుట తటస్థించినట్లునడుచు న్నది. ఇక నీరోకలి-లిరుగలి-శబ్దములకల నే-కల్లు శబ్దముతో గూడిన 'వడగల్లు-ఓరుగల్లు-చెంగల్లు' మొదలగు వానిలో నీ పదబంధము ఇకారాంతము కాలేదు. 'కల్' అను హలంతపదము ఊతగా తుడిసోక ఉకారమును గ్రహించి "కల్లు"-అని మాత్రము అయినది. మరికొన్ని పదబంధములలో-లేదా తెలుగు సమాసము లనదనివానిలో నీ తుది ఇకారము కనబడు చున్నది. 'వాకిలి'- అనునదొకటి-ఇది 'వా + ఇల్' అను శబ్దముల కూడికచే నేర్పడినది. వాశబ్దము వాయ్-వాయి అనుదాని యవశిష్ట భాగంబై 'నోరు' అను సమము కలదు. కావున 'వాయిల్' అనగా - వాయ్ + ఇల్ = ఇంటి యొక్క వాయి (నోరు) అనగా ప్రవేశమార్గము అనునర్థము. వాయిల్ - అనునది తమిళమున 'వాకిల్-వాశల్' అను రూపమున గానవచ్చు చున్నది. కాని తెలుగులో 'వాకిలి' అని 'క' కారము మధ్యవచ్చుటకు గారణముగపడదు. 'వాయి' శబ్దము శ. ర. కౌండన్నట్లు వైకృత మునుటకు గారణముగపడదు. వాకట్టులో 'వా' వైకృతమే కావచ్చును. ఇంతకు 'వాకిలి' లోని 'ఇ' సంబంధార్థద్యోతకమేమో. 'వాయిల్' లేదా 'వాకిల్' యొక్క తలుపు వాయిలి తలుపు-వాకిలి తలుపు కావచ్చును. ఇట్లు విశేష-త్వద్యోతకములైన రూపములే విశేష్యములుగాగూడ వ్యవహరింపబడినవి వచ్చుటకగు. 'ఒకడు' నుండి 'ఒకటి' బౌద్ధ విధైక రూపముకాగా-అ 'ఒకటి'యే మరల అనుహవాచిక విశేష్యముగా వ్యవహరింపబడినది. ఇట్లే మాడుకన్నులు కలవాడు "మాక్క" > ముక్క. మాక్క- మాడుకన్నులు గలవాడైన - దొంగ=ప్రభువు-లేవర = ముక్కంటిదొంగ, ముక్కంటిదేవర- అయినది కాని 'ముక్కంటి' యను నీ రూప విధైకరూపమే - విశేష్యముగా వ్యవహరింపబడుచు శివుడు అను సర్వమిచ్చుచున్నది. ఇందలి తుది ఇకారమును సమాసాంత విధిగాగూడ రైయాకరణులు గ్రహించుటకు వెనుదీసెను. అట్లే "అలరు విల్లుడు"-అలరు బిల్లుగాగలవాడు అలరువిల్-బిల్లు-కలవాడు-విల్లుడు? తలవరి-

తమి-తలైవర్. (Head-man) తె-తలవరి > తలారి. "మహాతలవర" అనునది ఇక్ష్వాకు రాజుల కాసనములలో 'మహాదండనాయక' అను బిరుదముతో సమానమైన యొక బిరుదముగా పేర్కొనబడియున్నది. క్షత్రిశబ్దమైన బిరుదముగా గ్రహింపబడుటచే 'గావోలు' సంస్కృత శబ్దముతో సమనించినది. "అవర్" అనుదానినుండి యేర్పడిన 'వరి' అను దానినుండి ఒక ప్రత్యయముగా విడదీయబడిన 'అరి' అను దానితో గూడినవే 'కావచ్చును. - నేర్పరి, కూర్పరి, వెరవరి, మేపరి, కాపరి, నీరుద్రిష్టరి, నుడువరి, పొడువరి మొదలగు శబ్దములు. మోవి అనునది-మో + వాయ్ అను శబ్దముల కూడికచే నేర్పడియుండును. ముఖమునకు ద్వారము వంటిది గావున "మోవి" ఇక్కడ 'వాయ్' అననది 'వి' అయినది. మరికొన్ని పదబంధములలో నిది 'వ' కారముగనే నిలిచినది. చిలువ-చిలుము (కిలుము) = విమము - వాయియందు గలది. అకివిమము-పాము. పలవ=పలు + వాయ్ = బహుముఖములు గలది. నలువ= బ్రహ్మ - నలు + వాయ్ = నాలుగు ముఖములు కలవాడు. నడవ=నడు + వాయ్ = నడచుటకు మార్గము (మధ్యమార్గము) కడవ=కడు + వాయ్ = పెద్ద (పెద్దలుపైన) నోరుగలది=బాస తెలువ=తెలు + వ = తెలుపియైననోరుగలది-త్రీ ఇట్టిపదబంధములలో 'వాయ్' శబ్దము 'వ' కారమై నిలిచినది. ప్రాచీనభాషలో హలంత మగు నీ 'వాయ్'-తెలుగులో 'వాయి'-అని ఇకారాంతమైనట్లే-ఇంక ననేకములగు హలంత శబ్దము నీ భాషలో ఇకారాంతములైనవి. ఉ. త. క. కడల్ = సముద్రము-కడలి, త. కార్-కొట్టు=గాలి, వే-వెయ్-వేయి=సహస్రము. నో-నోయ్=కన్న-నోవు=rain=నొప్పి. త. నాయ్=dog. గాయి. cf-కాక-కాకి=crow సర్వనామములలోని అను, ఇను, ఎడ-తె.అది, ఇది, ఎది. ఇట్టి భాషలోని పెక్కుపదముల యొక్కయు పదబంధములయొక్కయు తుదిని ఇకారము బహుళముగా గానవచ్చుచున్నది. మరియొక విశేషమేమనగా నీ భాషలోని ప్రాచీనపదబంధములు సామోద్యముగా రెండిటి కంటె హెచ్చుపదములలో గూడినవిగా గానరావు. అచ్చుతెనుగు భాషారచనా సంప్రదాయము ప్రబలిన వెనుక నే దీర్ఘములైనదేశ్యసమాసములు వాడుకలోని వచ్చినట్లుగపడుచున్నది.

పాత్రలతీర్పులో ముక్కుతిమ్మన నేర్పు: రామభద్రునిశయ్యలో ఒయ్యారం

శ్రీ పుట్టపర్తి నారాయణాచార్యులుగారు

పారిజాతాపహరణ కర్త సింగ నామాత్యుని కొడుకు తిమ్మన తల్లి. ఈ కవికి ముక్కు తిమ్మన యని పేరు. పేరునకు వెనుకలక బెడ్డకథ, పనిలేని కథల కొడుమరాజులు ఆ యభాంధమును భట్టుమూర్తిపై బెట్టివారు. మన తిమ్మన ముక్కుపై వ్రాసిన యొక చక్కని పద్యమును రామరాజభూషణుడు మూల్య మిచ్చి కొని, తన పుస్తకమున నడికించెనట! ఆ కవిలో నిట్టికల్పనలు గడవెడు, రెండు గ్రంథములందును నీ పద్యములు గనుపించుట గమనించి, యెవఁడో తిరిగి యున్న వీరప్ప యీ జల్లెడ నలియించును.

తిమ్మన కాళికగోత్రుఁడు, ఆపస్తంబ నూత్రుఁడు మలయమారుత కవీంద్రుని మేనల్లుడు. ఆఘోర శివసేవని శిష్యుణ్ణి కనుగొనినవాఁడు. శివపరాధనమతి, సకలవిద్యా విశేషచతురుఁడు. కృష్ణరాయకరుణా సమాలంఘన చతుఃసంతయాన మహాగ్రహర సమ్మాన యుతుఁడు. అందఱు కవులను గ్రంథమునకొదియందే తమ 'భోగట్టా' నివ్వగా నితఁడు గ్రంథాంతమున జేర్చినాఁడు. అదియు నొక త్రోవ. నంది తిమ్మయ ఘంటసింగయలు కరాహ పురాణమును వ్రాసి సాశ్వతరసింహున కంకిత మిచ్చిరి. వారిలో సింగయకు 'మలయమారుత కవి' యని చెలగినదిరుగు. వీరిరువురు దొలుత నడయిరి వారట!

ముక్కు తిమ్మన రాయలకు నరణమునవచ్చిన బాడని యొకజనశ్రుతి. గజపతుల బిడ్డపేరే డెలియక చరిత్ర తూల్గుచున్నది. ఈ కథ యొక బునదిలేని గోడదే. కాని యాకాలమున రాజులు రాజులు గ్రుమ్ములాడుకొనుచున్నను, గవిరాజులు మాత్రము, అన్ని సంస్థానములకును బోవుచున్నట్లే దొరుకును.

తిమ్మన కంటగట్టిన యరణపు వృత్తాంత మెటులున్నను, పారిజాతాపహరణమును బాని

నపుడు, ఆ కవిపై 'సమరాంగణ సార్వభౌముని కంటెను 'చతురాంతఃపుర' మునకే ఆదర మెక్కువయని తోచును. చిన్నాడేవి తిమ్మన్న పక్షమైనపుడు యెంత 'సమరాంగణసార్వభౌము' డైనను వట్టి రాయ లేమిచేయఁగలడు? ఈ మంత్ర మాకవి చక్కఁగాఁ బఠించినవాఁడు. అవకాశము దొరకినపుడు అంతిపురపు దాసీ లలో నట్టిట్లు గిల్లకొని సరసము లాడెడు వాడేమో!

పారిజాతాపహరణము గజపతిని రాయలు జయించుటకుముందే ముగిసి యుండునని నాయనమానము. ఈ గ్రంథమునందు 'గజరాజు గలగి పరవ' కటకమునుగాల్చిన ఘనవిజయము దడవఁబడలేదు గాని 'రాయలై త్రివచ్చు నేమో' యని దినదినమును వడ్డెరాజు వనరీవంశురు చున్నట్లు మాత్రము, చెప్పఁబడినది (1-28). 'ఉత్కలభూమిధనదర్శనారణ భుజపార!' యని గృష్ణరాయునిని ముక్కు తిమ్మన సంబోధించినను, ఆనాటికి ఉత్కలభూమిధనపుని దర్శము పూర్తిగా చావక తోకలో మిగిలి యున్నది. కాని తిమ్మనమాత్రము చచ్చినదాని క్రిందికే జనుగట్టి, యామాటననివేసెను. ఆతఁడింకను రాయలనుగురించి 'కోదండద్రోణ!' 'నిస్సాయావ్యచాపాగమద్రోణాచార్య' ఇత్యాదు లెన్నియో పొగడినాడు. కాని, యివన్నియు నొకరిలిగా, జంబపుమాటలు, కారణమేమనగా, రాయల నాటికన్న వర్షములకుముందే ఆశ్రయ శస్త్రములు యాదృభూమినుండి యస్తమించినవి. కాని తిమ్మన పలికిన 'చతురాంతఃపుర వధూ ప్రసాధవరసికా!' యను విశేషణము మాత్రము, నిజముగా స్వభావోక్తియైయుండును. రాయల యాచార్యులను పారిజాతాపహరణ కర్తకు డెరిసినంత, మఱివ్వరికిని డెలియటకు పిలువెను.

కృష్ణరాయలు దనకుఁ గావ్యరచనకై కర్పూరతాంబూలము పెట్టినకథ తిమ్మన కవి తఱఁ గానరాదు. అచట గ్రంథపాఠమై యుండు నని నాతఁడెఱుఁపు.

రాయలు మొట్టమొదట నొనర్చినవి శ్రీరంగ పట్టణ యుద్ధములు. వీరనరసింహుడు బ్రదికి యున్నపుడే కృష్ణరాయఁడు వీరిపై నొకపాఠం యెత్తిపోయెను. మఱిలఁ దాను గద్దెకు వచ్చినదే దడవు వారిపై దండు విడిసివాఁడు. ఈ కలహమును ముక్కుతిమ్మన బ్రహ్మాండముగ వర్ణించెను. పెద్దన యీ యుద్ధములను దడవనేలేదు. కృష్ణరాయని పట్టపురాణి తిర్మలదేవి. ఆమె తండ్రి వీరశ్యామలరాయఁడు. అతఁడు రాయలకొండ, మరియాదగ మామయైనాడు. ఒకవేళ దాక్కాలికముగా వీరశ్యామలుడు రాయల నెదిరించినను, అతని తండ్రితాతలు విజయనగరమును నేవించిన వారు, ఆ యభిమానము పెద్దన హృదయమును బెద్దగా బట్టియుండును. అందుచే నాతఁ డాయుద్ధమును దడవలేదేమో! ఇంతకును పాశ్వర్య తిమ్మనకునకును, గవితా పితామహునకును, రాయల పట్టపుదేవిపై నభిమానమున్నట్లు చూచాయగా దొచును. చిన్నాదేవి గృష్ణరాజుఁడగు గోరి తెచ్చికొన్న భార్య. ఈ యూహలతో ముక్కుతిమ్మన చిన్నాదేవి కాశ్రితుఁడాయని యొక యనుమానము. రాయలనాటి ప్రబంధములలో పీఠికాభాగములు చాల వెలగలవి. వానిపై చారిత్రికదృష్టితోఁ గనుమలపి చూడవలెను. అట్లు చూచినపుడు ఆపుమాపమైన విషయములు దొచును. ముక్కుతిమ్మన గ్రంథాదిలో రాయలను గృష్ణనకుఁ బోల్చి యాకాశమున కెత్తినది జాడఁగా, నేడైన నొక యంతఃపుర సంఘటనమే ముక్కుతిమ్మన కృతికి మూలాధారమా!—నియె యనుమానము గలుగును. రాయలు బ్రతివరమునను వసంతములయందు గవితాకృష్ణులు జరపుచుండెనట! అచ్యుతునకుగూడ నిదే యలవాటు. ఆయనయు సంవత్సరమున కొక గ్రాత్ర కావ్యమును వ్రాయించి . 'తిరువేంగడముడైయాకునకు' సమర్పించుచుండెడివాఁడు.

తిమ్మన చిత్తవృత్తి చాల లలితమైనది. పూవులు నలిపిన దట్టుకొనలేదు. చిగుర్రాకు గందిన నొగ్యలేదు. అందుకే చూతని కావ్య మంతయుఁ నొప్పింపక తానొక్కక. పాఠి

పోయినది. ఎక్కడో పాతాళలోకమునుండి భావములను చేరుకొనివచ్చి, శ్రమపడి, యితిరులను శ్రమపెట్టుటన్న తిమ్మనకుఁ గంటగింపు. అట్లు వ్రాయువారిని జూచినను, అతనికి భయమే. లలితపేళయమైన తిమ్మన్న కల్పన లిట్టివి—

“ను. వనజ శ్రీధనపళ్ళతోహరుడు, జీ
వంజీవజీవంబు, ప

చ్చని విల్పానికి మామ, చల్లగని, ప

శ్యామల జాటాగ్రమ

హారత్నంబు, సుధాకరుం డవుడు ప్రా

గద్రిఫలీపిద నొ

య్యన దోరెంచె వియత్ర టికపగలీ

లానీత శంఖాకృతికా.”

భావము క్రొత్తదైనపుడు భావలోనో, భావ కష్టమైనపుడు భావమునో, లాలిత్యము నాతఁడు బాదిగించును. పెద్ద సంస్కృత మిర్దాదలు, క్లిష్టస్వయములు, కష్టములైన కల్పనలు ఆ కవిలోఁ జాల నఱుదు. కొని చిన్న నాడు వ్యాకరణము ‘భట్టి’ పెట్టియుండుటచే గాబోలుఁ గొన్ని ‘అముష్కయజాది’ శబ్దములఁ ఆయనకుఁ దెలియకయే దొరలును. అవియైనను, తెలియక దొరలినవే! అంకటి పెద్ద హిరణ్యకశిపుని యురమును నరసింహుడు హంకిరించి భేదింపగా, ముక్కుతిమ్మన్నకు ‘కుంచికలతో కపాలము దెబ్బచినంతమాత్రమే’ సవ్యది వినవచ్చినది. ఇతిర కవులైనచో నిచ్చోట దామే నరసింహులై, గద్దింపులతోనే మనల నామడయారము బరువెత్తించి యుందురు. దేవేంద్రునితోఁ జేంద్రునకు జరిగిన యుద్ధమును ముక్కుతిమ్మన, సుమో లేబదిపద్యములతో వర్ణించెను. కొని, యది చాలముట్లుకు యుద్ధమే గాదు. అన్నదమ్మ లిద్దరును బ్రాద్దుపోవుటకై పూలతో నాడికొన్నట్లే యున్నది. యుద్ధము నకుఁ బెడమిగము వెట్టిన యమరుల సైన్యము వలెనే తిమ్మన కవితాలతాంగి ‘జగడము’నకు రానని యాడిగిలఁ బడినది. వీరరసమును బోషించుట కాకవి యేమియోఁ బాధలు పడును. కొని, యనసునలేనిది చూటకు వచ్చునామేమి? ఇంద్రుడు నైరువుగని ‘వేయుగన్ములతో గురి పెట్టి, కామ్రుధ స్తుతికంటబగు కారియారంబు’ ప్రసేసట! ఆపుడు లోకములు ‘జలఁదలోదకోదకము’ చాడ్చున నల్లల నాడినవి. ఈ పద్యమున

గవివాదిన 'కామ్యభ్రష్టచరితంబు' అను విశేష గామును, అందముగ నల్లిన యలంకారమును వీరరసమును జెబినవి. అతని వీరమున శృంగార మనున రించుచునే యుండును. ఆ కవి యుద్ధ నిబంధనము చూడుడు.

గీ. "వేల్పు మ్రోనియందు వేడుక పడుగూర్చి
సతులకొక్కడ దీర్చ జాలియపుడు
హరియుహరియుఁ బోరినోన్యోన్యజనుకొంతు
నమర జీవితాపహాసముల"

ఈ పద్యమునందు ఘోరమగు రణసంరంభ మున్నదో, రమణీ పరిరంభ సంరంభమున్నదో మీరే చెప్పవలెను. కాని ముక్కుతిమ్మనగూడ ఉండియుండి యొకసారి సమరమున విజృంభించిన సత్యభామాదేవతలేనే అటుదుగా పాండిత్యమును జూప నుద్వృత్తండగును. సాత్రాజితి చూపిన ప్రత్యాగీధ పాదమువలెనే బంధ కవిత్వ ముల్లును. ఏ మూలనుండియో భావము లను చెప్పును. అపు డారచన యిట్లుండును—

ఉ. "పాదపనూతనాంబుధర

పంక్తివిముక్త మరందవర్ష సం

పాదిత శక్రగోపముల

భావమునందుచు నో యదృష్ట సిం

హాదర సన్నివేశ! గడు

నోపైడుదాడిమిబీజముల మనో

నాదీతి రాజకీరవద

నక్రుటితోయ ఫలచ్యుతంబులై."

కాని యిట్టిపోకడలు సత్యభామ యుద్ధ ములే. అటులలోనటును. ముక్కుతిమ్మనకు గూడ నప్పుడప్పుడిట్టి సాహసము గలుగుటకు నాటికాలమే కారణము. ఎట్టి సాత్త్వికనైనను పిలిచి మెడపట్టుకు మేల్కొలుపు సాహిత్య వాతావరణ మోనా డుండెను.

కావ్యమునందలి పాత్రలను ద్రుతతరముగ నడపించుట యాతడు జూపిన యొక నేర్పు. ఈ తీర్పులో కథ శరణగమున నడచినది. పింగళి నూరన్నయు నీ పదలిలోఁ జాల కుళండు. కొండతీరచనలలోఁ మహారాష్ట్రుల పాగాచుట్టువలె - ఏ వర్ణనమును - ఎంతకును ముగియదు. చదివినచదివ మనకు విసుగై చాలించి కొనవలసినవృత్తు. ద్వారకాపురము నాతడు వర్ణింపక మనల బ్రదికించిశాడు. ప్రభాత వర్ణనముగూడ వందిమాగధుల ముతిలో నెట్టి వేసెను. కాని 'గోపాలవల్లభుని' తలయంటు

మాత్రము కొండంతయైనది. అది సత్యాదేవి భవనము. అక్కడ నింతకుముందే శ్రీకృష్ణుని శృంగారశీర్ష ముపై చిన్న భార్య పవిత్రపాదార్పణము నడచి పోయినది. అన్నియవహాసములను గౌరవముగ నన్వయించిశాని, ఆమె నాతడు బ్రసన్నురాలిని జేసికొనువేళకు మధ్యాహ్నము (2-8) పండ్రెండు గంటలయ్యెను. అప్పుడొక డలిరాకుబోడి 'వీణాకలకలముల గలకలనను' పలుకులతో 'జలకములకు వేళయ్యె'నన్నది. స్వామిస్నానమునకు లేచినాడు. లేచినదే తడవు అతనిచుట్టును ముసరికొన్నారు - ముద్దుగాడులు. ఇక నేమిచెప్పుట! ఒక్కొక్కతే దమ యొయ్యారములన్నియు—ఇట్టి సమయ మిక ముండెప్పుడును రానట్లు—పంచెములు వేసికొని గృష్ణునకు జూపినారు. ఆ గడవిడలో నెంత ప్రాదుగడచెనే సుఖించుకృష్ణునకుఁ జెలియక పోవుటకావలసే సాగయింను పరిచారికలకుఁ జెలియకుండుటయు నిజమే. వచ్చిన బాధ యేమనగా. మనకును చెలియదు. దీనికి గారణము ముక్కుతిమ్మన 'యెంతప్రాదయ్యె'నో చెప్పక పోవుట. మనవేధ యెట్లున్నను నారదుని కా నాడు ప్రాణము లిసిగిపోయినది. అతని కాపూట సత్య యింటనే భోజనము. తనముజ్జ నాది మాధ్యందికృత్యములు గుక్మిణీయంతః పురమున జిటికెలో ముగించిశాని వచ్చినాడు. ఆయిన నేమి! సత్యాకృష్ణుల స్నానముహోత్సవము ముగిసినగదా దినకు భోజనము! సత్య యెడ నారదుకు చేసిన యపరాధమునకు శిక్ష యక్కడే వడ్డితోగూడఁ జెల్లిపోయినది. ఇంత కును, ఆనాడు గోపిజనవల్లభుడు తలంటును దొందరగ ముగించియొన్న బాగుండెడిది.

స్వర్గలోక విషయమున గూడనంతే. సత్య భామాదేవితోఁ గృష్ణభగవానుడు అమరావతికి వెళ్ళినాడు. అక్కడ వారికీతాస్త్రప్రకారము పుష్పవచయము, జలక్రీడలతో రెండురోజులు చెలియకనే గడచెను. మూడవరోజు పారిజాత మను గృష్ణుడవహరించిశాడు. ఆ మధ్యాహ్న మంతయు జంభారిలో యుద్ధముగానియుద్ధము నడచినది. ఆ సాయంకాలము 'పసులకొపరి' యింటికి వచ్చివేసెను. ఇచ్చోట నొక్క పద్యమున సంధ్యాకాలమును కూచించి యొన్న బాగుండెడిది లేక ఆదినముననే పారిజాత మును నాటుటయు జరగినదేమో! ఆ విషయ

మైనను గొంత వివరించియుండిన మన చిన్న వదలి యుండెడిది.

ఈ గ్రంథమున దళావతారస్తుతి యున్నది. దానిని గావించిన దాదితి. ఆమెకుఁ గుండలము లిచ్చు నెపముననే యాదవసార్యభామఁ డమరావతికి వెళ్ళినది. ఆమె గృష్ణునకొక రీతిగా జనని. 'అమరమా క్షిణు క్షి' పోయినవెంటనే గృష్ణుఁడు భార్యతోఁగూడ నదితికి నమస్కరించి నాఁడు. ఆమె 'మేనిమిరి శిరసుమూర్కొని' యాకీర్షించెను. తరువాత స్తుతి క త్రిశ్నన్నది. అప్పుడు దేవేంద్రుఁ డచ్చటనే యున్నాఁడు. ఇంత బ్రహ్మాండమగు బ్రహ్మతన చెవుల వెలుచి తొని విన్న దేవేంద్రుఁడు మూఁడవదినమే గృష్ణునిపైఁ గ త్రిగట్టెనట! ఇంతకన్నను గయ్య మున నోడిన దేవేంద్రునిచే నానందములయొక జేయించియుండిన బాగుండెడిది.

తిమ్మన్నగారి హాస్యముగూడ వారి శృంగార మంత లలితమైనది. క్రతమునుజేసి, సత్యాదేవి 'సత్యాభామా విధేయుని' సమర భోజనునకు దానమిచ్చినది. అప్పుడామె శ్రీకృష్ణులను 'వేల్పు ప్రానిపూదండల'చే గట్టెను. అక్కడనే యున్న సత్యాదేవి దానిలు లీలయాదవుని నీరీతి మేలమాడిరట!

చ. "బలిదనుజేంద్రు గట్టితని
వల్మగ విందుముగాని నేడు మా
చెలియ= పుష్పదామకము
చే నినుగట్టగఁ గంటిమింక నె
మౌలు పసరింపరా దనుచు
మేలములాడెడు సత్యబోట్ల
సన్నల నెస కొల్పుచుకా.. "

ఈ మేలమున వాగొక బుర్రాణగాధను గూడ ద్రవ్వినారు. వాగును, అదితిలో న-ము జదివికొన్నట్లున్నది. 'పరనుముని' నవ్వటాలకు శ్రీకృష్ణునితో బహుల గొన్నట్లున్నగుడ చక్కని హాస్యమున కుదాహరణము. కాని వీరత్వకీర్తిని చెనాలి రామకృష్ణునివలె 'హాస్య ము'ను బోషించువిద్య చెలియను. హాస్యప్రావ ణమునందు తెన్నాలి కవికి వీసము దక్కువ పింగళి నూరన్న.

ముక్కు తిమ్మన యే సన్నివేశమును జిత్రించి నను, యే పదార్థములు వర్ణించినకు, 'ప్రియా ప్రియు' లెట్లో యక్కడఁ జోటుగలుగఁజేసి కొందురు. శృంగారరసముపై నాతనికింత

మక్కుర. కాని తిమ్మనకవి భావము లెప్పుడును అంతఃపురముల చుట్టునే, తుమ్మెదపూవునువలె- చుట్టిచుట్టి తిరుగును. 'పాటలగంధి చిత్తమున బాటిలు కోపభరము' దీర్చలేక, ఆమె పాద ముల 'పాటలకొంటి హాళిముఖి పంక్తులకు వన్నె కట్టగా', జగన్నాటక మాత్రధారి మ్రొక్కినపుడును, జలజాలాసన వాసవాది సురపూజాభాజనమైన గృష్ణుని శిరస్సును సత్యాదేవి వామపాదమున 'దొలగండ్రోసి నప్పుడు'ను, ఆతడా పాదమునే పట్టికొని నేను భవదీయదాసుఁడను. అయ్యో! నాయీపాడు పులకలతో నీ పదద్యయము నొచ్చెనే! యని నిట్టూర్చినపుడును, 'బాలపల్లవగ్రాస కషాయ కింతకలకంత వహుకలకాకలీధన్య'తో సత్య యొయ్యారపులేడ్చు లేడ్చినప్పుడును, తిమ్మనా ర్యుని నిజమైన కవిత్వమున్నది. ఇతరకవులు 'నతులట! బ్రాణనాగులట! పారెకునెక్కము లైన మోహగంధతులట! నేమిచెప్ప!' అని మూగలాహోట, నీ కవి వాచాబుఁడైవర్ణించును. శృంగారమును అంత నాజాకుగా, అట్టివైవిధ్య ముతోఁ జెప్పగలవారు లేరు. ఆతఁడందుకై బుట్టెను.

కన్నడమున జగన్నాథవిజయ మనుకావ్య మున్నది. దాని రచయిత గుండభట్టు. అతఁడు తిమ్మనకంటె జాలప్రాచీనుఁడు. ఆ కవి 'పారి జాలాపహరణ' గాధను వర్ణించెను. దాని నీతఁడు దప్పకఁ జదివినాఁడు. అనేకస్థలముల ననువరించివాడు గూడ.

అశ్వలరాజు రామభద్రుని 'రామాభ్యు దయము' ప్రసిద్ధమైన గ్రంథము. ఇతని రండ్రి యక్కయార్యుడు. ఇతనినిగూడ పెద్దనవలె నడమంత్రిపు వైష్ణవమే. 'పరిశీలిత రామానుజ సిద్ధాంతుఁడైన పరవస్తువంక ముమ్మడి వరదా చారులై కిష్టుడు. రాయల యానతితో నీతడు 'సకల కథాసార సంగ్రహము'ను చెనిగించెను. ఆ పుస్తకము గన్నడమునుండి సంస్కృతమై, దానినుండి యాంధ్రీకృతమైనది. ఇంతకు నది ముదితము గాలేదు.

రామభద్రునికి 'పిల్లల రామభద్రుఁడ'ని మాయుపేరు. అతడు పూర్వజన్మమున 'సంతాన గోపాలము'ను చక్కగా బురళ్ళరణ చేసె నేమో! దండిగా పిల్లలున్నయింట దారిద్ర్య మును దండియే. అందుచే నాతఁడు నానాక

తిప్పలుపడియుండును. పిల్లలు పెరుగుకొలిదియు భక్తిగూడ తెలిసియుండునని నాయూహ.

అతని విషయమునను — భట్టుమూర్తికి లంకా వెటిన యొక కథయున్నది.

సీ, 'మోహపదేశకమోముద్రితములైన

కనుదమ్మల హిమాంబు లునుపరాడు,

శ్రమబిందు తారకౌగముభిన్నకుచకోక

మలఁ జంద్రనామంబు దలపరాడు,

కిర్యదాకావృంతశిథిలతాసులతాంత

మసియాడ వీరన ల్విసరరాడు,

పటుతాపపుటాక పరిహీనతను సేమ

మింకఁ బల్లవపుటా ర్విడఁగరాడు,

అలన కానంగకీలకలాప

సంతతాదీధవృద్ధయపాత్రాంతగాళ

పూరితస్నేహపూరంబు పొంగిపారలఁ

జల్లిని పటిరసలింబు జల్లరాడు."

రామభద్రుడే పద్యమునువ్రాసి కిమ్మనిచేతి కొసగి విక్రయించుటకై బజారునకుఁ బంపెనట! కవుల పద్యములను దొంగలించుటయే గార్యముగఁ బెట్టికొన్న భట్టుమూర్తి వెంటనే దానిని గొని, యింకేమున్నది! — గ్రంథమున దగిలించికొన్నాడు. అను లిన్ని పద్యములు గొనుటకు అతని యింట నేమైన నవనిధులుండెనా? కాక విద్యానగరపు ప్రాత ఖజానాల ఆహాతీయేమైన భట్టుమూర్తికిఁ చెలిసియుండెనా? అతఁడు 'స్వర్ణాకరణ గణపాని'గూడ జేసి యెఱుఁగడు. వాడు పట్టిన చైనము రామ చంద్రుడు. ఆ దేవుడు గుంజుటలో నేర్చినంత మెలఁపు, యిచ్చుటలో నెఱుఁగఁడు. భట్టుమూర్తి యన్న — ఆపద్ధపు గాథలల్లువారికిఁ బెల్లము దొరకినట్లు. పైపద్యములోని నాదకుడిని గమనించినపుడు, యెవ్వడైనను—వాడు గవితారవీరుడైనవో—నది సంగీత కలారహస్య నిధిని స్పష్టముగఁ జెప్పఁలడు. కానివాడు, అట్టి పద్యమును మరియొకఁనిని రామభద్రునిలోఁ జూపవలెను. వసుచరిత్రా నట్టివి కొల్లలు.

ఇట్టిదే మఱియొక కథ. రామభద్రుడు ద్వితీయాశ్వాసమున,

'పృథులపద్మస్వరోద్ధీధ భిల్లపల్ల

బాధరాగీతికాకర్తనాభిధీతి

వరవకాత్మపటిరకొటరకుటిర

లీనఫణియగు నక్కాన గాననన్యూ.'

(2. 25)

అను పద్యమును వ్రాసెను. దీనిని విని రామరాజ భూషణుడు గానమునకుఁ బాములు బెదరుట స్వభావవిరుద్ధమని యాక్షేపించెనట! అపుడు రామభద్రుడు 'పద్మస్వరము'నకు బాములు బెదరుట స్వభావమేనని సమర్థించెనట! ఈ కథను ఒకవేళ నాకవులే వినుట దట్టించినవో— అట్లెన్నటికిని జరుగదనుకొనడు—నారు పడి పడి నవ్వుకొందురు; లేక పగులబడి యేడ్చురు. ఈ గాథ ననసరించి, యనేక నిఘంటువులు నేర్చిన రామరాజభూషణుడు 'పద్మంమయూరో పదతి' అన్న యవరపుముక్కు నెఱుగదనవలె. ఆ 'సంగీత కళారహస్యనిధి'కి స్వరజ్ఞానము గూడ లేదన్నమాట!

రాయలకొలములో బోతన్నను దడవిన పుణ్యపురుషుడు రామభద్రుఁ డొక్కజే ఇతనికి గూడ నతని పిచ్చి కొంత యంటియున్నది గనుక నే, పోతనామాత్యుఁడు గవిగాఁ గనపడి నాడు. ప్రాచీనకవులలో చాలమంది—అదేమి కర్మమైనా—పోతన్న జీవితమును గౌరవించి సంత రచనను గౌరవించలేదు. పోతనామాత్యుఁ డన్నంత నే, వాని దూరపుఁ మొక్కు మొక్కుదరు. ఇక నేఁడు, మనమందఱిని సమానముగ జూచితిమి. ఒక్క కవిజాతిలో నీ పక్షపాత లుద్ధియేనుని — మన మెవ్వరినిగాని పలుకరింపక వదలి వేసి నాము. ఈ విషయమున మనము ఘనులమే.

రామభద్రుని శయ్యాసౌభాగ్యము చాల యెయ్యారిమైనది. ఆంధ్ర సంస్కృతములను సమానముగ, హాయిగా నడుపగలఁకై గవులలోఁ జాలమందికి లేనిది. కొంతమంది మహా కవులు సంస్కృతమును జక్కగాఁ బొదిగింతును, కాని వారు తెనుగులు వాడినపు డేవో తెనుగు గానిదానిని వాడినట్లుండును. ఉభయ కవిమిత్రులే గొందఱు గీర్వాణమును వ్రాసి నప్పుడు, 'అబ్బా! యీ ముక్కలుగూడ వచ్చిన తెనుగుననే వ్రాసియుండగూడదా!' యనిపించును. రామభద్రు డట్లుగాక, రెండుభాషలను సమానముగ తీవ్రో నడపును.

క. "అలోకించిరి వేల్పులు

వేలావేలానిరోధ విచలద్వీపి

దోలాలిలాలోలము

రాళ క్రికరము, దుగ్ధరత్నాకరముకా."

(8. 84)

తమిళవాఙ్మయపరిచయం

శ్రీ చల్లా రాధాకృష్ణకర్మగారు

౧

తమిళ వాఙ్మయచరిత్రను తెలిసికొనుటకు పూర్వము 'తమిళ్' శబ్దపుత్త త్త త్తని గురించి తమిళ భాషాపండితులు చేసిన రాధాంతసిద్ధాంత ములను తెలిసికొనుట సమంజసముగ నుండును. 'తమి' అను తమిళశబ్దమునుండి తమిళ్ యేర్పడి యుండవచ్చునని యొక వాదము కలదు. తమి యనగా ఒంటరితనము. కొందఱు తమి + ఇట్ అని తమిళశబ్దమున కర్థము చెప్పుదురు. ఇట్ అని తమిళ తీపి. కనుక తమిళ్ అను మాటకు తీయని అను అర్థమును చెప్పుకొనవలసియున్నది. ఈ యర్థముతోడనే తమిళ పండితులు తమిళ్ శబ్దమును వాడిరి. 'తేనుతై తమిళ్' ¹ 'తమిళ్ తట్టి ఇయకాయలవర్' ² అని యీరీతిగా ప్రాచీన తమిళ పండితులు తమిళమును ప్రశంసించిరి. పింగళాంధ్రై అను నిఘంటువును

హరిన పింగళముని యిట్లు పేర్కొన్నాడు. 'ఇనిమైయుం (తీపి) నీర్మైయుం (కరుణ) తమిళ్లలాగుం' ³. ఇచ్చట ప్రయోగింపబడిన తమిళ్ శబ్దమునకు తీపి, కరుణ యను నర్థములు ప్రయుక్తములై యున్నవి. కనుక తమిళము మధురమైన భాష యని స్పష్టమగుచున్నది. మఱియొక విషయముకూడ నిట పేర్కొనదగి యున్నది ప్రాచీన తమిళవాఙ్మయములో— అనగా తొలుకొప్పియం మున్నగు గ్రంథము లందును - తమిళ్ శబ్దము వాడబడి యుండుటవలనను, తమిళ్లోని ధ్రువారము సంస్కృతావ్యర్థ భాషలందు మృగ్యముకను కను, తమిళ్ శబ్దము తమిళభాషా శబ్దమేకాని పరభాషా శబ్దభవమునుట కేవలముహాస్యాస్పద ముగనుండునని తమిళపండితులు నడుపుదురు.

అని యాత డన్నపుడా గీర్వాణము నిండుగా, సర్వాంగ సుందరియగు శ్రీనరై నుండును. ఆతడే తెనుగులు

అను గుచ్ఛర ప్రాసలతో ఘోరముగ వ్రాయును. అది మన దురదృష్టము.

౪. "మలచిన బాలుగాక మగ
మానిసిమాపులు తాలకైన తై
క్కలు పులకింపజేసి యది
గో! నలకింతు మనస్విక గనం
గల మగరూపు నాయెదురు
కట్టకువచ్చిన నెంత గదు శ్రే
మల వలరాచమోమెలుక
మానిసికేసిట చెత్తు మమ్మనికా." (12.88)

అని వ్రాసినపుడు—ఆ తెనుగు మనయింటికి నడచి వచ్చును. ఇంతటి రసికుడైనను యా కవి యప్పు డప్పుడు

రామభద్రుడు మంచి యాలంకారికుడు. ఆ కాలమున నేకపులాంకారికులు గారుగనుక యీ కవి గాకపోవును? ఆత డేయలంకార మను వాడినను, అది సుందరమై, మన పూరిణ ముల నపేక్షింపనిచై యుండును. లలితమగు శ్లేష రీతికౌశల్యము చెక్కుక. రాయలకాలమున బెద్దన 'రెండ్రంబుల'ను దిన్నగా నారంభించెను. తక్కినకవులు తాతగారి నందికొన్నారు. భట్టమూర్తి శ్లేషాలంకార లక్ష్మిని స్వస్థనితో సముపై గూర్చుండలేట్టి, విద్యానగరసిద్ధులు ద్రిప్పినాడు.

౫. "నడ్వల సికతిల పంకిల
కాడ్వలకర్క రిలపీను జనకజ నవలా
నుడ్వలపవదన కెడకుకా
రాడ్వలకయోధిండుగు రఘుపతి నంతకా." (5.229)

రామభద్రునిది మంచి పోషమైన పురాణ శయ్య. ఆ శైలిలో నతడు రామకథను విస్తృతముగ - వాగ్విజాడలో - వ్రాసియున్న నెంత బాగుండెడిదో!

1. తేనుకరై తియగనుడు తమిళము 2. ఈవాక్యము జీవకచింతామణి యందలిది.

ద్రావిడ భాషాకుటుంబమునకును, ప్రత్యేకముగా తమిళమునకును, చిరస్మరణీయమైన సేనగావించిన కార్టెల్ మహాశయ్యుడు తమిళ శబ్దము సంస్కృతశబ్దమైన ద్రావిడ శబ్దభవముని తీర్మానించెను. ఈ ద్రవిడశబ్దమునకు ప్రాచీనరూపము ద్రవిడం. సంస్కృత ప్రాకృత గ్రంథములలో ద్రవిడ, దమిలో, దామిలో, ద్రమిళ-అని తమిళము పేర్కొనబడియున్నది. ద్రవిడంలోని డకారము మొదట కకారముగాను, పిమ్మట క్కకారముగాను రూపొంది యుండనోవునని కార్టెల్ గారి నమ్మకము. ద్రవిడ, దమిడ, దమిళ, దమిల్—అని వేర్వేరు కాలములలో వ్యవహరింపబడుచు నేటికి ఆ ద్రవిడరూపమే భాషాస్వభావముననుసరించి తమిళగా వ్యవహృత మగుచున్నదని నుడువదగును. కార్టెల్ గారి సిద్ధాంతములలో చాలాఅంకు నేటిభవించుచున్న తమిళ పండితు లీ విషయములో మాత్రము భిన్నాభిప్రాయులై యున్నారు. మీరుమిక్కిలి ద్రావిడ శబ్దమునూడ సంస్కృతశబ్దము కానేకాదని వాదించు తమిళపండితులు కొందఱు లేకపోలేదు. తిరు+ఇ(వి) డమ్ అను అరవమాటను తమిళము తెలియని సంస్కృత పండితులు ద్రవిడ శబ్దముగా సంస్కృతీకరించికొని యుందురు. అంతేకాని సిరిసంపదలకు నిలయమైన యీ తిరువిడంలో నికలించు తమిళులు, ప్రాచీనమైన భాషావాఙ్మయములు కలిగిన తమిళులు తమ భాషను పరభాషా శబ్దముతో వ్యవహరింతురా? అని కొందఱు వాదించుచున్నారు. మఱికొందఱు 'కుత్తై+విడు' అను అరవమాటను సంస్కృతీకరింపగా ద్రావిడ శబ్ద మేర్పడెనని పేర్కొన్నారు. ప్రాచీన తమిళులు సముద్రములమీద సబురులుచేసి విదేశములలో వర్తక వాణిజ్యములు చేయుచుండెడి వారని చరిత్ర సాక్ష్యమొసగుచున్నదిగాదా! ఆ రోజులలో కోర్టెల్, మిసిసిస్ (క్రాంగ్ నూర్) పువళి (కానీరీ పూంట్టుగుము) మొదలైనవి పేర్కొనదగిన కవులపట్టణములు. శేవులమునకు తమిళములో 'కుత్తైముగం' అని యందురు. శేవులములు కలిగిన దేశముకొన ద్రావిడ శబ్ద మేర్పడెనని పై వాద సారాంశము.

ఈ సందర్భమున నుడువదగిన మఱియొక విషయమునూడ గలదు. పంచద్రావిడ మనుమాట మనకందటికిని సువిదితమేగదా! తమిళులు, తెలుగులు, కన్నడిగులు, ఘూర్జరులు, మహారాష్ట్రులు పంచద్రావిడులని వ్యవహారము. అయితే యొక తమిళపండితు డొక క్రొత్త వాదమును లేవదీసెను. తమిళము, ద్రావిడము—ఈ రెండును సమానార్థకములు కావటం! తమిళమునుండి యేర్పడిన భాషలకు (వట్టి మొట్టిగళ్) ద్రావిడ భాషలని పేరు కలిగినట్లు. కనుక తమిళమునకును, పంచద్రావిడ భాషలకును జన్యజనక భావసంబంధము కలదని ఆతని విశ్వాసము.

తమిళ వాఙ్మయము చాల ప్రాచీనమైనది; స్వతంత్రమయినది. తెనుగు, కన్నడము—మున్నగు ద్రావిడ భాషలందు సంస్కృతవాణి వైసిర వివారము సలిపినట్లుగా తమిళములో వివారింపలేను ప్రాచీన తమిళవాఙ్మయ మార్గగాఢలను యధేచ్ఛగ స్వీకరింపలేదు. అయినను తమిళ వాఙ్మయముపైగూడ సంస్కృతభాషా వాఙ్మయముల ప్రభావ ప్రాబల్యములున్నట్లు మున్ముందు వివరింపబడును. మహాభారతముతో తెనుగు సాహిత్యచరిత్రకు రూపురేఖలు కలిగినవి. కన్నడమునందును భారతకథ నభివర్ణించునట్టి గ్రంథమే యాదికావ్యమయినది. మలయాళ సారస్వతములో రామచరితం, రామకథాపాట్టు గ్రంథములే మిక్కిలి ప్రాచీనములు. కనుక ఈ ద్రావిడభాషలలో బయలుదేరిన కావ్యములు ఆర్యగాఢలను ప్రధానీకృతములుగా కలిగియుండుటయేగాక సంస్కృత మహాకవులు చనిన త్రోవలందే నడిచినవి. కాని తమిళసాహిత్యము చాల విలక్షణమైనది. పైన బోధించిన సంపర్కము కలిగిననాటినుండియు తమిళవాఙ్మయము తనప్రత్యేకతను కొల్పోయినదని నుడువదగును. సంగకాలపు వాఙ్మయములో తమిళసాహిత్య ప్రత్యేకత కండ్లకు కట్టినట్లుగ ద్యోతకమగును. అయినను, ఇతివృత్త స్వీకరణము, కతపోకడలు, వర్ణనలు—మొదలైన సందర్భములందు తమిళ కవిప్రవరులు తమ

1. శ్రీ. మ. కార్తీయ మొదలియార్ వ్రాసిన "మొట్టిమూర్" (1918) యను గ్రంథమును చూడుడు. 2. శ్రీ. మ. కార్తీయ మొదలియార్. 3. "మొట్టిమూర్" పుట. 41.

ప్రత్యేకతను లెస్సగా ప్రదర్శించినందు చేప్పవచ్చును.

ఇక తమిళవాఙ్మయ ప్రాచీనతను పరిశీలించును. ఒకానొకప్పుడు తమిళము భారతావనియందే కాక ఆసియా, బాల్టియా, మున్నగు దేశములందుగూడ వ్యవహరింపబడుచుండెడిదనియు, ఇటలీయందలి టాస్కనీలో వ్యవహరింపబడు భాష తమిళమాండలిక భాషయని చెప్పవచ్చుననియు, ప్రపంచ ప్రాచీన భాషలైన సంస్కృతము, గ్రీకు, హీబ్రూ భాషలలోనికి ఆరవమాటలు కొన్ని ప్రవేశించినవనియు తమిళపండితులు కొందఱు నుడివియున్నారు.¹ సుమారు 20,000 సంవత్సరములకు పూర్వము భారతావనిలో వ్యవహరింపబడుచువచ్చిన భాషలు చాలవఱకు తమిళమునకు సన్నిహితముగా నుండెడివనియు, కనుక ఉత్తర భారతదేశమునందలి భాషలు ఆర్య భాషావంశజమునకు చెందిన భాషలుగా నేడు వ్యవహృతము లగుచున్నను, ఒకానొకప్పుడవి తమిళమునకు సన్నిహితముగా నుండిన భాషలుగా గణింపదగునని² శ్రీ పి. టి. శ్రీనివాస అయ్యంగారు పేర్కొన్నారు. శ్రీ దామోదరం పిళ్ళైగారు శ్రీ. పూ. 12,000 లకు పూర్వమే తమిళవాఙ్మయము ప్రచారమునందున్నట్లు విశ్వసించిరి. ఈ విషయమున పరిశోధనలు సలిపిన కనకసభాపతిపిళ్ళై, కృష్ణస్వామి అయ్యంగారు, శ్రీనివాస అయ్యంగారు, మార్యనారాయణ శాస్త్రి-ఇంకను పలువురు భిన్నాభిప్రాయాలైయున్నారు. ఇటుల తమిళ పరిశోధకులు తమిళ భాష ప్రాచీనతను క్రీస్తుపూర్వము కొన్ని వేల సంవత్సరములవఱకు తీసికొనివెళ్ళిరి.

ఇంకను తమిళపండితులు పేర్కొనిన కొన్ని విచిత్రవిషయములను³ క్లుప్తముగా నుదాహరింతును. మనువు ద్రావిడ దేశాధిపతియట! ఆతని సంతతివారైన శిలి, ముచకుంగుడు మొదలైన రాజులు తమిళ భూపతులట! భాగవతమునందీవిషయము కలదట. మనువునకు సంబంధించిన యైతిహ్య మొకటి కలదు. ఆతనికి యమడను కుమారుడును, ఇట్టయను కుమార్తెయొ నుండిరి. వృద్ధాప్యము వచ్చినపిమ్మట మనువు తన రాజ్య

మును రెండు సమభాగములుగాజేసి వానిని కుమారునికి, కుమార్తెకు నొసగెను. ఇట్లే పరిపాలించిన దేశ యనకే 'కుమరినాడు' అను పేరు నాటినుండియు నేర్పడినదట. అంతేకాదు, ఆ రాజ్యమును మహిళలే పాలింపసాగిరి. నేటికిని విలబాదులో స్త్రీలకు గౌరవాధికారము లుండుటకు కారణము బహుళః ఇట్లే ప్రభావమేయని చెప్పవచ్చునట! కొంతకాలమునకు యముని రాజ్యము సముద్రములో ముగిసిపోయెనట. ఇటుల తమిళనాడులోని కొంతభాగము సముద్రమున కలసిపోయెను. శ్రీ. పూ. 9564 సం॥ ప్రాంతమున భూకంపముల వలనను, వెల్లువలవలనను ఈ ప్రపంచమందలి కొన్ని భాగములు నామరూపములు లేకుండ పోయినవట! ఆ సమయములోనే కుమరినాడునుగూడ సముద్రము కుడివిపెట్టి యుండినోపునని తమిళపండితులు సంభావించుచున్నారు. పూర్వము కుమరినాడునకు ఉత్తర సరిహద్దు వింధ్యపర్వతముట. హిమవత్పర్వతము, గంగా సింధు మైదానములును తరువాత కాలమున నేర్పడినవేయని యొక తమిళ పండితుడు పేర్కొనినాడు.

ఈ వైగాళలు సుస్పష్టమొనర్చు విషయము లివి:—భారతావనియందొకనాడు తమిళము బహుళ ప్రచారమున నుండెను. మనువు, శిలి మున్నగువారు తమిళ మహిళకులు. తమిళ నాడెంత ప్రాచీనమైనదో తమిళ భాషావాఙ్మయములు సంత ప్రాచీనములు. ఈ విషయాదికములో సత్య మెంతవఱకు గఠో ఆ సర్వసాక్షిక యొక! అయితే తమిళ భాషావాఙ్మయములు చాల ప్రాచీనములని మాత్రము నుడుగదగును.

ప్రాచీన లాక్షణికులు తమిళవాఙ్మయమును మూడు భాగములుగా విభజించిరి. 1. ఇయల్ (పద్యము) 2. ఇళై (సంగీతము) 3. నాటకము - ఇవి ఆ విభాగముల పేర్లు. మఱల ఇయల్ ను (1) ఇలక్కణం (లక్షణము) (2) ఇలక్కయం (లక్ష్యము) అని రెండు భాగములు చేసిరి. లక్షణ శాస్త్రము లో (1) ఎళుత్తు (లక్షరము) (2) సోల్ (శబ్దము)

1. శ్రీ కందయ్యశాస్త్రిగారి 'తమిళగమ.' 2. చూడుడు - 'Dravidian India' by Sri T. R. Sessa Iyengar. Pages: 77 to 83.

3. 'తమిళగమ'ను చూడుడు.

(8) పాదుళ్ (అర్థము) అను మాడు భాగములు కలవు. తమిళవాఙ్మయము చాల ప్రాచీనమైన దైనను సంస్కృతకబ్బము లట్టి వాఙ్మయమున గూడ సానము సంపాదించుకొనినవి. తమిళరాజాలలో ప్రాచీనులు పాండ్యవంశస్థులు పాండ్యఅనునది సంస్కృతకబ్బము. అయితేయిది ప్రాత అను నర్థమెగును పరిశోధయ (పట్రియ) అను మాటయే సంస్కృతీకరింప బడెనేమోయను సంశయమునకు తావు కలుగుచున్నది. ఇటులనే ఇలక్కం, ఇలక్కియం (లక్షణలక్ష్యములు) నాటకం-మున్నగునవి సంస్కృతకబ్బములకు తదభవములుగా కనబడుచున్నవి.

తమిళవాఙ్మయమును తదాభివాపండితు లీ రీతిగా యుగవిభజన మొనర్చిరి.

1. సంగయుగము లేక అజ్ఞాతయుగము.
2. జైన పాదుల యుగము.
3. శైవ వైష్ణవ మతాచార్యుల యుగము.
4. మహాకవిత్వయ యుగము.
5. మతాధిపతుల యుగము.
6. ఆధునిక యుగము.

సంగయుగము :

సంగయుగపు తమిళవాఙ్మయమును గుఱించి యింతవఱకు సుస్పష్టమైన విషయములు తెలియ గాలేదు. కొందఱు పరిశోధకుల దృష్టిలో సంగము కేవలము అభూతకల్పనముగా గణించబడినది. ఇది కొంతవఱకు సత్యమే కాని ప్రాచీన తమిళగ్రంథములలో సంగప్రశంస కనబడుచున్నది. తొలుదొలుత ఇత్రయనార్ అను కవిచే రచింపబడిన అగప్పారుళ్¹ అను గ్రంథమునకు వ్రాసుబడిన వ్యాఖ్యానగ్రంథము లందు సంగప్రశంస చేయబడినది. ఇత్రయనార్ అను శబ్దమునకు భగవంతు డను నర్థముండుట చే శివుడే యీ గ్రంథమును వ్రాసెనని తమిళ పండితుల నమ్మకము. ఈ గ్రంథవ్యాఖ్యాత మాడు సంగములను విపులముగ నభివర్ణించెను. కాని యిందు వర్ణితమైన విషయములు విశ్వసనీయములు కానేకావు. పై పెచ్చు కేవలము కల్పితములు.²

సంగ మనుమాట సంస్కృతకబ్బమైన సంఘమునుండి యేర్పడినట్టిది. దీనిని తొలుత జైన, పాదులు పయోగించి ప్రచారములోనికి తీసికొని వచ్చిరి. మహావీరుని యనుయాయులగు శ్రావికా శ్రావకుల ధర్మబద్ధమైన సమాహమును జైనలు సంఘముని పేర్కొనిరి. అటులనే పౌద్ధ ధర్మారంబకులైన సన్న్యాసిని సన్న్యాసుల సమాహమును సంఘముని పాదులు వ్యవహరించిరి. ప్రప్రథమ జైనసంఘము క్రీ. త. 470 సంవత్సరము మధురలో స్థాపితమయ్యెను. శైవము బహుళప్రచారము నందికొనిన పిమ్మట శైవులు జైన పాదులవలె సంఘములు స్థాపించుకొనిరి కనుక మతాచార్య సమాహమునకు సంఘమును నామము తొలుత నిర్దేశింపబడెననియు, పిమ్మట శైవులు శివుని మహిమలను కొండాడుచు గీతములు కొన్ని పాడిరియనుడువదగును. సంగమునకు సమానార్థమగు తమిళశబ్దము 'మాట్టం' అనునది మధురలో సంగము వర్ణింప సేయుచుచే తన్నగరమునకు మాడల్ అను వ్యవహారనామ మేర్పడెను. ఇక పండితుల భిన్నాభిప్రాయములకు గుఱియైన సంగకాల నిర్ణయమును దిశ్శాత్రముగ పరిశీలింకము.

సంగయుగము క్రీస్తుకు పూర్వమే యారంభమై క్రీస్తుకు వెంక ఒకటి, రెండు శతాబ్దములలో ముగిసెనని కొందఱు తమిళభాషాభిమానులు తలచిరి. ఇది కేవలము స్వభాషాభిమాన జనిత ఆవేశముచే నుడువబడినది. కాన చర్యనీయాంశము కాదు. పరిపాడల్, సిలప్పది గారం-మున్నగు ప్రాచీన గ్రంథములందలి కొన్ని విషయములను పురస్కరించికొని సంగయుగము క్రీ. త. 7, 8 శతాబ్దములకు చెందినదని యొక వాదము కలదు. క్రీ. త. 7, 8 శతాబ్దాలలో దక్షిణాపథమున పల్లవులు రాజ్యాధికారము సలుపుచుండి; శైవ వైష్ణవములు విశేషప్రచారము నందికొని యుండెను. కాని సంగవాఙ్మయమున, జైన పాద్మత ప్రశంసయు, 'ద్రావిడ రాజత్రియము'నకు చెందిన పాండ్య, చేర, చోళ మహిషకుల విషయాదిక

1. ఇది ప్రేమకలాపమునకు సంబంధించిన గ్రంథము. ఇందఱుగదినూత్రములు గలవు. దీనిని కొందఱు కళవియల్ అనియు నందురు. రహస్యప్రేమ, వైవాహికప్రేమ - అనునవి కడు మనోజ్ఞముగ నిందు చిత్రితములు. 2. చూడుడు. క్రీ.పి. డి. క్రినివాస అయ్యంగారు గారి "History of the Tamils" పుటలు 226 & 251.

మును కలవు. ఈ కారణముచే 7, 8 శతాబ్దాలందుగాక, అంతకు పూర్వమే సంగవాఙ్మయము వర్ధిల్లెనని షేక్స్పియరు సహేతుకముగ నుడును. హరిసేన కావ్యము నాధారముగా జేసికొని సంగయుగము క్రీ. త. 5 వ శతాబ్దము నుండి ప్రారంభమయ్యెనను మఱియొక వాదము కలదు. ఇదియును పండిత సమృతమును బడయలేదు. వీలయిన కావ్యమున మంతరాజును నొకరాజు సముద్రగుప్త చక్రవర్తిచే పరాజితుడైనట్లుగా గలదు. ఈ మంతరాజు సంగకాలపు గ్రంథములందు షేక్స్పియరుబడిన 'మంతరం చెరల్' తప్ప తదితరుడు కాదని వాదము లేవదీసినవారి యభిప్రాయము. ఇది సరికాదనియు, సముద్రగుప్తు డగులు కాంచీపురమును చాటి దక్షిణదేశముపై దండెత్తలేదనియు ప్రతిపక్షమువారి వాదపారంశము. పండితాదరమును బడసిన మూడవవాదమును గమనితము. క్రీ. త. మొదటిశతాబ్దమున సంగయుగము ప్రారంభమయ్యెనని వీరి మతము. వంజినగరమున గలిజేయైన కర్ణాటకవ్యాళయుమును నిర్మించిన చేరభూపతి సెంగుట్టువానును, సింహళమునేలిన గజపాహు చక్రవర్తియు (క్రీ. త. 178-195) సమకాలికులని సింహళదీప్త చారిత్రకలేఖనముగు మహావంశము నుడువుచున్నది. సెంగుట్టువానుని తమ్ముడగు ఇళింగ్ ఆడిగల్ సంగయుగమునకు చెందిన సీలపుడిగారమును రచించెను. కాన సంగయుగము క్రీస్తుకు వెనుక మొదటి శతాబ్దమున ప్రారంభ మగుచున్నది.

కవి సమూహమునకు సంగమని పేరు. ఇట్టి కవిసంఘములు మూడు వర్ధిల్లెను. వీనిని తల్లెచ్చుంగం (తొలిసంగము) ఇల్లెచ్చుంగం (మధ్య సంగము) కిల్లెచ్చుంగం (కడసంగము) అని షేక్స్పియరు. కవిధకపులగ్రంథములందలి బాగ్గులను పరిక్షించి సద్బంధనిర్ణయముగలుపుటయే సంగము చేయవలసినపని. సంగము యొక్క ఆమోదమును బడసిన గ్రంథమే ప్రచారములోనికి వచ్చుచుండెను. తమిళవాఙ్మయ చరిత్రలో ఈ సంగయుగము చాల విశిష్టమైనది. సంగయుగమున పుట్టిన గ్రంథముల నన్నిటిని రెండు భాగములుగ విభజింపదగును.

వీరగాథలు, మధుర గాథలు-అనునవి యా విభాగములు. పురనానూలు మొదటి వర్గమునకును, అగనానూలు రెండవ వర్గమునకును జెందును. సంగకాలపు గ్రంథము లానాటి తమిళసంఘమును కన్నులకు కట్టనట్లుగా చిత్రించుచున్నవి. అలనాటి తమిళుల యాచార వ్యవహారములు, యుద్ధవిధానములు, పెండ్లి పేరంటములు-మున్నగునవి మనోహరముగ భిన్న వర్ణితములు. కాని తమిళుల రాజకీయ చరిత్ర మాత్రము తెలియబడలేదు. మొత్తము మీద సంగవాఙ్మయము తమిళ సంఘజీవిత దర్పణమని నడువవచ్చును. ఇదియే సంగవాఙ్మయ విశిష్టత.

1. తొలి సంగము:

ఈ సంగము కూడల్ నామాంతరముగల మధురానగరములో వర్ధిల్లినది. ఇందు 519 మంది కవులుండిరినియు, కివుడు, మురుగన్, అగత్తి (స్త్ర) యన్ మున్నగువారు సభ్యులుగా నుండిరినియు ప్రతీతి. ఈ సంగము 4,410 సంలు వర్ధిల్లినది. పిమ్మట మధుర సముద్రమున కలిసిపోయినది. పరిపాడల్, ముదునాల్, ముదురురుకు-ఇంకను మఱికొన్ని గ్రంథము షేక్స్పియరులో వ్రాయబడినవి. వీనిలో అగత్తియ మహర్షి వ్రాసెనని చెప్పబడు 'అగత్తియం' షేక్స్పియరుదగినది. ఇది లక్షణగ్రంథము.¹ ఇదియే తమిళ వ్యాకరణములకు ప్రాతిపదిక. తొలు కాప్పియనార్ కూడ అగత్తియము నాధారముగ జేసికొనియే లక్షణగ్రంథమును రచించెను. అగత్తియం గ్రంథము సంపూర్ణముగ లభింపలేదు. కొన్ని నూత్రములు మాత్రము పరిభ్రమములు. వానిని దివాన్ బహమల్ ధనాందం పిల్లై గారు ప్రకటించిరి. ఈ సందర్భమున అగత్తియ ఋషినిగూర్చి సంభాషించుట సమంజసముగ నుండును.

మహేశ్వరుడు పాణినికి సంస్కృతవ్యాకరణమును, అగత్తియికి తమిళవ్యాకరణమును ప్రసాదించెనని యైతిహ్య మొకటి కలదు. కనుక అగత్తియకు పాణినికి సమకాలికు డగు

1. శంభరవశ్య మను గ్రంథమున, 'అగత్తియకు మహేశ్వరుని యభిమతము ననుసరించి వ్యాకరణగ్రంథము వ్రాసెనని కలదట. మూడు: క్రిందటికొగి సోమయాజిగారి "అంధ్ర

చున్నాడు.¹ (మయేచ్చరన్ పాణినిక్కా సిరియన్.) కాని అగస్త్యనామధేయలు పలువురుండుటవలనక, పెక్కుకథలతని నావరించి కొని యుండుటవలనను, అగస్త్య జేకాలపు వాడో యిదమితముగ నుడువవలెకాదు. మీరు మిక్కిలి యతిప్రాచీనమైన గంగవాఙ్మయమున అగస్త్య ప్రశంస కానరాదు.² తుదకు అగస్త్యుని శిష్యుడుగా భావింపబడుచున్న తొలు కాప్పియనార్ కూడ తన లక్షణగ్రంథమున అగస్త్యునిగురించి నుడవలేడు. ఇది శోచ్యము. ఇట్లనుటచే తమిళవాఙ్మయమున అగస్త్యునికి స్థానమేలేదని భావింపగూడదు. తమిళవాఙ్మయ జనకుడుగా తుంభసంభవుడు ప్రసిద్ధి వహించినాడు. ఈ మహానీయుని ప్రతిభావిశేషము వలననే తమిళనాడులో కావేరినది ప్రవహింప దొడగెను.³ కావుననే నాడు నాటికిని అగస్త్యుడు సంస్కరణీయుడై తమిళ వాఙ్మయ చరిత్రలో నగ్రపితము నలంకరించినాడు.

అగస్త్యుడు చాల పాట్టివాడట! కావున తమిళ కవులతనిని 'కుటుముని' యని వ్యవహరింతురు. కుటుముని మలబారునకు సమీపముగ

నున్న 'అగతి' యను ద్వీపమునకు చెందిన వాడగుటచే నితడు 'అగత్రియన్' అని వ్యవహరింప బడెనని తమిళులు పేర్కొనుదురు. అంతే కాని బౌత్తరాహుడగు అగస్త్యునితో దాక్షిణాత్యుడైన యిమ్మునికి సంబంధము లేదని వాదింతురు. ఏది యెట్లున్నను అగత్రియముని నావరించికొని యున్న కథలు కొకొల్లలుగా గలవు. ఇతడు పాదీయ పర్వతముపై నివసించుచుండెనట. విదర్భ రాకుమారియైన లోపాముద్రను పరిణయమాడి అగస్త్యుడు సిద్ధుడను కుమారునిపొందెను. సిద్ధుడు సంస్కృత ద్రావిడ భాషలయం దారిలేనవాడనియు, అనాత్రియం అను గ్రంథమును రచించెననియు ప్రతీతి. ఇది కాక పెక్కు (250) వైద్యగ్రంథములు కూడ నితనిచే రచితము లయ్యెనట.

ఇక కుటుమునికి తమిళవాఙ్మయమున గల స్థానమును తెలిపెంతము. తమిళమునకు సంస్కృత సంపర్కము కలిగినది కుటుముని కామునందే యని తమిళపండితులు నుడువుదురు. ఇది సత్య దూరముకాదు. అగస్త్యునికి పూర్వమే తమిళ వాఙ్మయముండెననియు, తమిళకవులు పలువురుండిరినియు పేర్కొనుదురు. కాని వ్యాకరణ

1. పాణిని కానిన్గళుమున భిన్నాభిప్రాయములు కలవు. పాణిని క్రీ. పూ. 4 వ శతాబ్దమున నుండెనని పాశ్చాత్య విద్వాంసులును, క్రీ. పూ. 7 వ శతాబ్దమున నుండినట్లు ఆర్. వి. భండార్కర్ మన్నును ప్రాచ్యపండితులుక తలచుచున్నారు. ఏది యెట్లున్నను పాణిని చాల ప్రాచీనడనుట సగ్యపండిత సమ్మతమే. కనుక అగత్రియమునికూడ చాల ప్రాచీనడని నుడువుట అత్యుక్తి కానేరదు.

2. "Agastya in the Tamil land" by Sri K. N. Sivaraja Pillai: (Madras University Publication)

3. పూర్వము చోళమండలమును కవేరుడనురాజు పరిపాలించుచుండెను. అతని కాములో తమిళనాడులో జీవనది యొక్కటియు లేమి, అతడు రాజ్యమును తన కుతుని యధీనమొనర్చి తపస్సుచేయ నారంభించెను. అంతరము, కవేరుని కొమారుడు తుంభసంభవుని సందర్శించి, "స్వామి! తమరు తమిళవాక్యకరణము ప్రసాదించి మహాపాఠ మొనర్చినట్లుగా జీవనది నొకటి ప్రవహింపజేయుడు—" అని ప్రార్థించెను. పిమ్మట అగస్త్యుని దయవలన (కవేరుని పేరుమీదుగ) కావేరి ప్రవహింపసాగెను: "మణిమేకలై."

4. "Tamil Literature" by Sri M. S. Purnalingam Pillai. P. 20.

5. అగత్రియ మందలి యా నూత్రము పయివిషయమును బలపఱుచుచున్నది.

"ఇలక్కయ మిన్ఱి ఇలక్కయమిన్ఱే, ఇలక్కయ మిన్ఱి ఇలక్కయ మిన్ఱే
ఎల్లన్ ఎన్ఱె ఎడుప్పదు పోల ఇలక్కయత్రిన్ఱె ఎడుపడుమ్ ఇలక్కయమ్."

లక్ష్యము లేక లక్షణములేదు, లక్షణము లేకలక్ష్యములేదు, నవ్వులనుండి నూనె తీయబడునట్లు, లక్ష్యమునుండి గ్రహింపబడును లక్షణము. కనుక కుటుమునికి పూర్వమే వాఙ్మయము కొంత కలదని విదిత్తము గదా!

గ్రంథ మొక్కటియు నున్నట్లు కానరాదు. అగ్రత్రయమున వెలయించి ఈ తొలితన తీర్చిన వాడే అగ్రస్తుడు. ఈ లక్షణగ్రంథము తరువాతి కాలమున రచియింపబడిన వ్యాకరణ గ్రంథములకు ప్రాతిపదిక యైనది. ఇదే అగ్రస్తునికి గల ప్రత్యేకత. అయితే పాణిన్యాచార్యుల వారి¹ననుగురించి తులుముని రచన చేసెను. కావుననే సంస్కృత వ్యాకరణమునందు వలె ద్రావిడ వ్యాకరణము నందును ఏడు విభక్తులు, కర్మణ్యర్థము, మున్నగునవి ప్రవేశించినవి. సంస్కృత శబ్దములు కొన్ని తద్భవరూపములలో అగ్రత్రయమునగు ప్రవేశించినవి. ఇలక్కణం, ఇలక్కియం మున్నగునవి లక్షణ, లక్ష్యములకు తద్భవరూపములే గదా! అయినను అగ్రస్తుడు తమిళభాషా సంప్రదాయముల ననుసరించియే రచన సాగించెనని పేర్కొనుట సమంజసము.

మధ్యసంగము :

ఇది కపాదపురములో వర్ధిలెను. దీనికే ఆలైవాయ్, పుదలూర్, మత్తుపూర్ అను పేర్లు కలవు. ఈ పురమును గూడ సముద్రము నుడిచిపెట్టి వేసెనట. అగ్రస్తుడు, తొలుత కాప్పియనార్ మున్నగువారు ఈ సంగములో నుప్రసిద్ధులు. ఇందు 59 వందల కవులందఱి వారనియు, కావ్యములు విమర్శింపబడినట్లును ప్రతీతి. అగ్రత్రయం, తొల్కాప్పియం, మాపురాణం, భూతపురాణం మున్నగునవి యీ సంగమున వెలసిన యుద్దగ్రంథములు. వీనిలో లక్షణగ్రంథమైన తొల్కాప్పియం పేర్కొనదగినది.

తొల్కాప్పియమును రచియించిన తొల్కాప్పియనార్ మధురకు దక్షిణదిశలో నున్న తొల్కాప్పియక్కడిలో జన్మించినట్లు చెప్పుదురు కావుననే యాపేరు కలిగెను². జనుదగ్గి వంశమువాడగుటచే నతనికి జనసిజనకులు తిరనతు మౌగిని యని పేరిడిరి ఇతడు తమిళ మునియైన అగ్రత్రయర్ యొక్క పండ్రెండుగురు శిష్యులలో ప్రముఖుడు. అగ్రస్తుని వ్యాకరణము ననుసరించియు, విండ్రవ్యాకరణము³ నాధారముగ జేసికొనియు నితడు తొల్కాప్పియమును వెలయించెను. కావున సంస్కృత లక్షణ గ్రంథము లందలి కొన్ని సంప్రదాయము లిందునగలవు. కాని యిది స్వతంత్రరచనముగా కనబడుచుండుట గమనార్హము.

‘ప్రాచీనమగు గ్రంథము’ అను నర్థము నొసగుచున్న యీ తొల్కాప్పియమునందు 1,612 మాత్రములు కలవు. ఇది క్రీస్తుకు తర్వాత ఒకటి, రెండు శతాబ్దాలందు రచింపబడినట్లుగ కొందఱు తలచుచున్నారు. ఈ గ్రంథమున మూడు భాగములున్నవి. 1. ఎగుత్తు (అక్షర మ్నాయము) 2. సార (శబ్దము) 3. పాల్ (అర్థము) అనునవి యీ భాగములు. ఈ యొక్కొక్క భాగము మఱి తొమ్మిది భాగములుగా చేయబడినది. మొదటి రెండుభాగములును కేవలము వ్యాకరణ విషయములకు సంబంధించినవి. శబ్దరచనమున మాటలపుట్టుకయు, వాని యర్థములును వివరింపబడినవి. శబ్దస్వభావము ననుసరించి లింగవివక్ష చేయబడియుండుట యీ లక్షణగ్రంథమందలి యొక ప్రత్యేకత.

1. ‘History of the Tamils’—Page 209.

2. సంస్కృత ‘త్’ కారము ద్రావిడభాషలందు ‘క్’ గా మారుట పండితులకు నున్యక్తమే. లక్ష్మీ-ఇలక్కమి-లకుమి (అంబోదరలకుమికరా...), పిల్లారిగీతము—పక్షి-పక్షి

3. కాప్పియం - అనునది గోత్రనామమని కీ. శే. ము. రాఘవ అయ్యంగారు పేర్కొనిరి. కాప్పియ గోత్రోద్భవదగుటచే తొల్కాప్పియనార్ అను పేరు కలిగియుండనోపునని శ్రీ అయ్యంగారుగారి యభిప్రాయము. ‘గజశాస్త్ర’మును రచియించిన పాణికాప్పియర్ అను ముని రాను కాప్పియ గోత్రజాడని చెప్పుకొనెనట. “ఆరాయ్చివొగుడి” పుటలు 96-99.

4. “విండిరమ్ నితైంద తొల్కాప్పియం” ఈ వాక్యమును తొల్కాప్పియనార్ యొక్క మిత్రుడైన అదవ్ గోట్రాన్ నుడివెను :

ఇక తొల్కాప్పియం యొక్క ప్రత్యేకతకు ధ్వజ ప్రాయముగా నున్న మాడవడైన (పూయర్) పదార్థపరిచ్ఛేదమును పరిశీలించుము. కామము, తత్సంబంధమును విషయాదికము (అహస్తిజై) యుద్ధతంత్రము (పురత్తిజై) రహస్యశ్రేణు (కళివు) సాంసారిక శ్రేణు (కర్న) పదార్థము (Matter, పూయర్) సాత్వికభావములు (మెయ్పాట్టు) ఉపమానము (ఉపమై) ఛందస్సు (సెయ్యుర్) లోకోత్తరము, ప్రయోగములు (మరపు) - అను తొమ్మిదిభాగము లీ పరిచ్ఛేదమునందు గలవు. ఈ విభాగములందు ద్రావిడ సామాజికజీవన విధానము మనోజ్ఞముగా చిత్రింపబడియున్నది. తమిళుల యభిరుచులు, ఆచార వ్యవహారములు, శ్రేణుగాథలు, ఛందస్సంప్రదాయములు, జాతి వారాచమత్కృతులు - మున్నగునవి యన్నియు లీ పరిచ్ఛేదములవలన విదితములగును. ఇట్టి విశిష్ట తత్వగ్రంథమునకు ఇళంపురణార్, చచ్చినార్ కినియార్, శేరాసిరియర్ మున్నగువారు ప్రశస్తములగు వ్యాఖ్యాన గ్రంథములు వెలయించిరి.

తొల్కాప్పియనార్ నాటికే సంస్కృత భాషా వాఙ్మయములు దక్షిణభారతమున ప్రచారములో నుండెనని నుడువుటకు తొల్కాప్పియమే సాక్షి. ఇట్లు తలచుటకు ప్రబలములైన కారణములు కొన్ని లేకపోలేదు. తొల్కాప్పియనార్ అగస్త్యుని శిష్యుడు; జనుదగ్గి వసించుడు. పాణిని వ్యాకరణ మప్పటికే ప్రచారములో నుండెను. వింద్రవ్యాకరణము నాధారముగ జేసికొని తొల్కాప్పియనార్ వ్యాకరణము రచి

యించెనని యతని మిత్రుడే నుడివెను. బ్రాహ్మణుల గ్రంథము (వేదము) (ఆన్ దణర్ మత్తై) ననుసరించి తొల్కాప్పియం వ్రాయబడెనని విశ్వసించువారును కొందఱున్నారు. మీదు మిక్కిలి తొల్కాప్పియనార్ తన రచనములో పలుతావుల బ్రాహ్మణ ప్రశంస చేసెను. సంస్కృతనాటకము లందలి విదూషకుని మనసులో నుంచుకొని కాబోలు తొల్కాప్పియనాడుకూడా శ్రేణుగాథలలో బ్రాహ్మణునికి తావు కల్పించెను. ఈ కల్పనము తమిళ కవులకు సంప్రదాయ బద్ధముకాదు. అగస్త్యైలోగాని, పురత్తిజైలోగాని యిట్టి కల్పన లేనేలేదు. కనుక సంస్కృతనాటక వాఙ్మయ వికాసమునకు పిమ్మటనే తొల్కాప్పియం రచింపబడియుండునని¹ శ్రీ పి. టి. శ్రీనివాస ఆయ్యంగారు పేర్కొనిరి. కనుక సంస్కృత వాఙ్మయ ప్రభావమింతొలి తమిళలకు గ్రంథము నందు నైతము కలదని నుడువదగును. కాని యితర భాషాకవులకువలెగాక, తొల్కాప్పియనార్ తమిళకిని సంప్రదాయానుగుణముగ రచన సాగించెను. తుదకు తమిళ భాషాచ్చారణమున కనుకూలముగా మార్పుచెందిన సంస్కృత శబ్దములు కొన్నిటిని మాత్రమే (తవ, మీనం, మానం-మున్నగునవి) యత ధుపయోగించెను. ఏ పట్టనగుండ తమిళ సంస్కృతములకు జన్య జనక భావసంబంధమును నిర్ణయింపలేదు. కేవలము శక్యతంతరచన - అని యనిపించునట్లు గాను, తమిళ సంఘజీవిత దర్పణముగా నుండు నట్లును తొల్కాప్పియనార్ తొల్కాప్పియమను రచియించెను. ఇదియే యీ గ్రంథమందలి పేర్కొనదగిన ప్రత్యేకత!

తప్పులెన్నరు:

గీ. వ్రాలుసెబ్రలనుచు వర్జింపఁగానేల ?
వాడు నేర్చుకొలది వ్రాసఁగాక !
అనుచుఁ దప్పులెన్న కవిలెగ్గుచేతుడు
తజ్జులైనవారు దయదలంచి.

శ్రుతులు ఇరవై రెండే!

శ్రీ విస్వా అప్పారావుగారు

ఏ కస్తువు నందైనను స్పందనము (వైబ్రేషన్) కలిగినచో శబ్దము పుట్టును. చెవి కిందైన శబ్దములను సంగీతమందు వాడుదుము. ఒక పెకనుకాలంలో ఎన్ని సార్లు కంపించునో దానిని శబ్దముయొక్క తరచుతనము (ఫ్రీక్వెన్సీ) అందుము. మాటలగుండునపుడు గొంతుకులోని పొరలు (వోకల్ కార్డ్స్) మగవారికి పెకనుకు 80 సార్లు, ఆడవారికి 120 సార్లు ఆడును. అందుచేత ఆడవారి గొంతుక మగ గొంతుక కంటే ఒకటిన్నరరెట్లు తరచుతనము కలది అందుము. తరచుతనము రెట్టింపు పెరిగినచో ఒక స్థాయి పెరిగిన దందుము.

సంగీతంలో మూడుస్థాయిలు ఉండును. ప్రతి స్థాయి మొదటను ఉండు శబ్దమునకు పద్మస్వరమని (స) పేరు. వై స్థాయిలోని పద్మస్వరమున సక్రింది స్థానములోని పద్మము కంటే రెట్టింపు తరచుతనము కలిగి యుండును. ఈ రెండు పద్మముల మధ్య వేళ్ళను తలచు తనములకల శబ్దములెక్కో ఉండవచ్చును. అనన్ని చెవికింపుగా ఉండవు: సంగీతమున కుపకరించవు. అందుచేత ఒక స్థాయిలోని 22 శబ్దములను మాత్రమే సంగీతమందు వాడు చున్నాము. వీటికి శ్రుతులని పేరు. వీటి నే మూలంగా ఏడుస్వరములుగా - స, రి, గ, మ, ప, ద, ని - అని గుర్తించుచున్నాము. ఇందు సుపలలో భేదములు లేవు. రి, గ, మ, ద, ని - అనునైదు స్వరములలో నాల్గేసి భేదములు కలవు. అందుచేత $2+5 \times 4 = 22$ భేదములున్నవి. వీటినే ద్వావింశతి శ్రుతులని సంగీతశాస్త్రము చెప్పుచున్నది.

శ్రుతులలో నవీనరసం

అవసరం కాదా :

ఈ ఇరవై రెండింటిని గుర్తించి, నిరూపించు తెల్లు-అనేదే ప్రధాన విషయము. వీటిని వీరి తీగల కొలతలనుబట్టి గ్రహించవచ్చునని శాస్త్ర గ్రంథములలో కలదు. కాని, ఆ కొలతలు

నునిశ్చితముగా లేక భిన్నములుగా నున్నవి. ఇట్టి కొలతల ప్రమేయము లేకుండా ఉన్న ప్రాచీనమగు పద్ధతి ఒకటి కలదు. శ్రుతులు కలిగించు భావములను బట్టి ప్రాచీనులు వాటిని గుర్తించుచుండిరి. దీనికి నిశితమగు శ్రుతిజ్ఞానము గల సంగీతవేత్తల నిర్ణయం ప్రమాణము. అట్టి ప్రామాణీకులకు గలుగు రసభావముల ననుగు రించి ఇరవైరెండు శ్రుతులకు పేర్లు పెట్టబడి నవి - ఛందోవతి, దయావతి, రంజని, రతిక, రాద్రి-మొదలైనవి. వివిధ సంప్రదాయాలలో వీటికి వివిధరీతిని పేర్లు పెట్టబడినవి. ఇట్టిపద్ధతిని ఇంకను మనమునుగించుటలో సారస్వంలేదు. కాలము మారినది. విజ్ఞానము పెరిగినది. నూతన పద్ధతులు వెలసినవి. వాటి నుపయోగించుకొని త్యవహరించుచున్నాము.

పద్మము కంటే ఒకటిన్నర (8/2) రెట్లు స్పందించుస్వరమును పంచము (ప) అందుము. 4/8 రెట్లు తరచుతనము కలిగినదానిని మధ్య మము (మ) అందుము. రెండు స్వరము లాకే సారి పలికించినచో, అవి ఒకదానితో ఒకటి మేళించినచో : నుట కెంతో ఆనందము కలుగును. ఇట్టి మేళనములో, కలిగే ఆనంద ములో అంతరములు కలవు. స-ప, స-మ, మేళనము మొదటి తరగతికి చెందియుండును. ఈ మేళనమును సంవాదిత్వ ముందురు. స-ప, స-మ, లను సంవాదిత్వములందురు. ఇట్టి సంవాదిత్వముల భావము ననుగుంచి శ్రుతులు నిర్ణయింపబడినవని శాస్త్రము చెప్పుచున్నది. ఈ భావములే పద్మపంచమ భావమని, పద్మ-మధ్యమ భావమని అందురు. వీటి నాధారము చేసికొని శ్రుతులను నిర్ణయించుటను, లెక్కించు టను తెలుపుచున్నాను.

పద్మము యొక్క తరచుతనము 100 అను కంటే పంచముయొక్క-అనగా పద్మమునకు స-ప భావముగల శ్రుతియొక్క-తరచుతనము $100 \times 8/2 = 150$, పద్మముయొక్క-తరచుతనము 100 అనుటకంటే 1 అనుటచేత పెద్దపెద్ద

అంకెలు కాక చిన్నచిన్న భిన్నాంకములు వచ్చును. లెక్కకు సులువుగా ఉండును.

1 స-ప భావము

(1) $s=1$ (2) $1 \times 8/2 = 8/2$ ఇది సుకంటే $8/2$ రెట్లు తరచు తనము కలది. దీనికి పంచమమును లెక్కింతము (3) $8/2 \times 8/2 = 9/5$ ఇది రెండుకంటే ఎక్కువ గనుక పై స్థాయిలోనికి పోవుచున్నది. దీనిని సగము చేసినచో, $9/8$ అనునది సరియైన క్రింది స్థాయిలోని క్రతు యగును. దీనికి పంచమము (4) $9/8 \times 8/2 = 27/16$ ఇచ్చే (5) $27/16 \times 8/2 = 81/32$ - క్రిందిస్థాయికి దింపినచో ఇది $81/64$ అగును. (6) $81/64 \times 8/2 = 243/128$ (7) $243/128 \times 8/2 = 729/512$. ఇది మిక్కిలి అపక్రమమైన భిన్నాంకము. దీనితో ఇంకను లెక్కించినచో ఇంతకంటే అపక్రమ భిన్నములు వచ్చును. అందుచేత దీనికి అతి సమీపముగా వున్న క్రమ భిన్నమును, $64/45$ ను దీని బడులు వ్రాయుచున్నాము. ఇది $729/512$ కంటే కొద్దిగా తక్కువ - $729/512$ లో $82768/82805$ వంతు. సుమారు 90 లో ఒక భాగము తక్కువ. ఇట్లు తగ్గించుటచేత ముందులెక్క సులభముగా సాగును. మరియు ఈ భేదము వీరి తీగలమీద వాయింది చూచిన గుర్తింప వీలు లేనంతటి సూక్ష్మమైనది కూడా. ఇచ్చే ప్రాచీనులు నిర్ణయించి యుండురు. (8) $64/45 \times 8/2 = 32/15 = 16/15$ (9) $16/15 \times 8/2 = 8/5$ (10) $8/5 \times 8/2 = 12/5 = 6/5$ (11) $6/5 \times 8/2 = 9/5$ (12) $9/5 \times 8/2 = 27/10 = 27/20$ (13) $27/20 \times 8/2 = 1/40 = 81/80$. $81/80$ కి ప్రమాణ క్రతుయని పేరు.

ఇంతకంటే తక్కువ భేదముగల క్రతులను గుర్తించుట కష్టము. ఇది పద్దముకంటే ఒక ప్రమాణ క్రతి హెచ్చు అన్నమాట. $1 \times 81/80 = 81/80$. ఈ క్రతికి సంగీత ములో వాడుకలేదు.

2 స-మ భావము

ఒక పద్దమధ్యను భావము ననుసరించి లెక్కింతము. మొదటిది మధ్యమును.

(1) $4/3$ (2) $4/3 \times 4/3 = 16/9$ (3) $64/27 = 82/27$ (4) $128/81$ (5) $1024/729$. ఇది $729/512$ వంటి అపక్రమ భిన్నాంకం. దీనిని $82805/82768$ గా పెంచి $45/82$ క్రింద సంస్కరించి క్రమ భిన్నముగా చేయుదుము. (7) $15/82 \times 4/3 = 15/8$ (8) $5/2.5/4$ (9) $5/8$ (10) $20/9 = 10/9$ (11) $40/27$. $40/27$ పంచమముకంటే ఒక ప్రమాణ క్రతి తక్కువ - $40/27 \times 81/80 = 8/2$. ఇది సంగీతమందు వాడుకలో లేదు.

1. పంచమ భావముతో లెక్కించిన పద మూడింటిలో చివరది, 2. మధ్యమభావముతో లెక్కించిన పదకొండింటిలో చివరది గా నార్వా ములు గాకుండుటచేత వాటిని వదలి లెక్కిన $12 + 10 = 22$ టిని క్రతులుగా గ్రహించుచున్నాము. కొందరు ఆ రెంటిని చేర్చి $18 + 11 = 24$. క్రతులు ఇరవై నాల్గిని లెక్కించవచ్చును. కాని, గానార్వాములు కొనివాటిని లెక్కించి క్రతు లనుట కూడదు. ఇరవై రెండు క్రతుల తరచుతనపు రెట్లను క్రమవృద్ధిగా వ్రాసి, వాటి కేరణను దిగువ పట్టికలో చూపించుచున్నాము :-

సంఖ్య	గుర్తు	పేరు	తరచుతనపు ప్రమాణము
1	స	మధ్యపద్దము	1
2	81	ఒక క్రతి రిషభము	256/248
3	82	ద్వి క్రతి ,,	16/15
4	83	త్రి క్రతి ,, సుధ రిషభము	10/9
5	84	చతుక్రతి ,,	9/8
6	౫2	మధ్య గాంధారము	82/27
7	౫1	సాధారణ ,, పట్టుతిరిషభము	6/5
8	౫8	అంతర ,,	5/4

81/80

81/80

81/80

81/80

10	మ1	శుద్ధ మధ్యమము	4/8	} 81/80
11	మ2	తీక్ర ,,	27/20	
12	మ3	తీక్రతర, తేక, ప్రతి మధ్యమము	45/32	}
18	మ4	తీక్రతమ ,,	64/45	
14	ప	శుద్ధ పంచమము	3/2	} 81/80
15	ధ1	పీ శ్రుతి ధైవతము	128/81	
16	ధ2	ద్వి శ్రుతి	8/5	} 81/80
17	ధ3	త్రి శ్రుతి ,, శుద్ధ ధైవతము	5/3	
18	ధ4	చతుశ్రుతి ,,	27/16	} 81/80
19	ని1	శుద్ధ నిషాదము	16/9	
20	ని2	కైశిక ,, పద్మశ్రుతి ధైవతము	9/5	} 81/80
21	ని3	కాకలి ,,	15/8	
22	ని4	చ్యుతపద్మ,,	243/128	} 81/80
	స	తారషడ్జము	2	

స్వర స్థానాలు

దీనిలో అన్నింటికంటే మైనన్న మెట్టును మేరు వందుము. దానిని స్ఫులిచకుండానే తీగనంతను స్పందించిన - స—పలకును. తరువాతి మెట్టువద్ద 81, 82 అను రెండు శ్రుతులను పలికింతుము. శ్రేష్ఠశాస్త్రులుచేత కలిగిన కొద్ది పాటి దిగింపు భేదముతో ఈ మెట్టువద్ద ఈ రెండు శ్రుతులను పలికించవచ్చును. అందుచేత ఈ మెట్టు 81 82 లకు స్థానముని చెప్పుదుము. ఇట్లే క్రమముగా 83 84 | ౪1 | ౪2 | ౪3 ౪4 | మ1 మ2 | మ3 మ4 ప | ధ1 ధ2 | ధ3 ధ4 | ని1 ని2 | ని3 ని4 | ఒక దాని తరువాత ఒక మెట్టు ఆయా శ్రుతులకు స్థానముగా నుండును. స—ప లకు మధ్య 6 మెట్లు ప—స లకు మధ్య 4 మెట్లు రెండేసి శ్రుతు

లకు స్థానములై యున్నవి. స, ప లకు ప్రత్యేకముగా ఒక్కొక్క మెట్టు, స్థానముగావున్నది. అందుచేత ఒక స్థాయిలో 12 మెట్లు కలవు. వీటిని స్వరస్థానములందురు. జంట శ్రుతులు ౪ల స్థానముల పడింటివద్దను ప్రతి రెండు శ్రుతుల మధ్య ౪ల అంతరము ఒక్కటే—81/80 ప్రమాణ శ్రుతి అనగా రెండవది మొదటి దాని కంటే 81/80 రెట్లు తరచుతనము కలిగి యుండును. కాని తీక్రతర, తీక్రతమ మధ్య ముల మధ్యగల అంతరము 2048/2025 యే 81/80 కంటే భిన్నముగా నున్నది. దీనికి కారణము ఈ రెండు శ్రుతులు సంస్కరింపబడి యుండుటయే. ఈ సంస్కారమును తీసివేసి సహా వాటిమధ్య అంతరము కూడి 81/80 అగును—2048/.045 × 32805/32168 = 81/80.

మరియు

$$3 \times 1 = 12 \left\{ \begin{array}{l} \text{శుద్ధ నిషాదమునకు, శుద్ధ షడ్జమునకు మధ్యగల శ్రుతులు నాలుగు} \\ \text{శుద్ధ గాంధారమునకు శుద్ధ మధ్యమమునకు మధ్యగల శ్రుతులు నాలుగు} \\ \text{శుద్ధ మధ్యమమునకు శుద్ధ పంచమమునకు మధ్యగల శ్రుతులు నాలుగు} \end{array} \right.$$

ఇట్లే

$$2 \times 3 = 6 \left\{ \begin{array}{l} \text{కు-స, కి కు-రి కి మధ్య మూడు శ్రుతుల అంతరము} \\ \text{కు-ప, కి కు-ధ కి మధ్య ,, ,, ,,} \end{array} \right.$$

$$2 \times 2 = 4 \left\{ \begin{array}{l} \text{శుద్ధ రిషభ గాంధారముల మధ్య రెండు,, ,,} \end{array} \right.$$

ఇవన్నియు చేరి ఒక స్థాయిలో $12+6+4=22$ శ్రుతులు అగుచున్నవి. ఇవి ప్రప్రథమమున శుద్ధ మేళములోని సప్తస్వరలను నిర్ణయించుటలో ప్రయోజనపడినవి. సంగీతము పెరిగిన కొలది వివిధరాగములలో ఈ 22 శ్రుతులూ

ఉపయోగపడినవి. కాని, ఏ రాగంలో ఏవి ఉపయోగపడుచున్నవి యని నిర్ణయించుటలో భేదాభిప్రాయములు లున్నవి. అట్టి భేదములు లేక ఏకాభిప్రాయము గల వాటిని ఉదహరించుచున్నాను:

రి ₁ గౌళ	మ ₁ శుద్ధ మధ్యమ రాగములలో చాలావరకు	ని ₁ కాంభోజి, భైరవి
రి ₂ మాయమాళవగౌళ, తోడి	మ ₂ జెగడ	ని ₂ ఖరహరప్రియ
రి ₃ కాంభోజి, భైరవి	మ ₃ పూరీ కళ్యాణి	ని ₃ శంకరాభరణము, మాయమాళవగౌళ
రి ₄ కళ్యాణి	మ ₄ వరాళి	
గ ₁ భైరవి, తోడి	ధ ₁ పాశరి	ని ₄ కళ్యాణి, మాంసధ్వని
గ ₂ ఖరహరప్రియ,	ధ ₂ మాయమాళవగౌళ, తోడి	
గ ₃ శంకరాభరణము, కాంభోజి	ధ ₃ కాంభోజి	
గ ₄ కళ్యాణి	ధ ₄ కళ్యాణి	

ఏ రాగమునైనను గమకములతో పాడునప్పుడు స్వరముల స్పందనపు రేటులో కొద్దిపాటి మార్పులు వుట్టును. మరియు ఏదో ఒక స్వరమును వివిధ ఇతర స్వరములతో చేర్చి రాగసంచారము చేయునపుడు అగోహణావరోహణములలో ఆస్వరముయొక్క తరచుతనపు రేటు మాత్రముగా మారుచుండును. ఈ స్వల్ప భేదములగుల స్వరములను ప్రత్యేక శ్రుతులని కొందరు భావించి, శ్రుతులు ఇరవై రెండేకావు చాలా ఎక్కువగా నున్నవి-అని అనుచున్నారు గమకములయందు, రాగసంచారమందు కలుగు మాత్ర్య భేదములను గణింప నక్కరలేదు. అట్లు జేయుట ప్రారంభించినచో వాటి సంఖ్యకు మితి మేర యుండదు. గందరగోళము క్రిందకు దిగును. తక్షక శ్రుతులు ఇరవై రెండేయని చెప్పవలెను.

శ్రుతులు 24 కాదు

క్రింది స్థాయి పక్షమమునకు, పై స్థాయి పక్షమమునకు అంతరము 2. దీనిని పన్నెండు సమ భాగములుగా చేసినచో ఒక్కొక్క అంతరము $12/2=1.0595$ అగును. 1.0595 ను

తిరిగి 2 వచ్చునన్నమాట. ఇట్టి సమ విభజన చేయుట పాశ్చాత్యుల సంగీత పద్ధతి. ఈ అంతరమును రెండు సమ భాగములు చేసినచో $24/2=12$ లేక $1/1.0595=1.029$ వచ్చును. ఇట్టివి ఒక స్థాయిలో 24 వుండును. అందుచేత కొందరు శ్రుతులు 24 అందురు. ఇవి పారపాటు, మనశ్రుతులు సమానాంతరములు కావు. సమానాంతరములైన శ్రుతి విభజనము పంచమును యొక్క తరచు తనపు రెట్లు 1.498 అగును. మన శ్రుతిపద్ధతి 1.5 అగుచున్నది. ఇట్లే అన్ని శ్రుతులయందు భేదము కలుగును. అందుచేత పాశ్చాత్య శ్రుతి విభజన పద్ధతిగల హార్మోనియము, పియూనో మొదలగు వాద్యములు మన సంగీతమునకు సరిపడవు. అపశ్రుతులు పలుకును.

పక్ష-పంచము, పక్ష-మధ్యమ భావములను మాత్రమే యుపయోగించుటచేత కలిగిన 22 శ్రుతులు మాత్రమే మన సంగీతమందు వాడబడుచున్నవనుట సరికాదు. నిశితమగు ప్రయోగముల మూలమున మన సంగీతమందు వాడబడు స్వరములయొక్క తరచుతనము గాని ముఖ్యముగా

ఆముక్తమాల్యద - ప్రక్షిప్తాలు

శ్రీ దేవరపల్లి వేంకటకృష్ణారెడ్డిగారు

కృష్ణదేవరాయలు రచించిన ఆముక్తమాల్యదలో పెద్దన రచించిన మనుచరిత్ర పద్యములు కొన్ని చేర్చుట కూటకరణీకము. ఆ ప్రక్షిప్త పద్యములు లేనిచో కృష్ణదేవరాయల అవతారికగాని, అవతార వర్ణనకొని కుంటు పడు నేమా! పరిక్షింపవలసియున్నది.

యున్నది. వాటితో శ్రుతులు 22 కంటె ఎక్కువ కలవని నిరూపింపవచ్చును. ఉదాహరణకు: 25/24, 25/16 లను పేర్కొనవచ్చును. వివిధ రాగములయందు వీటిని ఇదమితమని చెప్పటకు రాగములను ఏకరీతిని పాడుట కష్టము. సంప్రదాయభేదములు కలవు. మరియు వీటిని ఇదివరకేర్పడిన 22 శ్రుతులలో దేనికో ఒకదానికి దగ్గరయిన దానికి ముడిపెట్టవచ్చును. ఇట్లుగునిశ్చితముకొని విషయమేర్పడినది. అందుచేత శ్రుతులవిషయము స్థూలముగానే ఆలోచించవలసి వచ్చుచున్నది పాడుటచేత ఏర్పడు శ్రుతులను ప్రయోగముల మూడున గునిశ్చితము చేయజాలనప్పుడు లెక్కగట్టితే వచ్చిన, స్థూలముగా సరిపోవుచున్న, 22 శ్రుతులనే ఆధారము చేసికొనవలసి వచ్చినది.

సమ, సమ భావముల పదవికే భిన్నమైన మృదుమనేత కొందరు 7/6, 7/5, 7/4 అను తరచుతనపురేట్లు గల శ్రుతులు సంగీతములో పలుకుచున్నవని 248/1.8, 256/248 వంటి అపకృమ భిన్నములు కల శ్రుతులు నోటితో పలుక వీలులేదని అంటున్నారు. పెక్కురు ఇది అంగీకరించలేదు.

ఈ శ్రుతుల విషయము 1925 లో మద్రాసు లోను జరిగిన సంగీత మహాసభలలో కొంత చర్చకు వచ్చినది. 1929, 1930 సంవత్సరములలో మద్రాసు మ్యూజిక ఆకాడమీలో విద్వాంసుల సభలో ఈ విషయము విపులముగా చర్చింపబడి, శ్రుతులు 22 కంటె తక్కువ యుండుటకు వీలులేదని పైన శీష వివరించిన రీతిని నిర్ణయింపబడినది.

అందుచేత శ్రుతులు ఇదే 22 గా.

పద్యసంఖ్యలతో ఈ చర్చను నూచించుట కంటె, ఆ మూలపద్యముల నిట ఉల్లేఖించుట శ్రేష్ఠము.

‘.....అప్పుణ్య రాత్రచతుర్థయామంబున:

“తమ్మి కేలుండఁ బెజ్జి కేల

దండయిచ్చు

లేములుడిపెడు లేజాపు

లేమతోడఁ

దొలకుఁ దయఁచెల్పు చిటునవు

తోడఁ గలఁద

దంద్ర జలభాషుఁ డీట్లని

యానలిచ్చె.’

ఈ రెంటి మధ్యనున్న ప్రక్షిప్త సీసము ‘నీలమేఘముడాలు—’ లేకపోయినను, అన్వయము చెడలేదు. మూల మిట్లుండియుండగా, ప్రక్షిప్తకు లెకతో దీని నిచ్చట మార్చి కూర్చిరి. ఇట్టివే మరికొన్ని: ‘——విద్యజ్ఞనంబులు—— అఖర్ష మహిమాలి ధూర్వహుఁడగు తుగ్వసు వంశంబునం బుట్టిన నీకిట్టి శోభన పరంపరలే మధుకతంబు, లవధరింపును.

“కునియ్య తొమ్మిది యంటపగు

సెనమండ్రంట మోచువార

నే కి పకిటి కూ

రృతగామ లేటి లావరు

లని తావకబాహు వొకటి

యవని భరించెక.

“చిత్రము కృష్ణరాయ నృప

శేఖర నీదగు ధాటికొడి స

ర్యత్రని లింపి కామినుల

వాడకుఁ గాఁపులు వోయిరుక్కల

క్షుద్రయి పాత్రులెల్లఁ గను

గందనిమేనులఁ దొంటి పెద్ద లే

నూత్రముఁ బన్ని నారో బల

నూదను వీటికిఁ గొండ వీటికికా.

“హరిమిఁ గృష్ణరాయ నృప

మంగళ జేతఁ గలిగఁగాము ౧

క్ష్మీరమణిలలామ నిను
మిన్నులుముట్టిన మోహనాలతోఁ
గారణముట్లు లక్ష్మీ గను
గందసి వేడుకఁ గృష్ణరాయనిం
చీరునుకొక, వానిసెడఁ
జెందునె సోదరుఁడైన రుద్రునికా?
“కచస్కత ఫణికంచుకము మాళిపీఠకే
చారంపుఁ బాగ చందంబునొందఁ,
గలయ నంగమున మర్కటకీట కృతమైన
పాగంబు నేత్రసంపద వహింపఁ,
ధ్యాంతగవ్యరశిలా తాడితాలిక చిక్క
తాస్ర పంకము చంద్రమై పొసంగఁ,
దనుభృత క్రాంతవేష్టనలగ్న బస్మి బ
ర్హంబు మువ్వన్నెచుంగై చెలంగ,
నిద్రమేల్కొంచి, సెలయేట
నీడఁగాంచి,
గోపవేషంబు సెడి లొంటి
భూపవేష
మగుట యవ్వన మహిమఁగా
నలికి యచట
విడుచు గజరాజు నీధాటి
వింధ్యవాటి.
“సనకాది దివిజమస్మరింపాల గోపి చం
దన పుండ్రవల్లిక ల్నాకినాకి,
సెలసి వోహోహూహువుల దండియల తంత్రి
త్రైవ్య సింగిణిలుగాఁ దివిచి లివిచి,
సప్త కృత విమజ్జర వాలుకొలింగ
సమితి ముచ్చెలకొల్లఁ జమరిచమరి,
రంభాప్రధానాపురః పృథ్వీసోజ వం
భంబు లెచ్చటఁగన్నఁ బట్టిపట్టి,
తిరుగు హరిపురి సురతరు
సురల మరిగి
బహుళ హళహరి భృతకల
బరిగ నగర
సగర పురవర పరిబృథ
జవన యవన
పుతన భవదసి ననిఁజెగి
కృష్ణరాయ.
“అజకనోటక ధట్టికాఖుర పుటి
హల్యక్ ఖురాసాని పు
చ్చలు వోఁడున్ని, చలచ్చుమా గజమదా
సారపులి స్త్రీ పు
మృల సన్నుందిడి, యేకధాటి భరిరా

కట్టించి తాదృష్టి క్షే
నులఖానోగ్రకపాల మృగపహరి
దూఖాంకల శ్రేణికళా.
“నుమతిఁ బునఃపునారచిత
పోడకదాన పరంపరా వసం
తముల ననంత విత్తము ననం
త ననంతమహాగ్రహార బృం
దమును నొసంగు నిన్నొఱసి
తారనరాకకదా నిలింప భూ
జములు వహించు దుర్యోధము
వట్టదకోకిల కైతవంబునకా.
“ప్రబల రాజాధిరాజ ఏ
ర ప్రతాప
రాజ పరమేశ్వరార్థదు
ర్గా నటిక
సాహితీ సమరాంగణ
సారస్వతామ
కృష్ణరాయేంద్ర కృతిని ని
ర్మింపు మనిరి.

అని విన్నవించినకా బ్రహ్మస్థాంత్రంబుండనై.”
ఈ మూలపీఠికలో విద్యజ్ఞులు కృష్ణదేవ
రాయ కవిసారస్వతామని తుర్వను - తుర్వక -
వంశంబు మాత్రమే ప్రస్తావించి, తద్వంశ
చరిత్రను విడచాడెనుట స్పష్టము. సుద్రసిద్ధ
రాజకవి ‘రాజాధిరాజ పీఠప్రతాప రాజపరమే
శ్వరి’ బిరుదులచేతనే తద్వంశము గుర్తింప
బడును. కావున, పెద్దన మహాకవి త్ర పద్యము
లిక్కడ చేర్చనక్కరలేదు. చేర్చదలచిన యెడ
లా పద్యముల నట్లే చేర్చవలెను కాని, నూతన
పద్యములను చేర్చనక్కరలేదు; పాతాంతరము
లను కూర్చనక్కరలేదు.

క్రీ. శ. 1512 ప్రాంతములో ఒకసారియు,
క్రీ. శ. 1520 ప్రాంతములో ఇంకొకసారియు
కల్పరిగ - సగర - దండయాత్రలు కానింప
బడినవి. కావున, ఆముక్తమాల్యద పీఠికలోని
‘కలబరిగ నగర... సగరపుర... యవన’ దండ
యాత్ర క్రీ. శ. 1512 ప్రాంతముందలి మొదటి
దండయాత్రగానే లెక్కించవలెను.

ఇట్లే పీఠికలోని ‘ఖుగాసాని... ఏదులఖాన్’
బీజపూర్ స్లేచ్చ దండయాత్రకూడ క్రీ. శ.
1510-11 ప్రాంత యుద్ధము నుటయే
చూచుగలుగు.

మరియు, గ్రంథావతారికయందలి, 'బల
మాదన వీరిటి (అమరావతి), కొండవీటి, వింధ్య
వాటి, పోడకోదాన (కులాదాన)' కాలము
అన్నియు క్రీ. శ. 1515 ప్రాంతపు 'కలింగదేశ
విజయభవన' చెందినవేకాని, తదవస్థములుకావు.
క్రీ. శ. 1515 తేది ఆహూత కావనములో
'కృష్ణదేవ మహారాయలు... కలింగదేశ దిగ్వి
జయాశ్శమై విచ్చేయుచు' ఉన్నట్లు చెప్పబడినది.

మనుచరిత్రమందలి 'చిన్నా దేవియు'
శుభమతి తిరుమలదేవియు అంతః
పుర చరిత్రకును, ఆముక్తమాల్యదయందలి
'తిరుమలదేవియును నన్ను పూర్ణాదేవియుఁ గమలాబ్జ
ముఖయు' అంతఃపుర చరిత్రకును మధ్యవ్యత్యా
సమున్నది. దీని సాధారణముగా తీసికొని, కృష్ణ
రాయల భార్య చిన్నాదేవి జీవించియుండగా
మనుచరిత్ర రచింపబడినదనియు, ఆమె మరణా
నంతరము ఆముక్తమాల్యద రచింపబడిన
దనియు, అందుచేతనే కొత్త దేవేరులపేరు
దీనిలో పేర్కొనబడినవనియు నిర్ణయింప
వలెన్నది. కాని, శిలాశాసనములలో వీరి
పేర్లెక్కడను పేర్కొనబడలేదు.

క్రీ. శ. 1514 తేది తిరుపతి శిలాశాసన
ములో 'చిన్నా దేవమృంగారు ... తిరుమల
దేవమృంగారు' మాత్రమే రాయల దేవేరులుగా
పేర్కొనబడియున్నారు. స్వప్న వృత్తాంత
వివరణములో 'విద్యజ్ఞనంబులు—ప్రియోపభోగ
పరిశిష్టభోజనంబులను యితోధిక బహుప్రేయసీ
ప్రాప్తి'ని నూచించినప్పటికిని, కాలవ్యవధిలేకనే
కొత్త దేవేరుల నావిద్యజ్ఞులు వర్ణించుట
చరిత్రసమ్మతము కాదు. కాబట్టి, కల్పిత
ప్రక్షిప్త చరిత్రతో గ్రంథరచనాకాలము నిర్ణ
యింపబడదు.¹

'భువన విజయాశ్శమై' కంద పాద
చరిత్ర పారిజాతములోను, మనువులోను, పోర్చు
గీసు చరిత్రలోను వర్ణింపబడినవేకాని, రాయల
ఆముక్తమాల్యదలో వర్ణింపబడలేదు. ఈ
'విజయభవన' చరిత్రను పీఠుసుక్రింది వాక్యము
లలో వివరించియున్నాడు.

'The feasts begin ('in the House
of Victory') on the 12 th September
(1520), and they last nine days.'

ఈ నవరాత్రిపండుగ క్రీ. శ. 1520 తేది
నాటిదని చారిత్రకులు లెక్కించియున్నారు.²

కాబట్టి, క్రీ. శ. 1520 తేదికి పూర్వము
రచింపబడిన ఆముక్తమాల్యదలో తదనంతరము
రచింపబడిన మనుచరిత్ర పద్యములు చేరుటకు
వీలులేదు.

స్వల్పవిజయములను వర్ణించిన రాయలు తన
కావ్యములో 'విజయభవన' సుప్రసిద్ధచరిత్రను
వర్ణించలేదనుట సహేతుకముకాదు. అవతారిక
లోని 'గజ (పతి) రాజు—వింధ్యవాటి'
పలాయనము, కావ్యాంతముందలి 'జయసన్నా
హార్పణీవాద్యభీతుడీశేభేశ్వరీ' పలాయనము
తరువాతనే ఆముక్తమాల్యదా రచనయు,
'భువనవిజయ సంసక్తు' నిర్మాణమును ప్రారం
భమై పూర్తికావించబడినది తోచుచున్నది.

'This house is called the house of
victory as it was made when the
king came back from the war against
Oriya.'

ఉత్కల విజయానంతరమే 'విజయభవన'
నిర్మాణము కావించబడినట్లు పీఠుసుక్రింది
యున్నాడు.

కథలోని దశావతారవర్ణనలో మాడ మను
చరిత్ర పద్యములను చేర్చబడదు. చేర్చనక్కర
లేదు. మరియొక వ్యాసములో వీటిని
పరిశోధింతుము.

1. 'ఆ విభు ననంతరంబు ధరావలయునుఁ బూని తీవు రహిమై దిరుమ
లదేవియును చిన్నమాంబాదేవియుఁ గమలాబ్జముఖులు దేవేరులుగాకా.'

ఇదియే చరిత్రానుగుణ్యమైన మూలపాతము. కమలవదన తిరుమలదేవి చంద్రవదన చిన్నాదేవి
పారిక లోపుమనీషియి, విశేషణము వ్యక్తికామపాచకమైనది.

కావ్యాలంకారసంగ్రహం, రసమంజరి, చంద్రాలోకం

శ్రీ బులుసు వేంకటరమణయ్యగారు

౧

సమగ్రముగను, ఛందో, వ్యాకరణ సాంకర్ష్య రహితముగను రచింపబడిన యలంకార గ్రంథములలో మూర్తికవి గ్రంథమును కావ్యాలంకారసంగ్రహమే మొదటిది; తుదిగ్రంథమనిప్పటి వఱకు నిదియే. దీనికి బూర్వము వెలువడిన కావ్యాలంకార చూడామణి విషయాంతర సాంకర్ష్యయుతము; రసాధరణము శృంగారరస స్వరూపమాత్ర ప్రతిపాదకము. మఱియు నిది విషయవిశేషనమున మేలయినది.

దీనికి 'నరసభూపాలీయ' మనుపేరుప్రసిద్ధముగ నున్నది. ఆ పేరుగ్రంథమున నెచ్చటను గాన్పింప లేదు. ఏతస్మాల్ మనదగు 'ప్రతాపరుద్ర యశో భూషణము'నకు 'ప్రతాపరుద్రీయ' మను వాడుక కలిగినట్లేదీనికిని పయి 'నరసభూపాలీయ' వామము కలిగియుండవలెను. ఈ గ్రంథమందలి పంచమాశ్వాసాంత గద్యయందు మాత్రము 'నరస భూపాలీయ' పదము చేర్చబడినది. అది పయి వ్యవహారమునుబట్టి ప్రాచీనులు కాని, యిప్పటి వారుగాని చేర్చినది కావచ్చును.

ఏతద్గ్రంథకర్తృత్వముంగూర్చి కొన్ని యభిప్రాయభేదములు కలవు. దీనిని రచించిన మూర్తికవియు, వసుచరిత్ర హరిశ్చంద్ర నలో పాఖ్యానములకు రచించిన రామరాజ భూషణుడు అభిన్నలను వాద మొకటియు, భిన్నలను వాద మొకటియు, చాలయేంద్రపాలులెలుగు దేశమును కలకరపఱచినవి. ఇప్పటికి 'ఇరువు రభిన్నవ్యక్తులే' యను వాదమే నిలిచినది. అయినను వ్యతిరేకవాదులు లేకపోలేదు. పయివాదముల సారాంశముక్రింద నీయబడును.

భేదవాదులు స్వాభిప్రాయ సువర్ణకములని క్రిందిప్రమాణముల నొసంగుచున్నాఁ.

౧. మూర్తికవి త్రండి వేంకటరాయ భూషణుడు; రామరాయభూషణుని తండ్రి నూరపరాజు.

౨. నరసభూపాలీయము గద్యభాగములలో '... త్రిహనుమత్ప్రసాదలబ్ధకవితాసార ...' అనియు, వసుచరిత్ర, హరిశ్చంద్ర నలో పాఖ్యాన గద్యభాగములలో శ్రీరామచంద్ర చరణార విందవందిత...' అనియు నున్నది.

౩. నరసభూపాలీయ తైలి యప్రాథమ; తక్కిన గ్రంథముల తైలి ప్రాథమ.

ఆ భేదవాదుల ప్రత్యుత్తరము లిని—

౧. మూర్తికవి తండ్రిపేరు నూరపరాజు; అతఁడు వేంకట దేవరాయల యాస్థానమునకు భూషణుఁ డగుటచే, వేంకటరాయ భూషణుఁ డయినాఁడు. అరితీగనే మూర్తికవి కృష్ణదేవరాయల యల్లుడగు రామరాయల కథ కలంకార భూతుఁడగుటచే 'రామరాజ భూషణుఁడను విరుద మీతని కల్పినది. నరస భూపాలీయ రచనాకాలమున కాతనికి ఆ విరుదములేదు; కాన అందు మూర్తికవి తన పేరి నే చెప్పికొనెను. తండ్రికి విరుదమున్నందున ఆ విరుద నామమునే యుపయోగించి మొదటి పేరి నుపేక్షించెను. వసుచరిత్ర రచనకుముందే అతనికి విరుదలార్థము కలిగినది. కావున పయి గ్రంథద్వయమున అనామమునే యుపయోగించి కొనెను. అప్పుడు తన తండ్రిపేరు 'నూరపరాజు' అని చెప్పట దోషముకాఁజాలదు.

౨. మూర్తికవి తొలుత హనుమద్భక్తుఁడు. క్రమక్రమముగ ఆ హనుమద్భక్తి ఎక్కువయి అతఁడు శ్రీరామచంద్రుని భక్తుఁడయ్యెను. అప్పుడును మూర్తికవికి హనుమంతునియొడ భక్తి కొనవడలేదు. కావున నే వసుచరిత్ర, హరిశ్చంద్ర నలో పాఖ్యానముల గద్యలలో రామచంద్రునితో పాలు పఠననందనుఁడును పేర్కొనబడి యున్నాఁడు. ఒక దేశతయందు భక్తియున్నచో వేటొక దేశతయందు దుండరాదని నియమము లేదు.

3. సరసభూపాలీయము లక్షణగ్రంథము. శాస్త్రీయవిషయ వివేచనమునకే కాని కవితాచమత్కార ప్రదర్శనమున కది తగిన యవకాశము నీయఁజాలదు. తక్కినవి ప్రబంధము లగుటచే తత్ప్రదర్శనమున కత్యంతము నవకౌలములు. కావున శైలిభేదమును విభిన్న కర్తృత్వమున హేతువుకాఁజాలదు.

భేదవాదులలో గొందఱు 'రామరాజభూషణ' పదము విరుదవాచకము కాదనియు, భట్టుమూర్తి రామరాజగ్రంథకు భూషణప్రాయఁడుగాని రామరాజునకు భూషణము కాఁజాలఁడనియు, పయిపదము విరుదవాచకమే యైనచో 'రామరాజ సభాభూషణ' వంటిదో యొకటి యుండవలెననియు జెప్పుచున్నారు. కాని యియ్యది యభేదవాదమును ప్రతిఘటించుటలో నసమర్థము. కాకపియుఁడగు పార్థివుఁడు కాకపార్థివుఁడును, దేవప్రాజకుఁడగు బ్రాహ్మణుఁడు దేవప్రాహ్మణుఁడు నయినట్లు మధ్యమపదలోపి సమాసాశ్రయణమున 'రామరాజభూషణ' పదమునకు 'రామరాజ సభాభూషణ' అనురీతి సర్థమును గ్రహింప వలెగను. కాని పయిసమాసము-ఎచటనో, అగతికముగు నపుతే విధిలేక యాశ్రయింపఁబడును. అప్పుడు పయిపదము విరుదవాచకము కాక వ్యక్తి వాచకమే యనువారి మతమునఁ గూడ దాని యాచిత్యము విచారణీయమేకదా!

మూర్తికవి రామరాజభూషణు లభిన్నులనుటకు ముఖ్యమగు కారణము లివి:—

౧. వసుచరిత్ర వ్యాఖ్యాతయగు సోమనాథకవి తత్కర్త భట్టుమూర్తియనియే చెప్పియున్నాడు. ౨. ఆంధ్రకామదీ వివరణమున '... ముప్రత్య యాభావపూర్ణిసాని పెద్ద నార్యకృతి కష్టేణ భట్టుమూర్తి మహాకవి నా విరచితే వసుచరిత్రే' అని వసుచరిత్ర, భట్టుమూర్తి కృతమనియే చెప్పెను. 3. 'అల్లసాని పెద్దన అటునిటు శేష్యు, నుక్కులిమ్మన్న ముద్దు ముద్దుగా శేష్యు, భట్టుమూర్తి బావురని యేష్య' అని తెనాలిరామలింగని కర్తృకముగఁ జెప్పఁబడు కథాసంప్రదాయమునుబట్టి, భట్టుమూర్తి యేడుప్ప నుదాహృతముగు పద్యము వసుచరిత్రములోని 'ఆ జాబిల్లి చెలుంగు' అనునదగుటచుట్టి

పయివాదమునకే బలము కలుగుచున్నది. పయికథ యథార్థము కాకున్నను, దీనివలన భట్టుమూర్తియే వసుచరిత్రకర్తయని లోకుల వ్యవహారముని మాత్రము నిశ్చయింప వచ్చును.

మూర్తికవికిఁ దిరుమలరాయల యొక్కయు, దదగ్రజుఁడగు రామరాయల యొక్కయు నాశ్రయము లభింపకపూర్వ మతఁడు వారి మేనల్లుఁడగు ఓబళి సరసరాజు నాశ్రయించి, తన కావ్యాలంకార సంగ్రహము నాతనికిఁ గృతించి, తమ్యాలముగ రామరాయలయాశ్రయమును సంపాదించి, యాతని దక్షకుఁ బాత్రుఁడయ్యెను. ఆ యుగవామే కవికి 'రామరాయభూషణ' విరుదవాదమును— అనన్యసామాన్యమును లభింపఁజేసినది.

ఇతఁడు శ్రీకృష్ణదేవరాయల యాస్థానములోని యప్పదిగ్గజముల లోనివాఁడని ప్రతీతి. కృష్ణరాయల సమకాలినుఁడగు అల్లసాని పెద్దనా మౌఖ్యఁ డీతనికి గురువని యాంధ్రకామదీ వివరణముచుట్టి, కథలనుబట్టి తెలియుచున్నది. శ్రీచిలుకూరి వీరభద్రరావు పంతులుగారు 'చీర్లకర్ణాటరాజ్య చరిత్రము'న రామరాజభూషణుఁడు కృష్ణదేవరాయల యాస్థానములోని వాఁడు కాఁడని వ్రాసియున్నారు.¹ 'అతని వసుచరిత్రయందలి

చ. తిరుమలరాయ శేఖరుని

సరసమౌళిపూర్ణి యజిభి

కరయన శేష్యర ప్రసిత

ఖాసబలంబుల జన్మనేమని

ధరఁబెనుగొండ కొండలును

దద్యపచర్యకపాల మాలికా

పరికర భూషితంబులయ

బల్లిడేగాంచెగిరికభావమున్. [౧౫౯౪

అను పద్యముచే శ్రీ. శ. ౧౫౭౭]

సంవత్సరమున జరిగిన పెనుగొండయుద్ధము నూచింపఁబడు చున్నందున నంతకుఁబ్రేగా నతఁడు జీవింపవలసి యున్నది. శ్రీ. శ. ౧౫౩౦ నాటికే కృష్ణదేవరాయలు కీర్తిశేషుఁడయ్యెను. కానఅతనికి కాలమున భట్టుమూర్తికవి యుండుట పొసఁగదు' అని శ్రీపంతులుగారి యభిప్రాయము. కాని మూర్తికవి శ్రీ. శ. ౧౫౧౦ త. సం. ప్రాంతమున పుట్టివాఁడనుకొన్నచో

1. ఆంధ్రకవుల చరిత్రము; ద్వితీయభాగానుబంధము. పు. ౧౯౭.

నతఁడు శ్రీ. శ. ౧౫౩౦ సం. వఱకు రాజ్య మేలిన కృష్ణరాయల యాసానపండితుఁడగుట కాని, ౧౫౮౦ సం. తుఁబ్రెగా జీవించియుండుట కాని యసంభవము కా నేరదు. సుమారినఁబడి సంవత్సరముల వఱకు జనులు జీవించియుండుట యిప్పటికిని గలదుకదా! రామరాజు (కృష్ణ దేవరాయల యల్లుఁడు) కృష్ణదేవరాయల కాల ముందును, అంతకుఁ బూర్వమును మీరుఁడై సేనలను నడిపించినట్లు జీర్ణకర్ణాట రాజ్యచరిత్ర ముననే (పుట ౨౧౦) కలదు. అళియరామ రాజు శ్రీ. శ. ౧౫౭౫ వ సంవత్సరపుఁ దల్లి కోట యుద్ధము నాఁటికి సయితము కనురుఁడై యున్నట్లు చరిత్రకారులందఱును వ్రాసి యున్నారు. అట్టిసితిలో నతని కాలపువాఁ డగు భట్టుమూర్తి మూత్రము కృష్ణరాయల కాల మునఁ బండితుఁడు కాకుండుటయు, శ్రీ. శ. ౧౫౮౦ కఁబ్రెగా జీవించుకొందుటయు సంభవ ములు కావు.

కృష్ణరాయల కాలమునాఁటికి మూర్తికవి బాలకవి కావచ్చును. విద్యావ్యాసంగమున నుండుటచే నప్పుడతఁ డేగ్రంథములను వ్రాయక పోయియుండవచ్చును. కృష్ణరాయల కాలము నాఁటి యతని చాటుపులు చాల ప్రచారమున నున్నవి.

భట్టుమూర్తి రచించిన మూడుగ్రంథములే మనకు లభించినవి. అవి ౧. (నరసభూపాలీ యము) కావ్యాలంకార సంగ్రహము; ౨. వసు చరిత్రము; ౩. హరిశ్చంద్ర నలోపాఖ్యానము. వసుచరిత్రము నందలి 'శ్రీ రామక్షితిపున్' అను పద్యముంబటియు, హరిశ్చంద్ర నలోపాఖ్యా నము నందలి 'వనధిలంఘన' అను పద్యపాదముంబటియు నితఁడు చాలకృతులను, గ్రంథము లను రచించినట్లు తెలియుచున్నది. 'వసుచరి త్రాదికావ్యక్షీత' అనునపు డాదికబిరుదున హరిశ్చంద్ర నలోపాఖ్యానమును గ్రహించిన బాధకములేదు

రామరాజభూషణుఁడు సంగీత కళారహస్య వేది. తత్కళాభిలాషి. అతఁడు తన్నునరించి 'సంగీత కళారహస్యనిధి' నని చెప్పికొని యున్నాఁడు. అతని పద్యము లనేకములు సంగీత విషయప్రచురములు; మఱియు రామ రాజు గాన నాట్యాదిప్రియుఁడు; కావున తన యలంకారగ్రంథ కృతిపతియగు నరసరాజు బాశ్రయమున మూర్తికవి రామరాజప్రాపుఁ డైంది యతని కభిప్రాయులగు 'బహు సంస్కృ తాంధ్రకృతు'లను (పాటలను) రచించి యతని వలన నసమాన గౌరవములను పొందియుండ వలెను.

శ్రీ వీరేశలింగము పంతులుగారు రామరాజ భూషణుని వసుచరిత్రమే తొలిగ్రంథమని, నరసభూపాలీయను రెండవగ్రంథమని చెప్పి, అందులకు 'హరిశ్చంద్ర నలోపాఖ్యానము' లోని 'వసుచరిత్రాది కావ్యక్షీత' పదము ప్రమాణీకరించి యున్నారు. వసుచరిత్రము తొలిగ్రంథమగుటచేతనే కవి దానినే తొలుతఁ బేర్కొనెనని వారి యభిప్రాయము. అట్టి నిశ్చే శము కవికృత గ్రంథములలో నదియే ప్రధాన మను సంశయము లేటపడునుగాని ప్రథమమను సంశయము తెలుపదు. శ్రీనాథుఁడు 'నైషధాధి నుచోప్రబంధములు పెక్కు' అని కాశీఖండ మునఁ జెప్పికొనివాఁడు. అచట నిజీరిలి నైషధ మతని రచనలలో నుత్తమమనవలెను. అదే మొదటిదనినచో 'దిన్నారి పొన్నారి విజిత కూశటినాఁడు రచియించితిని మరు త్రరాట్పరిత్ర' మను స్వవచనమునకే వ్యాఖ్యాతమగును.

వసుచరిత్రమా తాత్పర్యముల ప్రాథప్రబంధము; ప్రబంధములకెల్ల తలమానికము. కోలా చాల పర్వతమునకు, శుక్తిమతినడికిని గలిగిన గిరికయను కన్యకు ఉపరిచరవనువు వివాహ మాడుట యిందలి కథాంశము ఇది కల్పనలకు గని; అలంకారముల కాటపట్టు నూ క్తిరత్న ములకు సుధాసింధువు; ఉత్తమోత్తమమగు

1. 'శా శ్రీరామక్షితిపున్ మదగ్రజ జయశ్రీలోలు నానాకళా పారిణం బహుసంస్కృతాంధ్రకృతుల బల్కారు మెప్పించి త త్కారుజ్యంబున రత్నచోర హయవేదండాగ్రహారాది స త్కారంబందితి రామభూషణకవి! ధన్యుండ పివన్నిటన్.' [౧-౧౩]

2. 'వసుచరిత్రాదికావ్యక్షీత బహుస్పృహప్రాపితానేక రత్నప్లండ.' [౧-౫౩]

ధ్వనికావ్యము. కావ్యమయ్యను నాటకపద్ధతు లిందుఁ జాల మార్చబడి సొంపు పెంపొందింపఁ బడినది. ఈ ప్రబంధపు పోకడలను, వర్ణనా విధానమును గ్రహించి వ్రాయఁబడిన ప్రబంధ మాలకుఁ బ్రాశస్త్యముకలిగి 'పిల్ల వనుచరిత్రము' లను బిరుదలాభము కలిగినది. దానింబట్టియే వనుచరిత్రప్రాశస్త్యము నందఱును గుర్తింపఁ గలుగుదురు.

హరిశ్చంద్ర నలోపాఖ్యానము ద్వ్యర్థి కావ్యము. శ్లేషకావ్యములలో నిది మిన్నయను కేరుపొందినది. ఇందు హరిశ్చంద్ర, నలకిథలు రెండఱు ప్రతిపద్యమునను వచ్చునట్లు సార్వఁ బడినది. ఇది కేవలము శ్లేషకావ్యమేకాక న్యోగార్థియు లనేకము లుండుటంబట్టి యుత్తమకావ్యమునూడ నగుచున్నదని పండితుల యాశయము.

౨

కావ్యాలంకార సంగ్రహమునకు విద్యా నాథ పండితుడు సంస్కృతమున రచించిన ప్రతాపరుద్రయశోభాభూషణము మూలము ఈ 'తెనుఁగు నర సభా పాలీయ' మునకు మూలము 'సంస్కృత నరసభాపాలీయ' మున్న దనియు, దానిని మూర్తికవి పితృవృత్తుఁడు రచించిననియు, నా మూలగ్రంథము తమ వద్ద నున్నదనియు, శ్రీ మానవల్లి రామకృష్ణ కవిగారు చెప్పుచున్నారు. కవిగారు చెప్పినటులు దీనికి మూలము సంస్కృత నరసభాపాలీయమయినను, అది ప్రతాపరుద్రీయము నకు అనుగుణిమాత్రము కాకలేదు. తెనుఁగు నరసభాపాలీయమును పరికిరించి చూచినచో నది ప్రతాపరుద్రీయము ననుసరించినట్లే తోచును. ఇంతకును శ్రీరామకృష్ణకవిగారు గ్రంథయోగముగ నిశ్చయించువఱకును దీనికి మూలము ప్రతాపరుద్రీయమే యనుకోవలెను.

నరసభాపాలీయమునందుఁ బ్రతాపరుద్రీయ మున లేని విషయములు కొన్ని చేర్చఁబడినవి; ఉన్నవి కొన్ని విడువఁబడినవి; కొన్ని మూలము రీతిని గాక క్షేత్రీకరీతిని వివరింపఁబడినవి. నాయకాభేదములను తెలుపు సంధ్యమున

నిండు మూలమున లేని ధీరాదిభేదములు చెప్పఁ బడినవి; అట్లే కొన్ని తుద్రకావ్యభేదములు- కలిశక్తిలికాదులు వివరింపఁబడినవి. మూల మునగల కామ్రువిషయక చర్యలు విడువఁ బడినవి. కథ, అఖ్యాతికా భేదము నాటక ప్రకరణమంతయు త్యక్తములు. విద్యానాథుఁడు భోజని మతము ననుసరించి యిరువది నాలుగు గుణముల నంగీకరింపఁగా మూర్తికవి యా విభాగమును విడిచి, కావ్యాదర్శాదులలో నున్న యట్లు పదిగుణములనే లెక్కించెను. అక్షణ నిరూపణమున మాత్రము ప్రతాపరుద్రీయమునే యనుసరించెను. అద్దాలంకారములలో గీర్వాణ వ్యాకరణ సంబంధములగు భేదములను విడిచెను.

సంస్కృతమున రూపక వాఙ్మయము చాల ప్రాచీనకాలమునందే వెలసెను. అత్యుము ననుసరించి యాలంకారికులు అక్షణములను వ్రాసిరి. ఆంధ్రమునఁ బందొమ్మిదవ శతాబ్దపుఁ జిహ్మి వఱకు దృశ్యవాఙ్మయము వెలువడిలేదు. మూర్తికవి కాలమున నది లేదని వేఱుగఁ జెప్పఁ బనిలేదు. అత్యుములేనందున అక్షణకరణ మనా వశ్యక మైనది. కావున మూర్తికవి మూలమున నున్న నాటక ప్రకరణము నాంధ్రీకరింపక విడిచిపెట్టెను.

నరసభాపాలీయ మైదావాసముల గ్రంథము; మూర్తికవి దీనిని కావ్యముగను, ప్రబంధముగను చెప్పికొనినాఁడు. ¹ ఇది కావ్యలక్షణముకాని కావ్యముకాదు. సంస్కృతమున 'ప్రబంధ' పదము గ్రంథసామాన్యపరముగ వాడఁబడుచున్నది. ఆంధ్రమున 'ప్రబంధము'నకుఁ గావ్య మను నర్థమే ప్రసిద్ధము. పద్యరచన 'ప్రబంధము' అదియే కావ్యము. కావున నిదియు నట్టిదే! కవి రచించిన దనుభావమే కావ్యమనుటకుఁ గారణముయ యుండవచ్చును.

ఇందఁ బ్రథమాశ్వాసమున నాయకగుణములు మూలముసారముగ వివరింపఁబడినవి. ఖీకయందే ప్రతాపరుద్రీయ ఖీకయందలి విషయములు కొన్ని చెప్పఁబడినవి. నాయకగుణ

1. ఉ. 'ని వాసరింపఁబూనిన య నేక మహాకవివాఙ్మయోప కా రాణము మైన కావ్యము మదంతర మై వెలయంగ' [౧-౧౬]
'కావ్యాలంకార' కులగముం బను మహాప్రబంధమునందు'

నిరూపణ మయిన పిదప నాయకస్వరూపము వివరింపఁబడినది. ద్వితీయాశ్వాసమున ధీరోదాతాది నాయకుల స్వరూపములు, భేదములు, దక్షిణాది శృంగార నాయకుల స్వరూపాదాహరణములు, స్వీయాది నాయకలయు, ముగ్ధాద్యచాంతర నాయకలయు, ప్యాథినపతి కాద్యప్రవిధనాయకలయు అక్షణోదాహరణములు, కావ్యస్వరూపము, అభిధాదివృత్తుల లక్షణము, వృత్తి, రీతి, పాక, ధ్వని, గుణభూతవ్యంగ్య, తుద్రకావ్య స్వరూపములు వివరింపఁబడినవి. తృతీయాశ్వాసమున స్థాయిభావ, విభావాభావ, పాత్రిక, సంచారిభావములు, శృంగారావస్థలు, శృంగారచైట్టలు, భావోదయములు, రససంకరము అక్షణోదాహరణములతో సంగ్రహింపఁబడినవి. చతుర్థాశ్వాసమున పదవాక్యార్థదోషములు, దశవిధగుణములు, శబ్దాలంకారములు, చిత్రము మొదలగు వానికి అక్షణోదాహరణము లీయఁబడినవి. పంచమాశ్వాసమునందర్థాలంకారములకుఁగల పరస్పరసంబంధము, వాని భేదములు, మిశ్రాలంకారములు వివరింపఁబడినవి.

నరసభూపాలీయ మిదివఱకుఁ బలుపురిచే బలుసార్లు ముద్రింపఁబడినది. కాని యొకరును సవిమర్శముగఁ బరిశోధించి ముద్రించినట్లు తోచదు. ఇందలి తృతీయాశ్వాసమున రసప్రకరణమును, ద్వితీయాశ్వాసములోని నాయకానాయక భేదములతోఁజేర్చి సవిమర్శముగ, సవ్యాఖ్యానముగ బ్ర. శ్రీ. వెల్లాల సదాశివ శాస్త్రిలుగారు ప్రకటింపించిరి. కాని యది యేకాశ్వాసమే. వ్యాఖ్యానమున నచ్చటచ్చట మూలమునందలి యసందర్భములు, నపపాతములు బాగుగ విచారించి ప్రదర్శింపఁబడినవి. సమగ్రముగఁ బ్రకటింపఁబడిన ప్రతులలో శ్రీ వావిళ్ల వారు ప్రకటించినది కొంతమేలు. వారు తగుమాత్రపు ఖీకతో (విమర్శతో) దానిని ప్రకటించినారు. ఒక ముద్రణమున దొరలిన స్థానిత్యమును వేరొక ముద్రణమున వారు సవరించుచునే యున్నారు. కాని పరిశోధన మసమగ్రము. కాని దాని ఖీకయందుఁగల విమర్శనము ప్రబంధవిమర్శనములతోలికవిత్వపాకమును, కల్పనలను, శేఖర్యయమైతిని విమర్శించున దయ్యాయన్నది. ఈగ్రంథ ములం

ర్శింపఁదగిన యంశము లిందనేకము లున్నవని స్పష్టపడెను.

మూర్తికవి కవులలో మిన్నయనుటకుఁ బడేనామేమియులేదు. కాని పాండిత్యమునఁ అందును అలంకారశాస్త్ర పాండిత్యమునఁ గూడ నట్టివాఁడే యని చెప్పవలయు. కవిత్వమువేఱు; పాండిత్యమువేఱు. కవుఁని ప్రసిద్ధిఁ జేందినవారు శాస్త్రనిర్మాతలగుట యరుదు. శాస్త్రనిర్మాతలు కవిత్వమున జనులను రంజింపఁ జేయుటయు కష్టము కవులు వ్రాసిన శాస్త్ర గ్రంథములలో సిద్ధాంతముల పట్టున లోపములు కనిపించుట సహజము. నరసభూపాలీయము నందుఁ గవిత్వము మంచి పాకమునఁగి సర్వజన హృదయావర్జకమయి యున్నది; కాని శాస్త్రీయ విషయ ప్రతిపాదనమునఁ గొన్ని లోపములు కానవచ్చుచున్నవి మచ్చనకుఁ గొన్ని —

౧. మూలగ్రంథకౌ. డగు విద్యానాథుఁడు “పూర్వభ్యో భామహాభిఖ్యః పాదరం గిహితాం జలిః, వక్ష్యేనమ్యగలంకారశాస్త్ర సర్వస్వ సంగ్రహమ్.” అని ప్రాచీనాచార్య నమస్కృతి నొనరించెను; కాని భామహుని లేదు విషయము లనుప్రతిపాదించిగాఁ చెప్పలేదు. మూర్తికవినామ నిర్దేశమాత్రమున దృష్టిరాండక ‘సీ. నిజరూప మునకు వనియడెచ్చు వేరొక్క, వెఱుకొందు ధ్వని మీరకలికలమర,..... భామహుల ననిశంబు ప్రస్తుతింతు’ [౧-౧౦] అని భామహులు యోగ్యము నొనర్చిన కావ్య సామగ్రినికూడ వివరించెను. ఈ నిరూపణ సరికాదు. భామహుని కాలమునాటికి ధ్వని వాదము పుట్టనేలేదు. అతఁ డలంకార మార్గ వాది. మూలకారుఁ డేయంశముం జెప్పక తప్పకొనెను; మూర్తికవి తప్పదారింబోకఁ దలంపడెను.

౨. ధీరోదాత, ధీరోద్ధత, ధీరలిత, ధీరకాంతులని నాయకులు నాలువిధములుగ నుండురు వీరందఱు విభిన్నులు. ధీరోదాత్తుఁ డెన్నఁడును ధీరోద్ధతుఁడుగాని, ధీరలితుఁడు కాని, ధీరకాంతుఁడు కాని కాఁడు. మూలకారుఁడు ప్రతాపరుద్రుఁడు ధీరోదాత్తుఁడని, యుద్ధభటులు ధీరోద్ధతులని, కాకతీంద్రుఁడు ధీరలితుఁడని, రాజాశ్రితవ్రాహ్మణులు ధీరకాంతులని యాదాహరణములతో వివరించెను.

తిరిగి 'శి...యంతుల రత్నహారముల నెల్ల ధనంబుల నిచ్చి కొల్పని, శ్రింథితదాల్చి నోబును నృసింహుడు భోగకర్తాప్రవీణుడై.' [నర. ౨-౮] అని ధీరలలితునిగఁ జెప్పెను. ఇది సరికాదు.

3. మూలమునం దనుకూల నాయక లక్షణము ఇట్లున్నది. 'ఏకాయత్తోఽనుకూలః పాత్రో ఏకపాత్రం నాయకాయాం విశేషాను రిక్తోఽనుకూలనాయకః' అనఁగా ఒక్క నాయకయందు విశేషానురాగము కలవాఁడనుకూలనాయకుఁడని యర్థము. అనుకూలనకు భార్యలు పెక్కుఁబడవచ్చు; అందరి యొడలను అనురాగ ముండవచ్చును; ఒక్క నాయకయం దందఱికంటె పెక్కువ యనురాగమున్నఁ జాలును. మూర్తికివి 'చ...యొక్కకాంతకే, వలచి గుణాభిరామఁ డగువాఁ డనుకూలుఁడు.' అని చెప్పెను. ఈ యనుకూల లక్షణమును బట్టియు, '...నోబధూపనం, దనుడగు నార సింహుఁడెల దానరమాప్రియుడయ్యె శెంత యున్' అను నుదాహరణ భాగమునుబట్టియు, నాయకకు నాయకునియం చెక్కువ యనురాగ ముండవలెనను విపరీతార్థావగతి కెక్కువ యవ కాశమున్నది.

౪. ఉపమానమును జెప్పి యుపమేయముం జెప్పక, యారెండింటికీ నభేదము చెప్పటల యధ్యవసాయము. దానితోఁగూడిన లక్షణ పాద్యవసాయలక్షణ. మూలమున దీనికి 'కాక తీయవంశపారావారముచంద్రుఁడు పుట్టె'నని యుదాహరణము కలదు. అచట నుపమానమును చంద్రపదమే కలదు ఉపమేయ వాచకమును ప్రతాపరుద్ర పదములేదు. చంద్రప్రతాపరుద్రుల కెచట నభేదము.

పయి లక్షణ కుదాహరణముగ మూర్తికివి 'క...పోచి రాజవంశ, సిరరత్న సుధమున నృసింహుడు పుట్టెన్.' [౨-౬౫.] అని వ్రాసెను. ఇచట 'నృసింహ'పదము శ్లిష్టము. అది యుపమానమును, ఉపమేయమును గూడఁ గావచ్చును. ఇది పాద్యవసాయోదాహరణము కావలెనన్న నృసింహశబ్దము తీసివేసి 'వేట'క శబ్దమును జెప్పట యుచితము.

౫. వ్యంజకమును శబ్దమువల్ల సేగాక వాచ్యా

ద్యగ్రముల వల్లను వ్యంగ్యార్థ ప్రతీతి కలుగును. కావున నట్టియొడ వ్యంగ్యార్థమున కర్థాంతర సమేతత్వము (వేటొక యర్థముతోఁ గూడి యుండుట) కలదు. అది దానికి సామాన్య ధర్మము. అక్షతామాలవ్యంగ్యము అత్యంత తీరస్కృతము, అర్థాంతర సంక్రమితము నని రెండువిధములు ప్రకృతానుపయోగమును సర్వము వ్యంగ్యార్థమున సంక్రమించినచో అర్థాంతర సంక్రమితము గు ను. రాముఁడు తన్నుగూర్చి చెప్పికొనునపుడు 'రాముఁడను గాన సర్వమును సహింతు'ననుచో, తాను రాముఁడనని వేఱుగఁ జెప్పనక్కఱలేను. ఆ పదమచట నుపయోగములేనిదయి 'సీతా వియోగాదులనుసహించినవాఁడ'నను వ్యంగ్యార్థ మున సంక్రమించుచున్నది. ఈ యర్థాంతర సంక్రమితము నరసభూపాలీయమునఁ జాలిచొట్ట 'అర్థాంతరసమేత' మని చెప్పఁబడినది. వ్యంగ్య సామాన్యధర్మమును నర్థాంతర సమేతత్వము వ్యంగ్యభేదమును తెలుపఁజాలదు.

౬. వాచ్యార్థానుపత్తి, వాచ్యార్థముతోడి సంబంధముకల లక్షణ ననుసరించి వచ్చు వ్యంగ్య మత్యంత తీరస్కృతావశ్యత వాచ్యమునఁ బడును 'గంగయందు గొల్లపల్లె కల'దని చెప్పి నపు డట్లుండుట యనుబంధము; అచట గంగకు, దీరమునకు సామాన్య సంబంధ మున్నదికావున 'గంగయొద్దను గొల్లపల్లె కల'దను లక్ష్యార్థము కలుగును. దానివలన పల్లెయొక్క చల్లదనము, పవిత్రత మొదలగు గుణములు వ్యంగ్యములగును. మూర్తికివి పయిధ్యనికి 'క. ఖరఖర...ఖరకర తురగోత్కరమై, కర మమను నృసింహధాటి కావయ మనఁగన్' అని యుదాహరించి అతిక్రమింపఁబడిన సామ్యముగల నూర్వాశ్య ములు కలదను బహుప్రసా సమాసమున 'తీర స్కృత స్సార్థము' కలదని వ్రాసెను. [౨-౧౧౩, ౧౪౪.] ఇది సరికాదు ఇందలి వ్యంగ్యార్థమును కవి వివరింపలేదు. బహుప్రసా యందు 'కలవాడు, కలది' అనునవి వాచ్యములు కాకపోవుటచే ఆ సమాసము అత్యంత తీర స్కృతములని కవి పొరపడియుండవలెను.

౭. శబ్దకృతి మూలాలంకార ధ్వని కి 'శోమలి పద్మిని; నరసరాజు ఇనుడు.

తత్కర సంస్కర్యనమున సే యీమె తెలఁగును'

అని యుదాహరణము. ఇచటఁ బృథ్వీ, ఇన శబ్దములు నాసారకము అయినను [పద్మిని = కమలినీ, పద్మినిజాతీశ్రీ, ఇనుఁడు = నూర్వఁడు, రాజా.] ఇది శబ్దకీర్తనని కుదాహృతి కాఁజాలదు. దానియందన్ని పదములును శబ్దములు కావలెను. అట్టి పదములు ప్రకృతాగ్రమునేగాక యప్రకృతారమునగుడఁ తెలుపును. అప్రకృతార్థ కథనము అసంబధము కాకుండుటకై వాచ్యప్రతియమానముల కుపమానోపమేయ భావముగాని యభేదభావముగాని కల్పింపఁబడును. పయి యుదాహరణ పద్యమునఁగల 'కొమలి, స్పృశింసా! ఘనబలసింహా!' అను పదము లశ్లిష్టములు. ఇచట కొమలి కమలి మలకు, రాజనూర్వలకు నుపమానోపమేయ భావము వ్యంగ్యమువలనఁ గలిగినను, శబ్దకీర్తననిలక్షణా సంఘటితముగలు ధ్వనికాఁజాలదు. వ్యంగ్యమంతయు ధ్వనియే యగునను నియమము లేదు.

౮. గర్భతః సిద్ధాత్ శక్తిమాలంకారకర్తృవత్సద్ధ్వనికీ ('నరసరాజాగారి) - చారుయశోప ధూమణికి సారసవైరి ముఖంబు; తారకలో సారసఖాంకురంబులు; శంకరశైల, హిమాద్రు లాత్మరక్షోదచామూర్తి; సితాబ్జములు సాంపగు లోచన పంకజాతముల్.' [౨-౧౨౩] అని యుదాహరణ మీయఁబడినది. ఇచటఁ బరిణామము వాచ్యమగు నలంకారమనియు, దాని వలన నరసవిభుని కీర్తి ముల్లోకములు నిండు ననునది వ్యంగ్యవనియు సమన్వయము చేయఁ బడినది. ఇచట వాచ్యమగు నలంకారము రూపకము; పరిణామముకాదు. కీర్త్యాదులగు నుపమేయములందుఁ గాంతాత్వాద్యుపమానత ఆరోపింపఁబడిన రూపకమని, ఉపమానమం దుపమేయో యారోపింపఁబడిన పరిణామమని యలంకారిక సిద్ధాంతము. 'అపేద్యగ్జమున విక్షించుచున్న' దనునపుడు ఉపమానముగు నబ్జము విక్షిణ క్రియోపయోగి కాఁజాలదు నందునఁ దద్రేయోజనార్థ మది దృక్పక్కుగాఁ బరిణమించును. అది పరిణామముగను. కాన మీది వివరణము తప్పు. వఱియు 'సితాబ్జములు లోచనము' లన్నఁజాలును. 'లోచన పంకజాతముల్' అనఁ బనిలేదు.

F. చిత్రకావ్యమున కుదాహరణముల నిక్తునని చెప్పియు ఈయనేలేను.

౧౦. 'నాయికా నాయకులలో నొక్కరికే యనురాగమున్నను; ఆ యనురాగము ఉభయ నిష్ఠమైన తిర్యగ్ స్నేచ్ఛలవయక మయినను; ఒక్క శ్రీకి పెక్కుగు పురుషుల యందును రసాభాసమగు'నని ప్రతాపరుద్ర యమునందలి రసాభాసలక్షణము. నరసభూపాలియమునందు మాత్రము 'పలువుర కొకకామిని పయి వలపున్నను, ఒక్కవారనికిఁ బలువురిపై వలపున్నను, మృగవివాగాదుల వలపు నిబద్ధమయినను రసాభాసమగు'నని చెప్పఁబడినది.

ఇది తూలముకంటెఁ జాల నేఱునది. [౩-౧౪౪] మూలమందలి 'ఒక్కరికే ప్రేమయుండుట, అనురాగము స్నేచ్ఛకమగుట' ననుభేదము లిందు విదురఁబడినవి. దీనిబట్టి వేళ్ళకంటె యంతరలగు శ్రీలకు బహుశాయక గతమగుననురాగము రసాభాసముకాదను వివేచి తగ్గు కలుగుచున్నది.

౧౧. 'ప్రకృతోపయోగముగ ఉపమేయమునందు ఉపమానత్వ మారోపించుట పరిణామాలంకార' మని యిందలి లక్షణము. ఇది వఱకు వివరింపఁబడిన (౮.) విషయవిచేపనముం బట్టి యిది రూపకలక్షణమగును గాని పరిణామ లక్షణముకాదు. దీని కనుగుణముగ నే 'దేవశ్రీల కాగిలికొఱకు స్వర్ణమునకేగు శత్రురాజులకు నరసరాజు కత్తి నీలాలనిచ్చెన యయిన'దని యుదాహరణ మీయఁబడినది. ఇచట నుపమేయమగు కత్తియందు నిచ్చెన తన మారోపింపఁబడుటచే నీది రూపకోదాహృతి యగుట యుక్తము. ఈ గ్రంథమునందలి రూపకలక్షణము అస్పష్టముగ నున్నను చివఱకు దీనిలోని పరిణామలక్షణముతోనే సరిపడుచున్నది. పయి యుదాహరణమునకును, రూపకాదాహృతికిని భేదములేదు.

౧౨. అప్రస్తుత వృత్తాంతమువలనఁ బ్రస్తుత వృత్తాంతము గమ్యమానమగుచో సప్రస్తుత ప్రకంసాలంకృతి యగును. దాని కుదాహరణముగ నిందు [౫-౧౭౫.]

క. 'ననలు మొలకైతే దేసలు

చినికెం జిగురాకు గండె జెదగె నలితరుల్
చనువున నీపూడింగకు

ఘనమైననృసింహపాండు కలుగగఁబోలున్.'

అని యాదావరణ మియ్యబడినది. ఇచట పూవుడింగ వృత్తాంతమువలన నాయకా వృత్తాంతము లోచించుచుండుట యుక్తము; కాని 'ఘనమైన నృసింహపాండు కలుగగఁబోలున్' అని వాచ్యముకూడ నందుఁ బ్రవేశించుటచే నిది పయియలంకారమున కుదాహృతి కాఁబడదు. 'నృసింహపాండు'నకు అప్రస్తుతమగు నర్థమును కల్పించుట యసంగతము.

౧౩. సరగభూపాలీయమున అరాలంకార ప్రకరములో రసజల్, ప్రేయ, ఊర్జస్వి, సమాహితములను నాలుగలంకారముల నామము లీయఁబడినవి; కాని, వాని లక్షణోదాహరణములు లేవు. మూర్తికవి వానింగూర్చి వ్రాయుచు ఇవి 'అసమరప్రకరణమున రసభావాద్యుపనిబద్ధ రసములుగానన్' ఇచట వివరింపలేదని వ్రాసినాడు. [౫-౨౩౦] దీని కర్థమేమో! కాని రసప్రకరణమున వీని సంగతియే లేదు.

౧౪. దోష నిరూప. సందర్భమున సంస్కృతమునే యనుగరించి ఛందో, యతి భంగములను మాత్రమే తెల్పి, ప్రాసభంగమును నిరూపింపకుండుట అనుచితము; అది ప్రధాన దోషములలో నొకటి.

౧౫. పరస్పర విరుద్ధవిషయములకు రూపక, పరిణామాలంకార చర్చయోదాహరణము; మచ్చునకు ముఖ్యకటి. మూలమందలి గల్ల, కటిశబ్దములతోఁబాటు ఇందు 'చన్నులు, కన్నులు' కూడ గ్రామ్యములేయని చూడఁబడి యనుసరింపఁ బడినది. కాని పయి 'దుష్ట' పదములతోఁ గూడిన చక్కని పద్యము¹ వ్రచించితము లాటానుప్రాసమును శబ్దాలంకారమున కుదాహరణముగ నీయఁబడినది. [౪-౭౮]

ఈ గ్రంథమునఁ గొన్నియెడల కొన్ని విషయములు చర్చింపఁబడి యాయఁబడిన లక్షణ

ములు చాలి అప్పద్ధముగ నున్నవి. ఇది లక్షణ గ్రంథమైనను పద్యకావ్యగుటచే ఛందోయతి ప్రాససంబంధికొలకు లక్కఱలేని పెంపు, అవాచకముల కూరుపు ఎక్కువయినది. కొన్నిట సంప్రదాయములు కొలనడిసినవి. మచ్చునకుఁ గొన్ని—

౧. కావ్యములు 'అంగనాజన విలాసాలాప లీలా సమప్రాదుర్భావములు' [పుట ౧౧.] అని యిందుగలదు. 'కావ్యములు కాంతా సమీకము' అని దీనింపిడితార్థము. కాంత తన యభిప్రాయముప్రియునకు మూటలచే గాఢ చేష్టలచే తెలియఁజేసిన సేవమత్కారము. కావునవ్యంగ్య ప్రధానమగు కావ్యమే యుత్తమము. అలంకారికులందఱి మతము నడియే. అట్టికావ్యమే కాంతాసమీకమగును. ఇందు దానికి విరుద్ధముగ 'అలాపలీలాసమ ప్రాదుర్భావ' అని చెప్పఁబడినది.

౨ రసగర్భరూప నిరూపణ సందర్భమున మూర్తికవి 'వాచి దుఃఖమైన గుఖవైభవమైన విటివిటాలియుం, దావలపూర్ణమై సహృద యాత్మలఁ గేవలహర్షపై తగన్' [పుట ౬౩.] అని చెప్పెను. నటులందుఁ గాన్పించు గుఖ దుఃఖ భావములవలన సహృదయులకు విగళిత వేద్యాంతరముగ నానందము కలుగునని యాలంకారికుల మతము. దీని మూలము 'సుఖంవా దఃఖంవా నివిదయకుయూనో', సహృదయే త్వమందానందాత్మా పరిణమతి పూర్ణోరగభరః' అని యున్నది. విటివిటాలియందే గుఖదుఃఖములు కలగవు; అవి యందరియొడను కల్గును. మూలమందలి 'అనందము' మూర్తికవి యనువాదమున హర్ష మయినది. హర్షము సంచారిభావము; అది సంతోషమును సర్థముననే ప్రసేదము. విగళిత వేద్యాంతరముగు సర్థమున కిది యవాచకము.

గ్రంథలోపములతో బాటు వెనుకటి ముద్రణములలో ముద్రణ స్థాలిత్వములను పెండుగ గలవు. కాని నూతనముగ వెలువడిన పటికావ్రతి (వావిళ్లవారిది)లో మాత్రము చాలవల కీలోపములు సవరింపఁ బడినవి.

1. 'చ. ఘనత నృసింహః జూడఁగల కన్నులు కన్నులు; వాని కాఁగిలం

జనువున చేపుమాపఁగల చన్నులు చన్నులు; వానిమోడికి

జొనిపిన పాటలాధరము జానులు జానులు; వానిమేనఁ జే

తండ్రి భాస్కరాచార్యుడు.¹ ఇతడు క్రీ. శ. ౧౭౨౦ ప్రాంతమున విజయనగర సమీపమునఁ గల భూపాలరాజులేగ యను గ్రామమున జన్మించెను.

ఈకవి తొలిర్ణయమునుగూర్చి శ్రీఅడిదము రామారావుగారు తమ 'అడిదము నూరకవి' చరిత్రమునందు ప్రమాణముల నిచ్చుచున్నారు. 'నూరకవి గారి మనుమఁడు మూరన ౪౫ సంవత్సరములు జీవించి పోయిన చిత్రభాను సంవత్సరమునఁగాక యటుక్రిందటి చిత్రభాను వత్సరమునకు ముందటి చిత్రభాను సంవత్సరము అనుభవహంపాద్యమివాఁడు (౧౮౨౩ సం. న) కీర్తిశేషుడయ్యెను. దీనిం బట్టి ఇతఁడు క్రీ. శ. ౧౭౭౮ సం. న జీవించి యుండవలెను. ఇతఁడు తన తండ్రికి ౨౫ వ యేట జన్మించెనట! అట్లయితో నూరకవి కుమారుఁడు చాలభాస్కరకవి క్రీ. శ. ౧౭౫౦ ప్రాంతమున జన్మించియుండవలెను. నూరకవికి ౨౫ సం. ౩ వయస్సు మించిన తరువాత సంతానము కలిగినట్లు వాడుక. ఈరీతిగా అడిదమువారి కుటుంబము పెంబడిరచ్చుచున్న గమచారములంబట్టి చూచినచో నూరకవి క్రీ. శ. ౧౭౨౦ ప్రాంతమున జన్మించియుండ వచ్చునని తోచుచున్నది.'

నూరకవి విశాఖపట్టణము మండలములోని విజయనగర సంస్థానమునకు ప్రభువులును, నూర్యవంశ శ్రీమైయలనగు శ్రీ పూసపాటి వంశ మహారాజుల తాత్రికుఁడు; సంస్థానపండిత కవి. శ్రీ విజయనగర ప్రభువులు దుర్గాసాహిత్యార్థమును పొంది తన తపఃప్రభావమునఁ దాతల రాజ్యమున నేడుగడియలకాలము నువ్వచ్చి కురిపించెనని భావించిగన్నప్రమాధన తర్క సంతతివారు. ఈ ప్రభువులలోని వారగు శ్రీ పెదవిజయరామ మహారాజులుంగారి కాల

మునను, శ్రీ చినవిజయరామ మహారాజులుంగారి కాలమునను నూరకవి జీవించియుండెను. ఇందు మొదటివారగు శ్రీ పెదవిజయరామ మహారాజు గారు బొబ్బిలియందమున వీరస్వర్ణము నలంకరించిరి. అప్పటికి నూరకవి నిండు జవ్వనమున నున్నట్లు. చాటువులవలన నిశ్చయింపవచ్చును. నూరకవి యొకపద్యములో క్రీ. శ. ౧౭౪౬ సం.న పెదవిజయరామరాజునకును, బాదుల్లా ఖానునకును జరిగిన యుద్ధమునుగూర్చి ప్రసంగించెను. దానింబట్టియు సతఁడు ౧౭౨౦. ప్రాంతమున జన్మించెననవచ్చును. శ్రీ పెదవిజయ రామరాజుగారు కీర్తిశేషులయిన పిదప నానంద గజపతిరాజుగారు రాజ్యమునకువచ్చి కొలఁది కాలముమాత్రమే రాజ్యముచేసిరి. వారు సరస్వతి లయన తరువాత శ్రీ చినవిజయరామ గజపతి మహారాజులుంగారు రాజ్యమునకువచ్చి క్రీ. శ. ౧౭౬౦ మొదలు ౧౭౯౪ వఱకును రాజ్యము చేసిరి. ఈ మహారాజులుంగారి కాలముననే నూరకవి ప్రతిభ యతిశయించియుండెను.

శ్రీ వత్సవాయి తిమ్మజగపతిరాజుగారి రాజ్యకాలమునఁ బెద్దాపురమున నొకప్పుడు రాజులందఱును సభిల్లియియుండఁగా నూరకవి యొక పద్యమునుచెప్పి తన ప్రభువును స్తుతించె నని వాడుక. శ్రీ తిమ్మజగపతిరాజుగారు క్రీ. శ. ౧౭౫౯ మొదలు ౧౭౯౮ వఱకు నుండినందున శ్రీ చినవిజయరామ మహారాజులుంగారిని, నూరకవి సమకాలికుఁడని చెప్పవలెను.

శ్రీ చినవిజయరామ మహారాజుగారి సమకాలి కుఁడును, శృంగవరపుకొట జమీందారును ముఖ్య కౌశిపతిరాజుగారి రెండవ కుమారుఁడును అగు రాజభూపాలరాజు తన బలమును, ఎదిరి బలమును వెలుంగక విజయ నగరముమీదికి దాడివెడలినట్లును. అప్పుడు

1. క. చినలచ్చ మంత్రితనయుని, ననఘుని మజ్జనకు భాస్కరాచార్యమునిన్ గొనియాడెద క్లామాలంఘనజాంఘిక కవనధాటి కలిగిన మేటిక.

[కవిసంకయవిచ్ఛేదము]

2. ఉ. రాజకళంకమూర్తి; రతిరాజ శరీరవిహీను; డందికా రాజు దిగంబరుండు; మృగరాజు శుభంతరసీమత్త; వి క్రాజితపూవవాడ్వజయరామస్వపాలుఁడు రాజకాక, ఈ

నూరకవి వాని యవిశేషమును ప రిహసించుచు¹ నొక పద్యము చెప్పెను. దీనింబట్టియు నూరకవి శ్రీ చినవిజయరామమరాహారాజులంగారి కాలమున నుండెనని చెప్పవలెను. నూరకవి శ్రీ. క. ౧౩౨౦ ప్రాంతమున జన్మించి, తన తిరువదియైదేడుల వయసు వచ్చువఱకును తండ్రి గారియొద్ద భూపాలరాజురేగయందే కాలము గడపెన. వారి యనంతరము విశాఖపట్టణ మండలములోనిదే యగు చీపురుపల్లికి సమీప మునగల రామచంద్రపురమునకు (గులివిందాడకు) కాపురముమార్చి యామరజాంత మచటనే యుండెను. అతఁ డేగ్రామమున నివసించినను, శ్రీ విజయనగరప్రభువుల సే యాశ్రయించి, వారిచ్చిన యినామభూముల ననుభవించెడి వాఁడు. శ్రీ. క. ౧౩౨౯ వ సుల పద్యనాథమున అంగేయాలతో జరిగిన యుద్ధమున వీరశ్వర్ణ మలంకరించిన తన ప్రభువు, శ్రీ చినవిజయరామ గజపతిమహారాజుగారికంటే హిమ్మదేండ్లు ముందుగా-అనగా-౧౩౨౫ ప్రాంతమున నీ కవిశ్రీభయఁ డై మించెను.

నూరకవి నివాసస్థానముగు రామచంద్రపురము ప్రస్తుతపు తూర్పుగోదావరిజిల్లామండలి కోటరామచంద్రపురమనియు, నతఁ డప్పుడప్పుడు విజయనగరమునకు వచ్చి తిన్నహారాజుల యాశ్రయమును సంపాదించి యాస్థాన కవియైర్పొసంగియు, వీరేశలింగముగారు వ్రాసి యున్నారు. నూరకవి చాటుపద్యములు చాల వఱకున విజయనగర ప్రాంతములకే సంబంధించి యున్నవి. వేలొక కవితోఁ బద్యరూపముగ నూరకవికి జరిగిన సంభాషణను బట్టి యతఁడు చీపురుపల్లి నివాసియనుట స్పష్టము.² చీపురు పల్లి రామచంద్రపురము (గులివిందాడ) కలి

సియేయున్న గ్రామములు. ఆరెండిటను చీపురు పల్లియే పెద్దది. కావున నూరకవి ఆపేర చెప్పెను.

అడిదమువారిది పండితవంశము. పూర్వము ఈ వంశపురుషులు ఏనుగులపయి గ్రంథముల నుంచుకొని దేశాటనము చేసెడివారట! అందుచే దొలత వీరి ఇంటిపేరు 'గ్రంథ వారణము' వారు. వీరి వంశములో నొకఁడగు నీలాద్రుకవి యొకయుద్ధమునఁ దన ప్రభువుతోఁ గూడ రణరంగమున కురికి పగతులును గలిచెనట! రాజు సంతోషించి యతనికి 'అడిదము'ను (కల్పిని) బహుమతిగా ఇచ్చెనట! అప్పటి నుండియు నీ వంశమువారికి 'అడిదమువార'ని యుపనామము కలిగినది. నూరకవివేషమునూడఁ బండితులరీతి కాక మొగలాయీ పద్ధతి నుండెడిదట! అతఁడొకచేత గంటమును, వేలొకచేత బాకును ధరించి 'ఇదం బ్రాహ్మ్య, విద త్కాత్ర'మ్యును నీలిని పెల్లడించెడివాఁడు.³

నూరకవి కావాసగ్రహ సమర్థతలు కల గొప్ప కవిశ్రీభయఁడు. ఈ సామర్థ్యములు కల యాంధ్రకవులు వేములవాడ భీమకవి, మొదలగు వారల్పగంభ్యాకులు. తిట్టుకవిత్వమున నూరకవికిగల సామర్థ్యమును 'నూరకవి తిట్టు కమసాలినుత్తిపట్టు' అను పెద్దలవాడుకయే తెలియపఱచుచున్నది.

నూరకవి సమకాలికు లతనింగూర్చి చెప్పిన చాటువుల బట్టి యతఁడు పదునెనిమిదవ శతాబ్దిలో నుండిన ప్రాథకవులలోను, లాక్షణికులలోను పేరుపడినవాడని తెలియుచున్నది. ఇతఁడట్టి యనన్య లభ్యమగు వైద్యుడు కలిగి యుండుటచేతనే తమ పోషకులగు విజయనగరప్రభువులను లక్ష్యమునకుఁ జూచుచు యెల్లప్పుడును

1. గీ. విజయరామమహారాజు వీరుఁడేలు పట్టుములికించె రాజభూపాలరాజు, కడమిమాటలకేమి? యీ కాలమందుఁ బుట్టినవ్వెను పులిగొంతుగొట్టెకలచె.
2. క. ఊరయ్యది? చీపురుపల్లి, పేర? నూరకవి; యింటిపేర? రడిదమువార, మీ రాజా విజయరామమహారా; జతఁడేమి సరసుఁడా? భోజాడయా!
3. 'అడిదము నూరకవి.' ప్రథమ, ద్వితీయ ప్రకరణములు.
4. క. రవియొలుగును భువికత్తము భువిలో పలనుండు జనులఁబోషించు సదా శివుఁడెఱుగు నాట్యకత్తము, కవిశాత్రత్వంబు నూరకవికే తెలియున.
5. చ. గరిసెలువ్రాతగాని మఱిగంటఁడెఱుంగము, మన్యజేతముల్ తిరిగి యభివృద్ధువులఁ దెచ్చి భుజించును సార్వకాలమున; నున్నదిర సత్సవితరినిది నూరక విందున కేలగన గం

దేశాటన మొనర్చుచు వర్తమానములను సంపాదించి కాలము గడపెడివాడు. నూరకవి చీవితకాలములోఁ జాలభాగము దేశాటనముల కయి వినియోగింపఁబడుటచే, నితడు 'గడియకు నూలుపద్దెములు గంటములేక రచించి' దిట్టయ్యెను, విశేషముగ గ్రంథములను రచింపలేక పోయెను; ఇతని చాటువులు-హృదయములు, సర్వజనాకర్షకములగునవి ఆసంఖ్యాకములు కలవు.

అడిదము నూరకవి ఆణుగ్రంథములను రచించెను. అవి కవిజనరంజనము, కవిసంశయ విచ్ఛేదము, ఆంధ్రనామశేషము, ఆంధ్రచంద్రాలోకము, రామలింగేశ శతకము, శ్రీరామ దండకము అనునవి.

౧. కవిజనరంజనము—దీనికిఁ జంద్రగుప్త పరిణామమును నామాంతరము కలదు. ఇంగుఁ జంద్రగుప్త, హరిశ్చంద్రుల వివాహాశ్రిత మూఁదాశ్వాసములలో ముద్దుగ వర్ణింపఁబడినది. ఇతని గ్రంథములలో నెల్ల నిదియే మిన్నయయి కవికి మిగులఁ బ్రఖ్యాతిని కూర్చిపెట్టినది. ఇతని గ్రంథముల పార్యాపర్యమును నిర్ణయింప వీలు లేదు; కాని కవి తన లక్ష్యగ్రంథమును కవి సంశయవిచ్ఛేదమున నీ ప్రబంధమును బ్రస్తావించుటచే నిది దానికంటెఁ బ్రాచీనమని తెలియుచున్నది. ఇందు వనుచరిత్రపుఁ బోకడలు చాల కలవు. కవిత్వ ప్రాశస్త్యమునుబట్టియే దీనికి 'పిల్ల ననుచరిత్ర' మను ఖ్యాతి కలిగినది.

౨. కవి సంశయవిచ్ఛేదము. ఇది మూఁడు ప్రకరణములతో గ్రంథము. ఇందలి ప్రకరణము లకుఁ దరంగములని పేరు. కవి తనకుఁ బూర్వమున వెలువడిన వ్యాకరణములచే సాధింపఁబడిన రూపముల నిందు సాధించెను. ఇందుఁజాల కలకును కవుల ప్రయోగములందలి సంశయములు విచ్ఛేదింపఁబడినవి. శకటశేఖర, తద్భవముల చర్చ కలదు.

౩. ఆంధ్రనామశేషము—ఇది పద్యరూపముగ నున్న చిన్న నిఘంటువు. పైఁడిపాటి లక్ష్మణ కవికృతమగు వాంధ్రనామ సంగ్రహమునకుఁ బూర్వగ్రంథము.

౪. రామలింగేశ శతకము—శ్రీ విజయనగర ప్రభువులగు చిన విజయరామగజపతి మహారాజులుంగారి రాజ్యకాలమున దివానుగానుండిన సీతారామ-జాగారి చండేశాసనత, తద్వారమున దేశమునఁ గలిగిన ప్రజాపీడ, నాటి సాంఘికాధిక రాజకీయ పరిస్థితులు నిందు అన్యూపదేశముగఁ జక్కని దృష్టాంతములతో వెల్లడింపఁబడినవి.

౫. శ్రీరామదండకము—ఇందు రామాయణ కథ గంఠేషముగ వర్ణింపఁబడినది. తెలి చాల ప్రాధమ్యము. ఉత్తమదండకములలో నిదియొకటి. ఇది కవికిఁగల యుధయభాషాసాహిత్యమును వెల్లడించేయచున్నది.

౨

నూరకవి రచించిన 'చంద్రాలోక' మను నర్థాలంకార లక్ష్యగ్రంథము సంస్కృతమున కనువాదము.

సంస్కృతమునఁ బీయూపవర్ణ (జయదేవ) మహాకవి 'చంద్రాలోకము'ను రచించెను. అంగుఁ గేవల మలంకారములేకాక పుష్కల కావ్యసామగ్రియుఁ జాల ప్రకరణములలో వివరింపఁబడినది. అందలి 'అర్థాలంకారము' లను ఆధారముగఁ జేసికొని అప్పయదీక్షితులు 'కువలయానంద' మను గ్రంథమును రచించెను. కువలయానందము కాంతా, వృత్తిరూపముల నున్నది. అందలి కాంఠాలు ప్రత్యేక గ్రంథముగఁ బ్రకటింపఁబడి జయదేవకృతమగు చంద్రాలోకముగఁ బ్రచారమున నున్నది. జయదేవుని గ్రంథము ననుసరించి రచింపఁబడుటచే అకాంఠక కావ్యపదేశము కలిగి యుండవచ్చును.

ఈ చంద్రాలోకమునకు మూలము జయదేవ చంద్రాలోకాథాలంకార ప్రకరణమని కొందఱు, దీక్షితుల కువలయానందకాంఠలే యని కొందఱు కలంచుచున్నారు. నూరకవి మాత్రము తన గ్రంథమునకు మూలము కాళిదాస కృతమగు చంద్రాలోక మని వ్రాయుచున్నాడు. కాళిదాసమహాకవి చంద్రాలోక

1. ప్లో. యేహం చంద్రాలోకే దృశ్యస్తే లక్ష్మణలక్ష్మణప్లోకాః

ప్రాయస్త ఏవ తేహ మితరేహ మభినవా విలిఖ్యస్తే.

[కువలయానందము]

2. గీ. బాలుగర్జునైనఁ దిలియఁగాఁగలిదాను, మునురచించెఁ జంద్రాలోకమును ద్రిలింగ,

మానురచించినట్లెచటను ప్రసిద్ధిలేదు. ఒకవేళ నూరకవికి లభించిన గ్రంథముపై 'కాలిదాస కృతచంద్రాలోక' మని పేరున్నను, అది లేఖక ప్రమాదమనియు, ఆ ప్రాంతముందలి యథార్థమును బరిశీలించక నూరకవి యిటుల బారపడి యుండవచ్చుననియు దోచుచున్నది.

నూరకవి తెలిగించినది దీక్షితుల కువల యానందకారికలు కాని, జనుదేవుని చంద్రాలోకము కాదు. అనువాదము దీక్షితకృతికే సంపదించున్నది.¹ ఉపమాలంకారాదులయందు అతడు దీక్షితు ననుసరించెను గాని జయదేవు ననుసరింపలేదు. దీక్షితుల లక్షణములు కొన్ని జయదేవుని లక్షణములకంటె విభిన్నములు. ప్రసిద్ధోపమానమున కుపమేయక కల్పింపఁబడినపుడు 'ప్రతిపాలంకార' మగునని దీక్షితుల లక్షణము. జయదేవుఁడు దానిని ప్రత్యేకాలంకారముగాఁ బరిగణింపక 'ప్రతిపాపమ' అను సుపమానేదమగ లెక్కించెను. దీక్షితుల ననుసరించి నూరకవి ప్రతిపమును ప్రత్యేకాలంకారముగ గ్రహించెను. ఇట్లే నూరకవి దీక్షితుల ననుసరించి యప్రస్తుత ప్రశంసాలంకారమున 'స్వరూపసంబుధ నిబంధన'మును నొక్క భేదమునే యుదాహరించె; కాని, జయదేవునవలె గార్యకారణ, సామాన్య, విశేష భేదముల నుదాహరింపలేదు. ఇట్టి భేదము లింకను గలవు మఱియు నూరకవి చెప్పిన యలంకారక్రమము దీక్షితుల పద్ధతి ననుసరించుచున్నది కాని జయదేవుని మార్గమును త్రొక్కలేదు. ఉదాహరణములు కూడఁ బాలకవి జయదేవుని గ్రంథమునండి భేదించుచున్నవి.

శ్రీ యెనమండ్ర వేంకటరామయ్యగారు, శ్రీ తాడూరి లక్ష్మీనరసింహారావు పంతులుగారును శ్రీ రాజా మంత్రి వెంగడ భుషంగరావుగారు చంద్రాలోకమును కాలిదాసవ్రాసెనని ఆభిప్రాయపడిరి. శ్రీ ఆదిదత్తు రామారావుగారు నూరకవి జయదేవుని చంద్రాలోకమునే ఆంధ్రీకరించెనని

తలఁచిరి. ఆంధ్రవిజ్ఞాన సర్వస్వమున 'అలంకారములు' అను శీర్షికలో 'నూరకవి జయదేవుని చంద్రాలోకమునందలి గ్రంథ మయ్యా ఖము నాంధ్రీకరించె'నని వ్రాయఁబడియున్నది. పైయభిప్రాయములు సరియైనవికావు. నూరకవి చంద్రాలోక మేకాశ్వాస గ్రంథము. మూల గ్రంథమునఁగూడ నధ్యాయ విభాగములేదు. మన సౌకర్యముకొఱకు విభజింపఁదలచినచో నొక్కొక్క యలంకారము నొక్కొక్క ప్రకరణముగ విభజింపవచ్చును. దీక్షితుల వారి కువలయానంద మట్లే విభజింపఁబడినది.

కువలయానందకారికలలో నూలంకారములకే లక్ష్యలక్షణములు కలవు. ఈ చంద్రాలోకమునందును నట్లే కలవు. దీని నింతకఠినును విశాఖపట్టణమునందలి 'ఆర్ష' ముద్రాక్షరశాల వారును, ఏలూరిలోని 'మంజువాణి' ముద్రాలయాధికారులును ముద్రించి ప్రకటించిరి. ఆర్ష ముద్రాక్షరశాలవారి గ్రంథము పీఠికను బట్టిచూడ, నూరకవి రచించిన గ్రంథములలో గొంత గ్రంథపాఠ మున్నట్లును, శ్రీమాన్ పరబ్రహ్మ వేంకటరంగాచార్యులయ్య వారిలుగాను దానిని స్వరచిత లక్ష్యలక్షణములచే బూరించినట్లును తెలియుచున్నది. కాని యీ గ్రంథపాఠ మన్నిటియందును, అదే స్థలమున నుండుటవల్ల, అది నిజముగ గ్రంథపాఠము కాదనియు, నూరకవి ఆయా యలంకారములను విడిచెననియు తలంపవచ్చును.

చంద్రాలోకమును ఏలూరు మంజువాణి ముద్రాక్షరశాలలో ముద్రించి ప్రకటించిన శ్రీ భుషంగరావుగారు చంద్రాలోకమున విడువఁబడిన యలంకారములను పేర్కొనుచు, ఉత్తర, ఉల్లేఖ, ఛేతోక్తి, పరికరాంతర, భ్రాంతిమద, విశేషోక్తి, సందేహ, సముచ్చయ, స్ఫుర్త్యలంకారములను జేర్చిరి. కాని యవియన్నియు గ్రంథమునందే యున్నవి. ఉల్లేఖ, స్ఫులి,

1. శ్లో. ఉపమాయత్ర సాదృశ్య లక్ష్మీ యల్లసతి ద్వయోః।

మృదయే భేలతోరుచై వై స్వస్త్వ క్షీరసయోరివ.

[జయదేవుఁడు]

ఉపమాయత్ర సాదృశ్య లక్ష్మీ యల్లసతి ద్వయోః॥

సాంసీకకృష్ణ తే క్షీరైః స్వర్ణంగా మతగానాతే.

[దీక్షితులు]

గీ. భక్త్యుపమాన ముపమాన వాచకము సమానధర్మము సంఘటింపనగు నుపమ

క్రాంతిను, త్వండేహంకారములందుఁ బరిణామ భేదములుగను, పరికరాంకురము పరికరభేదము గను, విశేషాక్షి విభావనాంతర్యాభతముగను, సముచ్చయ లక్ష్యలక్షణములు వికల్పభేదములు గను, ఉత్తరాలంకారము విశేషభిన్నముగను, ఘోషాక్షి లోకోక్త్యంతర్యాభతముగను, ఇందు వివరింపఁబడినది. అపహ్నుతిభేదములు, అతి శయోక్షి భేదములును ప్రత్యేకాలంకారములుగ లెక్కింపఁబడినవి. ౬వ విభావనా భేదమున, విభావనాలక్షణమును, విశేషాక్ష్యదాహరణమును మేళవింపఁబడినవి.

ఇప్పటికి వెలువడిన చంద్రాలోక ప్రతులలో శ్రీ అక్కిరాజు ఉమాకాన్తముగారిచేఁ బరిష్కరింపఁబడి శ్రీ వావిళ్లవారిచేఁ బ్రకటింపఁబడినదే యంతమును. శ్రీ ఉమాకాన్తముగారు సవిశేషముగ 'చంద్రా' లోక వృత్తాన్తము'తోను, 'చంద్రా' వివరణము'తోను దానికి గొంత వన్నెగూర్చి యాంధ్రులకుఁ గొంత యుపకారమునర్పిరి.

శ్రీ ఉమాకాన్తముగారు సవిమర్శముగఁ జంద్రాలోకమును బ్రకటింపుటచేఁ జాల విషయములందు బాగుగఁ జర్చింపఁబడియున్నది. కాని అందును కొన్ని లోపములు కావచ్చుచున్నవి - గమ్యాత్ప్రేక్షాలక్ష్యము మూలమున నున్నను నూరకవి విడిచెనని వారు వ్రాసిరి. కాని కువలతూనందకారికలలోఁ జాల ప్రతులలో గమ్యాత్ప్రేక్షాలక్ష్యములు లేవు; లక్షణమును లేదు. మంజువాణి ముద్రాశాలవారు విభావనాభేదముక్రింద నిచ్చిన లక్ష్యలక్షణములనే మీరు 'విశేషాక్షి' క్రింద నిచ్చి 'కారణము కార్యమువలనఁగలిగినది' అనుదానిని 'కారణంబుండి కార్యంబు కలుగదని' అని సవరించిరి. పయి లక్ష్యలక్షణములకు నడుమ నొక పద్యము పోయినది; ఆ పద్యములోని 'గమభేగము విభావనోదాహరణముగను, విశేషాక్షి లక్షణములై యుండును.

వక్త యొక యభిప్రాయమునఁ జెప్పఁగా శ్రోత వేరొక యర్థమును గ్రహించుట వక్రోక్తి. చంద్రాలోకమునందు వక్త 'ముంద మొంద దినం ప్రాప్తం' (తెల్ల వాటినది. ఇంకనైన కోపమును విడువవు) అని నాయకుఁడు పల్కఁగా, 'ప్రాప్తం నందినం మో మంచ' (వచ్చిన నందిన

'నేనా నందీ మారాంతికే' (నంది యిక్కడ లేదు; శివుని సమీపమున నున్నది) అని సమాధానము చెప్పినట్లు ఉన్నది. నూరకవి యిచ్చిన 'నూరకవివేలు పెక్కఁడు? 'సోమఁ; డతఁడు చంద్రుఁడా? కాఁడు; శివుడను ఉదాహృతి సందేహనివారణ రూపమున నున్నది. ఇది వక్రోక్తి కుదాహరణము కాఁజాలదు.

మొదితప్రతులనుగట్టి నూరకవి యాంధ్రకరింపక విడిచిన యలంకారములు పది. అవి ౧. ఆవృత్తిపకము; ౨. వ్యాపూతము; ౩. ప్రత్యగీకము; ౪. వికస్వరము; ౫. నూత్యము; ౬. పిహితము; ౭. వ్యాఖోక్తి; ౮. గూఢోక్తి; ౯. వివృతోక్తి; ౧౦. యోక్తి అనునవి. ఇవికాక కొన్ని యలంకారములలోఁ గొన్ని భేదములు విధువఁబడినవి. తుల్యయోగితాలంకారమున 'వర్ణ్యములకుఁగాని, ఆవర్ణ్యములకుఁగాని ధర్మైక్యముండుట' అను ప్రథమ భేదము, 'స్వక్రియచే మంచిచెడ్డలను లోకమున కెఱుకపఱచుట' అగు నిదర్శనాలంకారత్వతీయ భేదము, 'ఒకచోటఁ జేయఁదగిన పనిని మరొక చోటఁ జేయుట, ఒక్కటి చేయఁబోయి వేరొకటి చేయుట' అను అసంగతి భేదములు రెండు, ఉల్లాసభేదోదాహరణములు మూఁడు, విశేషముచే సామాన్య సమర్థనరూపముగ నరాలంకారభేదము, సామంతగూఢోత్తరరూపము, ప్రశ్నద్వయమునకేకోత్తరరూపమునగు సుత్తరాలంకార భేదములు నిందుఁ గానరాకున్నవి.

నూరకవి యాంధ్రకరణము మూలమునకుఁ జాల అనుగుణముగ నున్నది. కాని కొన్ని పట్టుల నిందును గొన్ని లోపములు కన్పించుచున్నవి.

౧. ఉత్ప్రేక్షాలక్షణము మూలమున 'సంభావనాస్యాదుత్ప్రేక్షా' (ఉహించుటయుత్ప్రేక్ష) అని కలదు. ఇందు లక్షణములేదు. క. 'విదితములుత్ప్రేక్షలు పెంపొందవెదఁ గావ్యములయందు సుక్తాసుక్తా, స్పృదమును నీడ్దానీడ్దా, స్పృదమున నన్ వసు, హేతు, ఫలరూపమునన్.' అని తర్జ్వుదపరిగణనమే చేయఁబడినది.

౨. కారికలలో నసంబంధాతిశయోక్తి లక్షణము 'యోగేఽప్రయోగోఽసంబంధాతిశయోక్తి రితివ్యతే' అని యున్నది. 'సంబంధమున్నను లేకుండునట్లు చెప్పట'యని దాని

శయోక్తిగఁ బరిగణించుచు 'యోగ మొదవుచు నుండి నుయోగ మొదవ, కున్న మును చెప్ప నదియయై యొప్పుగృతుల' అని చెప్పివారాడు. మును చెప్పనది యనఁగా ముందు చెప్పిన సంబంధాతిశయోక్తి. ఆయోగమున యోగకల్ప నకు సంబంధాతిశయోక్తి.

3. కార్యకారణముల పాఠ్యాంశము వివర్ణ్యమయిన నత్యాంతిశయోక్తి. దీని యుదాహృతి 'అగ్రమానోగతః పశ్చాదను నీతా ప్రయోజనా' అని సంస్కృతమునఁగలదు. మూరకవి దీనిని 'క...మానము, పయనం బాయెను; ప్రయోజనం పదపడి చనియెన్.' అని తెలిసిగించెను. మొదట నాయకకుఁ గోపము పోయినదని, ఆపిదప ప్రయోజనమొం బ్రతి మాలు కొనెననియు మూలాభిప్రాయము.

౪. ప్రకృత్యాగమను చెలియఁజేయు పదము లచే నూచ్యార్థమును నూచించుట ముద్రా లంకారమగును. దీనికి మూలమున 'నితంబగుర్వి తరుణి దృగ్యుగృ విపులాచసా' అని యుదా హృతి కలదు. ఇచట 'దృగ్యుగృవిపులా' అను సమస్తపదములోని 'య్యుగృవిపులా' పదము సంస్కృతానుష్టుప్-ఛందో విశేషమగు 'య్యుగృ విపుల'ను నూచించుచున్నది. మూరకవి యాచి త్యమును బాటింపక పయిలత్వమున 'గీ. కృతుల ముద్ర నితంబగుర్వితరు తరుణి, యతి విలోచన విపులయు నన్నయట్లు' అని తన యిచ్చవచ్చినట్లు పదములను తారుమారుచేసి యాంధ్రకరించివారాడు. మూరకవి వ్రాసినది తెలుగు తెలుగీతి పద్యముగాన దానిని నూచించు పదముకల యుదాహృతి యే యశేషీతము.

౫. మూలమునం గుత్తరాలంకారభేదములన్నిటి యందును అలంకారనామ ముత్తరముగానే చెప్పఁబడినది. మూరకవి 'క. పరగుఁ గృతు లందుఁ బ్రశోత్తరమనఁగ నలంక్రియా వరం

ము -' అని పయిదాని పేరు 'ప్రశోత్తర ము'గ మార్పివారాడు.

౬. నాలవ విభావనాలంకారభేదము మూల మున 'అకారణాత్కార్యజన్య చతుర్థీస్యా ద్వి భావనా' అని యున్నది. అనఁగా 'కారణము కాని కారణమునుండి కార్యము పుట్టుట' అని యర్థము. దీనికి 'కారణములేక కార్యంబు కలిగినేని' అని యాంధ్రీకృతి కలదు. విభావన తొలిభేదముకూడ ఈ రీతిగ నేయున్నది. 'కార ణములేక కార్యంబు కలుగఁజెప్ప' అని యచటి లక్షణము. అది 'విభావనా వివాపిస్యా త్కారణం కార్యజన్యచేత్.' అను మూలమునకు సరిగ నేయున్నది. తెలుగు లక్షణములలో మొదటి, నాలవ భేదములకైకము కొన వచ్చుచున్నది.

౭ మూలమునఁ బ్రాశోక్తి లక్షణము 'ప్రాశోక్తి రన్యపేతూక్త్యా సామ్యార్థః ఫలస్య యః' అనియున్నది. అనఁగా 'ఉత్కర్ష న పేతువుకాని అన్యకారణము ను త్కర్ష కలుగఁజేయుకారణముగ నిబంధించుట' అని యర్థము. దీనికి తెలిసింపు 'గీ. ఎవఁగుఁ బ్రాశోక్తి యుత్కర్ష పేతు వమరు, దాని కితిశయ కారణత్వము నుడివిన...' అని యున్నది. ఇది మూలమునకు విరుద్ధము.

చంద్రాలోకమున ముద్రణిస్థితిత్వములు చాల తక్కువ. ఉన్నవి కొన్ని వివరితార్థమును గలుగఁజేయుచున్నవి; అవిదిద్దను సాధ్యములు.

వ్యాజస్థితి లక్షణమున '...నదియు వ్యాజ స్థితి' అని కలదు; దీనింబట్టి యింకొక వ్యాజ స్థితియున్నట్లర్థమగును. కాన నీ సమచ్చయ మును అవధారణముగ మార్చి 'అదియ వ్యాజ స్థితి' అనుట యుక్తము.

పయిదాని ద్వితీయోదాహరణమున 'అతి నిశితి నఖదంతలూనాంగివైతి, పెండువలనమద ర్థమునందు నవాహా!' అనునది 'ఎండువలనమద ర్థము యంతువలన' అనుదానికి బదులుగావడినది.

కొ మ్మ ల న మ్మ రా దు

చక్కెర పూతబూసిన విషంబులు భామల వాక్యవైఖరుల్,
చక్కెరగ వెన్నమెత్తిన శిలల్ విరిబోలుల చిత్తముల్, మణుల్
చెక్కిన గంజెరుల్ గుఱులచేయు కొనులు ననుచును చే

మొదటి గేయ శాసనం

శ్రీ చేకుమళ్ళ కామేశ్వరరావుగారు.

గిడుగు రామమూర్తి పంతులుగారి వ్యాస సంగ్రహ సంపుటంలో (806 వ పుట) మల్లంపల్లి సోమశేఖరశర్మగారు పొట్లదుర్తి-మాలిపాడు శాసనాన్ని ప్రకటించారు. ఇప్పటికీ దొరికిన శాసనాలలో పూర్తి తెలుగు భాషగల మొదటి శాసనం (కీ. శ. ఆర్యోళతాబంధం) అదే! ఈ శాసనం పైకిచూస్తే చవనంలాగు కనబడుతుంది. కాని దీనిలోని రెండు పంక్తులలో ద్వితీయ రంగుడలక్షణం కొంతవరకు గర్భితమై ఉంది' అని దేవరపల్లి వెంకటకృష్ణారెడ్డిగారు తెలియజేశారు.¹ కాని ఈ శాసనమంతా గేయ శాసనమని తోస్తుంది. దాని విశేషాలను తెలియజేస్తాను.

ఈ శాసనంలోని తొలిమాట 'స్వస్తి' శాసనాలను సాధారణంగా ప్రారంభించే పద్ధతి ఇది. లేఖకు శ్రీరస్తు, కుభమస్తు అని మొదలు పెట్టడంరంటిది. 'స్వస్తి' అనుమాట ఈ శాసనాంశంలోని విషయంకొడు. (యుద్ధములుని బెజవాడ కిలాశాసనంలో స్వస్తి అనుమాటకూడ పద్యంగానే చేర్చబడింది). పైన జెప్పిన శాసనంలోని గేయరూపం (నాలుగు చరణాలు) మాత్రాదులకు ఇక్కడ తెలియజేస్తాను. చిన్న అడ్డగీటు ప్రక్కనున్న అక్షరం చూపిస్తాను.

మొత్తం మాత్రలు

1. శ్రీ సోమోమహారాజాల్లోలనః — ఇన్వట్లోరి² — 20
2. ఆణిపోతులః రేవణా కాలుపుర — ద్దణకాలః — 20
3. ఇచ్చిన పరిన్ననపెన్నాతె ఇశ్శేతి — శ్శేతిన్ — తేనీ — 20
4. జీచ్చిన వాన్త పంచ³ వహాపాః — తన్తన్ తన్తన్⁴ — 21

పైదానిలో నాలుగు చరణాలున్నాయి. పాటలలో ఒక్కొక్కప్పుడు ఒకటి రెండు మాటలు అసలు చరణాలకు వెలుపల ఉండడం కద్దు. ఈకింద ఉదాహరించిన గేయంలో 'వచ్చే, పేరు, జూచి, గొంటు, మా' అను మాటలు చరణాలకు వెలుపల ఉన్నాయి —

శృంగరము మీర సింగడు — వచ్చే
సింగని చెడకుచు సింగడు.
బంగారు మేడల వెంటను — పేరు
బాచుచు సింగను కొంటను.
రాజవీధుల వెంట వచ్చెను — జూచి
రాజాధిరాజులు మెచ్చను.

1. ద్వితీయ రంగుడకు ఉదాహరణ —

శ్రీయవతి నిజయవతిజేసి యంతయు మించి
కాయజునిఁ దనతనయఁగా నెలమి బాటించి
సకలరేవతలఁ బరిజనులుగా మన్నించి
ప్రకటగతి శ్రుకుల నుతి పాతకులగావించి
హరియొప్పునసనొప్పు నవతారలఘు విరతి

శరధి తగనలల భసల తరల ద్వితీయ రంగుడకు (ఉదాహరణ వ్యాఖ్యచరిత్ర, పుట. 67)

2. పరిశోధన పత్రిక ప్రథమసంచిక, పుటలు 5, 6.

3. శాసనంయొక్క అర్థం — చోళమహారాజు నధీనతయంగున్న ఇనశ్రాని అణిపోతులు; రేవణగారు, వుద్దణగారు, పెద్ద బ్రాహ్మణుడు ఇశ్శేతిని ఇచ్చిన పన్ను; దీనిని చెడగొట్టిన

నుదుగొందులనెల్ల దూరుచు—గొందు
సంపదించి పరువుబాదుచు.

శృంగారవతులార యెదుగళే—మా
సింగివరింగిన జూపళే! ¹

ఇట్లే పై కావన గేయంలోగూడ మూడో
చరణానికి వెలిగా 'లేని' అను మాట ఉంది.

జతల, ప్రాస గురించి—ఈ కావనంలోని
మొదటి రెండుచరణాలు ఒక జత, తర్వాతి
రెండుచరణాలు మరొక జత. రగడలలోగూడ
ఇట్టి జతలుంటాయి. మొదటి రెండుచరణాలలో
పాదాది ప్రాసలేదు గాని పాదాంత ప్రాస
ఉంది—'తోలి-కాలు'. తర్వాతి రెండు చర
ణాలలో పాదాది, పాదాంత ప్రాసలున్నాయి—
'ఇచ్చి-టిచ్చి' 'డికిన్-నకున్'.

యతినిగురించి—ప్రతి చరణంలోను యతి
స్థానం నాలుగో మాత్రగణంలోని మొదటి
అక్షరం. చరణాలలోని యతి మైత్రులు—

- (1) శ్రీ — ఇ
- (2) అగ — ద్ద
- (8) ఇ — రే
- (4) మైత్రీ లేదు.

ఇట్లు ఈ గేయంలో చరణనియమం,
ప్రాసలు, యతులు చాలవరకు పాటించ
బడ్డాయి.

గణాలు, మాత్రల విషయం—మొదటి
చరణంలోను ఆఖరి చరణంలోను ఇరవై యొక్క
(21) మాత్రలున్నాయి. రెండు, మూడు
చరణాలలో ఒక్కొక్క దానిలో ఇరవై (20)
మాత్రలున్నాయి. ప్రతి చరణంలోను యతి
స్థానానికి ముందు పదిహేను మాత్రలు కచ్చి
తంగా ఉన్నాయి. ఈ పదిహేను మాత్రలు
మూడు విధానీ మాత్రల గణాలలోని మాత్రల
మొత్తం అని చెప్పవచ్చు. కాని ఈ అయిదేసి
మాత్రాగణాలను ప్రత్యేకంగా విడదీద్దామంటే
కొన్ని అక్షరం మధ్యవడి సరిగా లేకకుండా
ఉన్నాయి. కొబ్బటి ఒక విషయం చెప్పుకో
వలసి వస్తుంది. గణానికి మాత్ర లయదుక్రింద
మొత్తం లేక్క సరిపోయినచాలు; ఏగణానికి

ఆ గణంతాలూకు అక్షరాలు విడిగా నుండ
నక్కరలేదు. కాని ఈ పదతి ఇటీవల అను
బలో లేదు. గణాలు లేగని ఆరకం చరణాలు
ఎప్పుడోగాని తగలవు. పై కావనంలో ప్రతి
చరణంలోని ఆఖరిగణంలోని మాత్రలసంఖ్య
కచ్చితంగా లేదు. రెండు మూడు చరణాలలో
అయిదేసి మాత్రలేకన్నా, మొదటి, నాల్గవ
చరణాలలో ఆరేసి మాత్రలున్నాయి. గేయా
లలో ఒక మాత్ర ఎక్కువయినా తక్కు
వయినా పట్టుదల ఇటీవల లేదు. ప్రాచీన
కాలంలో గూడ అట్లే ఉండేదని కావన
గేయాన్ని బట్టి చెప్పుకోవలసి వస్తుంది. దానిని
గురించి మరికొంత ముందుముందు తెలియ
జేస్తాను. ఇటీవలి పాటలలో కచ్చితంగా
ఇరవై మాత్రలున్న చరణాలు ఏరి ఇక్కడ
చూపిస్తున్నాను. చరణానికి అయిదేసి మాత్రల
గణాలు నాలుగున్నాయి. గణాలు చాలవరకు
కచ్చితంగా లేకున్నాయి.

- (1) నివ్యాళి పాట
శ్రీ మహాదేవ వందిత సీతు నివ్యాళి
కరుణాలవాల శంకర సీతు నివ్యాళి
- (2) వైభోగపు పాట
శ్రీ ఇందిరాదేవి శ్రీ నిష్ణ సరిబోలి
- (3) ధ్రువతాళము
కనుగొను మీ విధము రాజకంఠీరవేంద్ర

(పుట 7)

వెలయు శేర్పివయంత విడిగ వినిపించంగ
కవిదానరాధేయ కనుగొనుము దయతోను

(పుట 12)

పైన ఉదహరించిన గేయా లన్నిటిలోను
యతిస్థానం పదకొండోమాత్ర, అనగా —
మూడో గణంలోని మొదటి అక్షరం. ఈ
విషయంలో కావనగేయం భిన్నంగా ఉంది.
దానిలో యతిస్థానం పదహారోమాత్ర, అనగా
—నాలుగో గణంలోని మొదటి అక్షరం.
కావనకాలానికి ఇటీవలి కాలానికి ఒత్తిడి
(Stress) భేదమే ఇట్టి మార్పులకు కారణం.

1. అనుచర్ల కోడండరామయ్య రచించిన నలచరిత్ర యక్షగానసంఘడి తీసిన పాట.
2. యుద్ధమల్లునిరెజవాడ శిలాకావనంలో 'రచ్చిన' అను మాట ఉన్నది. దీనిలో
'టిచ్చిన' అని కనబడుతుంది.

కుద్యక్తరలో యతిసాన విషయమై రెండు మతాలన్నాయి. కాలుగోగం ప్రారంభంలో యతి అని కొందరు, అయిదోగం ప్రారంభంలో యతి అని కొందరు. ఈ భేదాలకు కారణం ఆలయం పాదబజేటప్పుడు ఉండిన ఒత్తిడి (Stress) లో భేదం అనే చెప్పవచ్చు. ఒక కాలంలో ఉండే ఒత్తిడి ఆతర్వాతి కాలంలో లేకపోవడంవల్ల ఇట్టి చిన్ని భేదాలు కలుగుతాయి.

పూర్వకాలంలో కావ్యరచన అంతా రెండు రకాలు (1) గద్యం (2) పద్యం —

కృత్యావద్యకావ్యము

గద్యము పద్యముని చెప్పగా నివిధమగునన్.

(రచన కవిజనాశ్రయం పుట 4)

గద్యం అనగానే వచనం అని భ్రమ పడతాం. కాని అది ఎంతమాత్రముకాదు. అప్పటివారు వచనం (Prose) అను మాటను విడిగా వాడేవారు. గద్యం మల్లి రెండు రకాలు. నిక్కచ్చిగా చూత్రాగణాలు గలవి, అట్టి నిక్కచ్చితనంలేనివి. నిక్కచ్చితనంలేని రచన పాటలలోను, గేయాలలోను ఉంటుంది. నిక్కచ్చి చూత్రాగణాలు గల రచనలు ఉదాహరణ కావ్యా లలో కొన్ని ఉదాహరించ బడ్డాయి—కళిక, ఉత్కలిక, రగడల ఇత్యాదిలక్షణాలు. నిక్కచ్చి గణాలుగల గద్య క్రిడ ఉదాహరణ ఇస్తాను. శ్రీ. శ. 1150 ప్రాంత మతనైన మల్లికార్జున

పండితుడు వ్రాసిన మల్లికార్జున గద్యములోని తునక—

అఖిలలోకాధార

ఆనంద రసపూర

ఇనచంద్ర శిఖినేత్ర

శుడితామలగార

* * *

ఇట్లు నిక్కచ్చిగా గణాలన్న చరణాలనే కొన్నిటిని (పాటలను) వెనక ఉదహరించేను. కాని ఇట్టి నిక్కచ్చితనం సాధారణం కాదు. చోడమహారాజు కాసనంలో కూడ అఖిరగణాలు మొదటి నాలుగో చరణాలలో కచ్చితంగా లేవు. కాబట్టి ఇది గేయ పద్ధతిని రచింపబడ్డ కాసనమని చెప్పవచ్చు. దీని కాలం శ్రీ. శ. ఆరోశతాబ్దం అని వెనకే తెలియజేశాను. శ్రీ. శ 5, 6 శతాబ్ది ప్రాంతమననే ఆర్యాదులు, నాయనమారులు భక్తిప్రబోధ గీతము లను పాడియున్నారు.¹ తెలుగులో కూడ ఇట్టి గేయాలు ఆ కాలముందే వేనవేల పుట్టుండాలి. వాటిని బాగ్రత్తపెట్టిన మహానుభావు లేరీ! చోడమహారాజు కాసనంలో ఆనాటి గేయ రచన ఒకటి దక్కింది అని చెప్పవచ్చు. అటు తర్వాతికాలంలో జాతి పద్యాలలోను, వృత్తాలలోను కాసనాలను ఎట్లు రచించేవారో, అట్టే ఆ కాలంలో గేయాలలో కాసనాలను రచించే వారా? అప్పటికి కాసన కావ్యగదా ప్రమం గేయాలు, జాతి పద్యాలు, వృత్తాలు అని చెప్పనగునా?

(రెండవపుట తరువాయి)

చెవులు దిమ్మిక్కేటట్లు శబ్దం! వేడి బుస బుసలు! ఆమడకుపైగా పరుగుతీశాడు, నగరంలో అంతటా వంకరటింకరగా దొడు తీశాడు. బుక్కసాగరం సమీపించేవేళకు అనుమానం కలిగింది. కలకల్ల కాదు కదా! అని. వెనక్కు తిరిగి చూచాడు. సమాప్తభామండలంతో ఆదిశేషుడు భూమ్యాకాశాలు ఏకంగా తోకపై నిలబడివున్నాడు; రాయల వెనక్కు చూడగానే అంతర్ధానమయ్యాడు. తాటిచెట్టు లోతున కాలువ పడివుంది. రాయలు పళ్ళా

త్రాప పడ్డాడు. కాలువను బుక్కసాగరంలో కలిపించాడు. బుక్కసాగరం గట్టున నాగ ప్రతిష్ఠ చేశాడు. నేటికీ ఈ నాగపుమాహాత్మ్యం నేయవిధాలుగా చెప్పుకుంటారు.

ఆ కాలువకు మాత్రం బుక్కరాయల కాలువని కాని, నాగపుకాలువనికాని కాక, 'కుర్తకాంబ' అని నేటికీ పేరు. కుర్తా అనేది అక్కడే పోయవారు పెట్టుకొనే పేర్లనంటిది. ఆ పేరుగల పోయనాయకుడు - వాస్తుశాస్త్ర నిపుణులు - రాయల ఆజ్ఞపై దీనిని తవ్వించి వుంటాడు.

1. నిడదవోలు వేంకటరావుగారు రచించిన వీరశైవ శాబ్దయం (భారతి రజతోత్సవ సంచికలోని వ్యాసం)

2. బుక్కసాగరం గురించి మరింత వివరాలు చూడండి.

వీలావతీగణితము

వల్లభార్యప్రణీతము

(గతసంచిక తరువాయి)

గీ. ¹మూర లెనిమిది డైర్వ్యంబు మూడు పెడలు
పైన నెనిమిది కలపట్ట కరయ నూలు
గాఁగ పార్థివ ప్రదైర్వ్యము పార్థ
విస్తృతిం గల్గు నొకటికి విలువ యెంత ?

ఒడ్డు ౮ ౫ లబ్ధద్రవ్యాలు ౧౪; పణాలు ౯;
3 ౨ కాకి ౧; గవ్వ ౧; గవ్వపాళ్లు

౮ ౧ ౨
౧౦౦ ౨ 3
౧
౦

తోలుకట్టి విలువ టంకాలు చేసిన ద్రవ్యాలు

౪౩. పిన్నపైకాలు ౩.

ఇది సప్తరాశికము.

నవరాశికోదాహరణము —

చ. ²దశ మినసమ్మితాంగుళము,

డైర్వ్యము వాసవసంఖ్యహస్త, మం
గుళులు పడాలు విస్తృతిగఁ

గొల్పినబల్లలు ముప్పదింటికీ

పెల శతమైన కేర్పణపు

[³వేగముతోడ] పెడల్పు డైర్వ్యముకొ
దళముఁ జతుశ్చతుర్విరహితంబులుగాఁ

బరువాలుగింటికీ.

ఒడ్డు ౧౨ ౮ లబ్ధటంకాలు ౧౦
౧౪ ౧౦ ద్రవ్యాలు 3౨
౧౬ ౧౨
3౦ ౧౪

౧౦౦

ఇది నవరాశికము.

ఏకాదశరాశిక ద్వైతకము —

గీ. ⁴మొదలఁ జెప్పినబల్లలు మోచి తేర
నర్థయోజనమునకు ద్రవ్యాప్తకంబు
భాటకం బైనఁ బదప నేర్పడఁగఁ జెప్ప
మట్టిబల్లల కెంత మూడూడలకు.

భాటక మనఁగాను బాడిగ; అదే అద్దె.

ఒడ్డు ౧౨ ౮
౧౪ ౧౦
3౦ ౧౨
౧౪
33

లబ్ధభాటక ద్రవ్యాలు ౮

ఇది యేకాదశరాశికము.

⁵భాండప్రతిభాంధోదాహరణము —

క. ⁶ద్రవ్యం బొకటికి మాకం

దమ్ములు మున్నులుగాఁ, బణమునకుఁ గపి

తమ్ములు ముప్పదిగాఁ గర [యగుకొ.

ణమ్ములు! పదిటికిని దధిఫలము లెన్ని

మామిడిపండ్లు ౩౦౦కి ద్రవ్యం బొక్కటి

గాఁగాను మామిడిపండ్లు పదింటికీ నెంత యని

యెట్లు—

ప 3౦౦ పద ౧ ఇచ్చ ౧౦ ఇచ్చాఫలద్ర
౧ రెండవ త్రైరాశిక ద్రవ్యం ౦ ౧ పినికి
3౦ ౧౬

పెరిగపండ్లు 3౦ గాఁగా ద్రవ్యం ౧ కియెన్ని

1. 'విస్తార త్రికరాః కరాప్తక' మిత్యాది శ్లోకమున కాంధ్రీకరణము. చూడఁడు. పుట 140.

2. 'పింతి యేర్ప మితాంగుళాః' ఇత్యాది శ్లోకమున కాంధ్రీకరణము. చూడఁడు. పుట 141.

3. పెరిగొమ్మిదింటి-అని వ్రాతప్రతి. అ-ము తుడుగదు. గణభంగము.

4. 'పట్టాయే ప్రథమోదతప్రమిత' ఇత్యాది శ్లోకమున కాంధ్రీకరణము. చూడఁడు. పుట 148.

5. మూలమున దీనికిఁ బూర్వము భాండప్రతిభాండనూత్రము కలదు. తెలిసింపున నది కానరాదు.

6. ద్రవ్యేణ లభ్యత ఇహమశతత్రయంచేత్' ఇత్యాది శ్లోకమున కాంధ్రీకరణము.

అని ఒడ్డు ప్రమాణద్రవ్యం $\frac{1}{12}$ ఫలరాశి కపి

తూట 3 కి ఇచ్చారాశి ద్రవ్యం $\frac{1}{30}$ ఇచ్చా

ఫలము మార్చిన వెలగపండ్లు 12.

ఇది భాండప్రతిభాండకము.

ఇది శ్రీ పరమహంస పరివ్రాజకాచార్య ప్రబోధానంద శ్రీచరణ సద్గురుచ్చాత్ర హరిత గోత్ర శోధూరు యెఱ్ఱయామాత్యపాత్ర రాఘవ మారిపుత్ర కవిదేవేంద్రాపరనామధేయ సుజన విధేయ సహజధైర్య వలభార్యవిరచితం బైన లీలావతి యనుపాటిగణితంబునందుఁ బ్రరాశి కంబు సమాప్తము.

వ. ఆనంతరంబు మిశ్రవ్యవహారంబునందుఁ గరణ నూత్రము—

గీ. ¹ప్రమితి గణితప్రమాణ [కాలము] విమిశ్ర కానిహతఫలము నిజై క్యమునఁ బాలు వుచ్చి వేర్వేల మిశ్రఘ్నములుగఁ జేయ నగుఁ గ్రమంబున మూలకలాంతరములు.

క. ²అనువుపడు నిష్పకర్యం

బున మూలం బదియు మిశ్రమునలోపలఁ బుచ్చినఁ దత్కలాంతరంబై చను నొందు...దద్దజ్జను లానా ననగఁక.

ఉద్దేశ—

క. ³నెల [నొక] నూటికి పాయక ములుగా నేటికిని వృద్ధిమూలము వేయఁ దెలియఁ జెప్పము మూలము [మెచ్చక. కలాంతరములు బొమ్మలాటకాళిఁడు

ఒడ్డు — ప్రమి 100, ప్రమాణకాలము నె 10, మిశ్రకాలము ప్రమాణకాలముతోడి సమపాతక రించిన నెల 100 ఫలరాశి 21 మిశ్రము 1000,

అతే 10 100

100 0 1000

21 0

క్రమలబ్ధ మూలకలాంతరాలు 100, 300.

1. 'ప్రమాణకాలేన హరిం' ఇత్యాని స్లోకమున కాంధ్రీకరణము చూడఁడు. పుట 148. నూత్రము 52.
2. 'యక్షేష్టకర్మాఖ్య' అను స్లోకమున కాంధ్రీకరణము. చూడఁడు. 149. నూత్రము 58
3. 'పంచకేన శతగాదై' అను స్లోకమున కాంధ్రీకరణము. చూడఁడు. పుట 151.
4. 'అథ ప్రమాణైః' అను స్లోకమున కాంధ్రీకరణము. చూడఁడు. పుట 154. నూత్రము 54.
5. 'యత్సంచకత్రికనమృ' యను స్లోకమున కాంధ్రీకరణము. చూడఁడు. పుట 155.

ఇష్టకర్మముచేత నెట్లన్నను కల్పితేష్టం 1, 'కణగి యుద్దేశకోక్తమార్గమున' నన్ననూత్ర క్రమానఁ జేయఁగా 1, యేడాదికి వడ్డీ $\frac{3}{2}$ దీనితోడ 1 గూడిన $\frac{1}{2}$ దీనిచేత దృష్టము

1000. ఇది యొకటిచేత గుణించి పాఠః గానఁగాను వచ్చినలబ్ధము మూలధనము 1000. ఇది మిశ్రములోఁ బుచ్చిన కలాంతరము 300. కరణనూత్రము—

క. ⁴ప్రమితి సమాహత నిజకా

[లము]లు గతకాలహతఫలములుఁ గాఁజై క్యమున విధజించి మిశ్ర ఘ్నములుగఁ జేయఁగఁ బ్రయుక్తఖండంబు [లగుక.

ఉదాహరణము—

సీ సములోని పాదములు నాలుగు—

సీ. ⁵వరుస నూటికి నెల వడ్డీ నాలుగు మూడు నైదును జేసి తోయములు మూడు ఖండితంబులుగ నొక్కఁడు ప్రయోగించినఁ బనిఁడిటంకములు తొంబదియు నాల్గు వడ్డీ యొక్కంతగా వచ్చెఁ దత్తంద్రత్ర యంబువలనను మానంబు లైదు పదియు నేడును నైనఁ దుదకు నిక్కవముత త్తండంబు లెంతేని కవిమహేంద్ర!

ఒడ్డు— 1 2 1 10 1 2.

100 0 100 0 100 0

21 0 3 0 21 0

మిశ్రధనము 100, యథాక్రమ లబ్ధఖండాలు 100, 100, 100. క్రమవృద్ధి - 10, 10, 21 కరణనూత్రము—

క. ⁶ప్రత్యేషంబులు మిశ్రధ

నత్యుద్భంబులుగఁ జేసి నైపుణి యొగఁగఁక

బ్రత్యేషయోగమునఁ గొనఁ

బ్రత్యేషంబులకు నెఱుంగఁబడు లబ్ధంబులో

ఉదాహరణము—

తొల్లిటి పీనుసులోని కడమగీతి—

గీ. 1. పీనుకాటియే సెనుబదియేను మలీయే
నకవదనిమిదియేను గలయంగ వైచి
ముగురు వాణిజ్య మొడంగ[మూడు]నూలు
లయ్యె నిం దిరుపాటి సేయంగవలయే.

ఒడ్డు-౨౧, ౨౫, ౬౨ మిశ్రధనంబు 300 అబ్బ
పుకళ్ళలాలు ౨౫, ౧౨౫, ౧00 దీనిలో
మూలధనాలు పుచ్చిన లాభాలు ౨౪, ౪0,
3౨; ఒండేని మిశ్రధనములో మూలధనయోగం
పుచ్చిన సర్వలాభయోగము ౯౬.

ఉదా—

క. 2. ఊరి యెరి నలుగు రత్తుగు?
వారక పానకకర్తార్యవరసాంశములకా
వారలు శరవసుకరముల
కారయ సెన్ని... సేయంగవలయేకా.

ఒడ్డు—

$\frac{౧}{3} \frac{౧}{౫} \frac{౧}{౪} \frac{౧}{౬}$ మిశ్రధనము ౨౨౫, అబ్బాలు
౧00, ౬0, ౨౫, ౫0.

కరణసూత్రము—

క. 3. హరములు భాగంబులచే
హరియించునదిపిదపఁ దత్సమయోగముకా?
హరియంపఁ బడినరూపము
పరిపూర్తికే దగినకాలపరిమాణ మగుకా.

ఉద్దేశ—

గీ. 4. పీలిఁ గాలువలను ద్రవ్యి యొకట విడువ
దినదినార్థపడంశత్పరీయములకుఁ
విక్రీటిలు కావి యవి యెల్ల నొక్కపెట్ట
విడువ దిననంబులో సెంతకడికి నిండు.
 $\frac{౧}{౧} \frac{౧}{౧} \frac{౧}{౧} \frac{౧}{౧}$ అబ్బ పరిపూర్తి సమచితకాల
 $\frac{౧}{౧} \frac{౨}{౨} \frac{౬}{౬} \frac{3}{3}$ దినాంశము $\frac{౧}{౧౨}$.

కరణసూత్రము—

గీ. 5. తెలిసి పణ్యాత్తనిజమూల్యములు నిజాంశ
హతములుగఁ జేసి తద్యుక్తి నవియు భాగ

ములను భాగించి మిశ్రకంబున గుణించు
మూల్యములుఁ బణ్యములుఁ గ్రమంబునను దోచు.

ఉద్దేశ—

పీ. 1. మంచివియ్యముమూడుమానికల్ నర, పెను
లెనిమిదిమానిక లిప్పురమున
దమ్మంబునకు నిట్టిధారణం బగుమూడు
గాణికిలకు మద్దంబు లొక్క
పాలు వియ్యము రెండుభాగములుగఁ జేసి
చేహరిచేత నిప్పింపు మలీయేఁ
గద్వారఫలము నిష్కద్వయంబునకు ద్ర
మ్యౌష్ఠభాగమునకు ౯౫రు వర్ధ
గీ. పలము చందనంబు పలిమెడు ద్రమ్యౌష్ఠ
మాంశమునకు నైన నాక్రమమున
నేకనిష్కమునకు నేకౌష్ఠమోడశ
భాగములకు సేయుపాపు మాకు.

ఒడ్డు—ద్ర ౧ తండులాలు $\frac{2}{౨}$ ముద్దాలు మా ౨

మిశ్రధనం $\frac{౧}{౬} \frac{3}{౪}$ వినియోగాన $\frac{3}{౫} \frac{౯}{౬}$

ఇవిన్ని ౨౪ $\frac{౧}{౨}$ భాగములున్న ౨, ౧ పాలు

గొని మిశ్రధనము $\frac{౧}{౬} \frac{3}{౪}$ గుణించగా నైన

తండులమూల్యము అబ్బం ద్ర $\frac{౧}{౬}$ మద్దమూల్యం

$\frac{3}{౧౯౨}$ వియ్యము మా $\frac{2}{౧౨}$ పెనులు $\frac{2}{౨౪}$ తండుల

మూల్యము కాకిణికలు ౧0, గవ్వలు ౧3,

తచ్చాగము ౧3, మద్దమూల్యం కాకిణికలు ౨,

వరాలకాలు ౬, తచ్చాగం $\frac{౨}{3}$ ఒడ్డు 3౨

కర్పూరఫలాలు ౧ ద్ర $\frac{౧}{౨}$ చందనము ౧,

కర్పూర భాగము ౧, అగరుభాగాలు ౨,
చందనభాగాలు ౧౬, మిశ్రధనం ద్రం ౧౬;

1. 'పంచాశ చక్రసహితా' యను శ్లోకమున కాంధ్రీకరణము. చూడుడు. పుట 161.
2. మూలములో లేదు. 3. 'భజే చ్చి దోంతై' ఇత్యాది శ్లోకమున కాంధ్రీకరణము. చూడుడు—పుట 168. సూత్రము 57. 4. 'యే నిర రా దినదినార్థ' యను శ్లోకమున కాంధ్రీకరణము. పుట 164. 5. 'పణ్యాత్త స్వమూల్యాని' అను శ్లోకమున కాంధ్రీకరణము. పుట 165. / సూత్రము 58. 6. 'పార్థం తండుల', 'కర్పూరస్థ వరస్థ' యను రెండుశ్లోకముల కాంధ్రీకర

అభివృద్ధి మూల్య ద్రవ్యములు $\frac{౧౨౮}{౯}$
 $\frac{౮}{౯}$ కర్పూర ఫలాలు $3\frac{౨}{౯}$, $౬\frac{౪}{౯}$.

కరణమాత్రము —

క. 'మాణిగాహతదానోనిత'

మణిశేషపుపగ్గిభాజ్యమా శేష్ మగుకా

మణిమూల్యము లాంజేనియు

మణిశేషపదంబు శేషమానములఁ గొనక,

వణిక్కులనఁగాను రత్నాలు గల మనుష్యు

లనుట—

ఉద్దేశ—

చ. 'వినిమిది పద్యరాగములు,

లింగ్రమణుల్ పది, నూలు ముత్యముల్

ఘనతరవజ్రపంచకము

కాశాదు నల్వర కీయ వానిలో

నొనరినప్రేమ నొందోరున

కొక్కటి యొక్కటి యిచ్చి నల్వరుకా

ధనసము లైరి సత్కవులు

తన్మణిమూల్యము లెవ్వి చెప్పయ.

ఇక్కడను కవులు వణిక్కులు. ఒడ్డు

కెంపులు ౨, నీలాలు ౧౦, ముత్యములు ౧౦౦'

వజ్రాలు ౫, కవులు ౪, దానము ౧, వణిగా

హతదానము ౪. దీనిచేత పూని తాచైన మణుల

శేషాలు ౪, నీలాలు ౬, ముత్యాలు ౯౬, వజ్రము

౧, దీనిచేతం గల్పితేష్టము ౯౬, వేతేవేతేపాలు

గొన్న అభివృద్ధిలుక ౧ కి ౨౪ నీ ౧ కి ౧౬

ము ౧ కి ౧ వ ౧ కి ౯౬.

ఒండేని —

మణిశేషధనము ౨౩౦౪ శేషాలచే బాలు

గొన్న అభివృద్ధిలు క్రమాన నే ౫౭౬, ౩౮౪,

౨౪౨, ౨౩౦౪; ఇవి ద్రవ్యముగాని, నిష్కాలు

గాని, మాడలుగాని, టంకాలుగాని యేవి

యనినను సరేను. ఇష్టము శేషాలం గొన్న
 భిన్నమై గాని అభిన్నమై గాని వచ్చును. శేష
 ధనము పాలుగొన్న అభిన్నమై వచ్చును.

సువర్ణగణితంబునండఁ గరణమాత్రము—

ఉ. 'కాంచనవర్ణపూతయుతి

కాంచనయోగమునకా భజించినకా

గాంచనయోగవర్ణ మగు

గ్రమ్మిన శోధితకాంచనంబునకా

బంచినవర్ణమానమునఁ

ప్రాయః బుటం బిడి తెచ్చి లెక్క చే

యించిన వన్నెచేత భజయించిన

శోధితకాంచనం బగుకా.

ఉద్దేశ—

గీ. 'పదియుఁ బదునొకండుఁ బండ్రిఁడుఁ

నైన వన్నియ లవి యల్లి నేత్ర బ్రహ్మాండు

వనధిదిక్ష్వామౌగకనకకర్ణంబులు

వైచి కరగఁ బుయిదవన్నె యెంత ?

గీ. ఉక్తకర్ణంబు లిరువదియును బదాలు

గాఁ బుటం బిడ్డ నెంత రొక్కంబు వచ్చుఁ

బుయిద పదియాలువన్నెగాఁ బుటము వెట్ట

నెన్ని యగు నుక్తకర్ణంబు లిరువదియును.

౧౦ ౧౧ ౧౨ ౧౩ ఇవి కలయఁ

౪ ౨ ౪ ౧౦ గరగఁగా నైన

వన్నెలు ౧౨ యొత్తు కర్ణాలు ౨౦ యివే పుటము

పెట్టఁగాను వన్నె ౧౬ అ యి న పు టి కి

కర్ణాలు ౧౫.

కరణమాత్రము—

క. 'స్వర్ణకర్ణము యోగోధిత

వర్ణాభ్యస్తమును వర్ణవర్ణహతియు...

స్తర్ణకము బుయిదవర్ణము

వర్ణాస్తంబుగను బుయిదవర్ణము వచ్చుకా.

1. 'నరఘ్నదానోనిత' యిత్యాదిష్టోకమున కొంధ్రీకరణము. చూడుడు. పుట. 172. మాత్రము 59. 2. 'మాణిక్యవజ్రమింద్రసింహకలం' అను ష్టోకమున కొంధ్రీకరణము. చూడుడు. పుట 178. 3. 'సువర్ణవర్ణహతి యోగళాకా' యిత్యాదిష్టోకమున కొంధ్రీకరణము. చూడుడు. పుట 178. మాత్రము 60. 4. 'విశ్వార్కరద్ర', 'తే శోధనే యది' యనుష్టోకముల కొంధ్రీకరణము. చూడు. 179. 5. 'సురకర్ణిభూ' యిత్యాదిష్టోకమున కొంధ్రీకరణము.

ఉదా—

గీ. ¹ అనవగతవర్ణకర్ణంబు లాఱుఁ బదియుఁ
బదునొకండును వన్నె లెన్నిదియుఁ గెండు
వైచి కూడినఁ బండ్రెండువన్నె అయ్యెఁ
బసిఁడియెంతయుఁ యెఱుంగఁగఁబడనివన్నె.
ఒడ్డు 0 00 00 అబజాతవర్ణ ప్రమా
2 0 0
గము. 0౫.

కరణనూత్రము—

మత్తకోకిల—

క. ² స్వర్ణయోగము యోగజన్ముట
వర్ణనిఘ్నము హేమత
ద్వర్ణమానవదైకతారసి
తెంబ హేమకవర్ణక
స్వర్ణసంయుత వర్ణకౌంతర
సంవిధక్తము గాఁగఁ ద
త్స్వర్ణ మేర్పడు నా
సువర్ణముసంఖ్య... దెఱుంగఁగాక.

ఉదా—

క. ³ దశమనవర్ణము లగు గుణ
శశిఫలములు గొంత పోడశకవర్ణము ద్వా
దశవర్ణ మయ్యెఁ గూడిన
వశ మగు నే తెలియ భూప! వర్ణగుణంబుల్.

ఒడ్డు $\frac{00}{3}, \frac{00}{0}, \frac{00}{0}$ అబపోడశ

వర్ణ హేమఫలము. 0.

కరణనూత్రము—

గీ. ⁴ అధికవర్ణంబులోన సాధ్యంబు పుచ్చి
సాధ్యవర్ణంబులోన నూత్నంబు పుచ్చి
శేషకము లిప్తమున గుణించినఁ గ్రమమున
స్వర్ణమికు లగు నల్పారవర్ణములకు.

గీ. ⁵ పసిఁడిపుయిదలు పదియాఱుఁబదియువన్నె
యెలమియెయ్యవియొడఁగూర్చి వెలయఁగరఁగి

వన్నె వీర్యంబు ద్వాదశవర్ణ మయ్యె

వాని హేమప్రమాణముల్ వలయుఁ తెలియ.

ఒడ్డు వన్నెలు 0౬, 00. సాధ్యవర్ణం 0౨,
స్వర్ణమాన కర్ణాలు $\frac{0౬}{౨}, \frac{00}{౪},$ ఒండేని 0౬,
 $\frac{00}{౨}$ యిట్లు బహువిధంబుల—

గీ. ⁶ అమలతామైకలవయుక్త మైనకుద
తారభాగచతుష్కంబు దశము వాని
వన్నె కూన్యం బదియుఁ గడవన్నియయును
దొల్లి (?) పూర్వోక్తవిధి నచ్చుకట్టవలయు.

క. ⁷ పదునాలుగు పదుమూఁడును
గదాబద్ధులు చరమవర్ణ సంఖ్యగ మచ్చుల్
పది వన్నెకుఁ గట్టింపం
గదయ్య మనబొమ్మలాటకాళఁడు మెచ్చక.

ఒడ్డు వన్నెలు 0౪/0 సాధ్యవర్ణం 00,
చరమవర్ణ సువర్ణమానము 00, దశమానము
౪, ఒండేని ౫, ౨, ఒడ్డు వన్నెలు 0౩/0,
సాధ్యవర్ణము 00; చరమవర్ణ సువర్ణమానము
00, దశమానము ౨

0

0

౨

ఒండేని ౨౦/౫ - ఈ ప్రకారాన నే కడమ
మచ్చులును కట్టించేది.

క. అనంతరంబ శ్రేణీకృతవారంబునందుం గరణ
నూత్రము.

1. 'దశేశవర్ణా' అనుష్టోకమున కాంధ్రీకరణము. చూడుడు. పుట 181.

2. 'స్వర్ణైకనిఘ్నా' యుతిబాతవర్ణ, అనుష్టోకమున కాంధ్రీకరణము. చూడుడు. పుట

182. నూత్రము 162. 3. 'దశేంద్రవర్ణా' ఇత్యాదిష్టోకమున కాంధ్రీకరణము. చూడుడు -

పుట 188. 4. 'సాధ్యే నో నోఽనవవర్ణా' విధేయ; ఇత్యాది ష్టోకమున కాంధ్రీకరణము.

చూడుడు. పుట 184. నూత్రము 68. 5. 'వోటగుణితే పోడశ' యిత్యాది ష్టోకమున

*
గీ. ¹అవని పీనపదఘ్నాత్తరాదియోగ
మంత్ర్యధన, మంత్ర్యధనపదనైక్యదళము
మధ్యధనము, పదార్థ్యస్తమధ్యధనము
సఖిలధన మగు గణితంబు ననఁగఁ బరఁగు.

ఉదా—

గీ. ²ప్రథమదినమున నాలుగుపణము లిచ్చి
పంచకోత్తరముగ నిచ్చఁ బ్రతిదినంబు
నవనిమూరునకు నొక్కరుఁ డాతఁ డొక్క
పక్షమున వారి కిచ్చినపణము లెన్ని ?
ఒడ్డు అది ౪ ఉత్తర ౫ గచ్చ ౧౫ ఇందు అది
ధనము ౪, మధ్యధనము ౩౯, అంత్యధనము
౩౪, సర్వధనము ౫౮౪.

గీ. ³ఏడు ముఖము గచ్చ యెనిమిది యుత్తేశ
యైదు వీనియందు సంత్య మధ్య
సర్వధనము లెవ్వి సరవి శిష్యము బామ్మ
లాట కాకమానీ యాత్య మెచ్చ.

ఒడ్డు అ ౩ ఉ ౫ గ ౮, మధ్యధనము
౪, సర్వధనము ౧౯౨, ఇట్టిగచ్చ సమ

దినము గాఁగాను మధ్యధనములేదు గాన మధ్య
పూర్వాపరధనములయందుల ధనాల యోగా
ధము మధ్యధనము గాఁదగు నని ప్రతీతి
పుట్టినది.

అసంపూర్ణము.

* ఇటుఁ గొన్ని నూత్రములు మూలములలో నున్నవి. ఆంధ్రీకరణమున లేవు. తెలిఁగింపలేదు
కాబోలును!

1. 'వ్యేకపదఘ్నచయో' రిత్యాదిష్లోకమున కాంధ్రీకరణము. చూడుఁడు - పుట 209.
నూత్రము 6.
2. 'అద్యేదిశే ద్రమ్యచతుష్టయం' యో యిత్యాదిష్లోకమున కాంధ్రీకరణము-పుట 212.
3. 'అది స్పష్టయః' అను ష్లోకమున కాంధ్రీకరణము చూడుఁడు - పుట 218.

(త వ పుట తరువాయ)

యిచ్చదైవతము ఆర్యామహాదేవి; నలుగురితో
పాటు తనకూ ఈశ్వరుడు దేవుడే; కాని,
ఆర్యాదేవతటి దగ్గరెవ్వరికాదు— కొంచెం
దూరం. వీళ్లను గురించి సందేహముంది. ఈశ్వ
రుడు అనుకూలించడానికి తలస్తాడో తలపడో
అన్నది—అంత పరిచయం లేదుకాబట్టి. ఆర్యా
మహాదేవి విషయంలో తలస్తుందో లేదో అన్న
సందేహం రుక్మిణికిలేను; తప్పకుండా తలస్తుంది.
తనకు నమ్మకమే; కాని, ఆమెకు తన్ను
రక్షించే ఉపాయం తెలుసుకో తెలియదో;
ఉన్న సందేహమంతా అదే; ఉపాయం తెలిస్తే
తప్పక రక్షిస్తుందన్నమాటే ఇతర వ్యత్యాస
ముంది కాబట్టే, పోతన్న యీ రెండు సందే
హాలను ఈవిధంగా ప్రకటించాడు. విషయ
విశ్వాసాన్నింత చక్కగా ప్రదర్శించగల సమ
ర్థులు మన కవులలో ఎందరున్నారు ?
ఇన్ని విషయాల నింత రసవంతం గా చిత్రించ
గలిగినవాడు కాబట్టే, పోతన్న ఆంధ్రజన

సామాన్యానికి అభిమాన కవి కాగలిగాడు.
భారత రామాయణాలలోని ఒక్క పద్య
మయినా నోటికిరానివారు చాలమంది భాగ
వతములోని కొన్ని పద్యాలు పఠించగలిగినారు.
ఇటువంటి పోతన్నా కవిత్వ విశిష్టత లేదని
ఇతను వ్యాకరణం రాని సూజు పండితుడని;
ఆంధ్రప్రాసహాసం నిఘంటువులకు ప్రాకులాడే
వాడని భావించడం కూడనిపని. ఇంకా సందేహ
ముంటే, ఏదయినా ఒక్క ఘట్టం, సంస్కృత
భాగవతంలో సరిపోల్చినాస్తే, పోతన కవిత్వ
పటత్వం కరతలామలకం కాకతప్పదు.
రాజాజీగారు కంబరామాయణాన్ని ఇంగ్లీ
షులో ప్రచురిస్తున్నారు; అలాగే మనలో ఓకీ
కున్న సమర్థులెవ్వరయినా తెలుగు భాగవ
ంలోని ఒకటి రెండు ఘట్టాలను ఇంగ్లీషున ప్ర
రించడం మంచిది. అట్లయితే, సంస్కృత
భాగవతంలో పరిచయమున్న ఇతర రాష్ట్రాల
వారుగూడా, మన ఆంధ్రకవి పోతన్నలోని
కవిత్వ పటత్వం గ్రహించి గౌరవిస్తారు.

1. ఇది పోతనకు భక్తిపరత్వం అనుకొనడం పొరపాటు. "కారకాణు, రాజ్యములో
గలగకే, గర్వోన్నతికే చెందకే, వాతరీ నీరీమాటగట్టుకొని పోవంకాలిరే..." లాంటి పద్యాలు
ఘట్టాలూ ఎన్నో ఆంధ్రులకు కంఠస్థంగా వున్నాయి.

